

JAARVERSLAG 1997

KIND EN GEZIN

Openbare instelling
opgericht bij decreet van de Vlaamse Gemeenschap van 29 mei 1984.

Inhoud

Woord vooraf

Bestuursorganen en organogram

Hoofdstuk 1 Kind en Gezin gaat voorop in vernieuwing en verandering

Hoofdstuk 2 Het kind in Vlaanderen*

Hoofdstuk 3 Preventieve zorg

Hoofdstuk 4 Kinderopvang

Hoofdstuk 5 Maatschappelijke positie van het kind

Hoofdstuk 6 Ondersteunende diensten

Hoofdstuk 7 Sociaal verslag

Hoofdstuk 8 Financieel verslag

Colofon

- aparte bijlage

Woord vooraf

In 1997 besteedde Kind en Gezin zowel op beleidsniveau als in de dagelijkse concrete activiteiten, veel aandacht aan de zorg voor de meest kwetsbare kinderen. De zorg werd nog scherper afgestemd op de specifieke noden en de leefwereld van jonge kinderen en hun gezinnen die in problematische situaties leven. Bij het doorbladeren van het jaarverslag krijgt de lezer hierover uitvoerig verslag. Daarnaast wordt als achtergrondinformatie ook omstandig gerapporteerd over de leefsituatie van kinderen in Vlaanderen, waarbij voor het eerst wordt gekeken naar andere Europese landen.

Ik ben blij u te kunnen melden dat in 1997 ook voorbereidingen werden getroffen om de zorg voor kwetsbare kinderen nog verder te optimaliseren. Enkele voorbeelden hiervan zijn de verdere uitbouw van opvoedingsondersteuning, de voorlichting omtrent medisch begeleide zwangerschap, de begeleiding van ongewenst zwangere vrouwen die adoptie overwegen, de aandacht voor zeer specifieke doelgroepen zoals kinderen die illegaal in het land verblijven, kinderen in de gevangenis, enz.

Ten aanzien van deze moeilijke en immense problematieken stelt Kind en Gezin haar professionele aanpak altijd complementair aan de mantelzorg. Omdat deze gezinnen naast een deskundige aanpak ook hulp nodig hebben vanuit het hart.

Dit alles belet niet dat de basisopdrachten van de instelling naar alle kinderen zo optimaal mogelijk worden uitgevoerd. Het verslag over de preventieve gezondheidszorg voor alle kinderen in Vlaanderen en over kinderopvang toont aan dat Kind en Gezin belangrijk is en blijft voor alle gezinnen met jonge kinderen.

P. D'Hondt – Van Opendenbosch

Voorzitter

BESTUURSORGANEN EN ORGANOGRAM

RAAD VAN BEHEER

Voorzitter

Paula Van Opdenbosch, Haaltert

Ondervoorzitters

Marcel Geuens, Korbeek-Lo

Martine Lemonnier, Halle

Leden

Jeanne Adriaensens, Turnhout

Ton Bergs, Willebroek

Jan Bosmans, Halen-Zelem

Georges Debref, Landen

Guido De Block, Kapellen*

Thérèse Deny, Gent

Greta Derveaux, Asse

Luc De Smet, Bertem

Erwin Devriendt, Gent

Marleen Impens, Deerlijk

Magda Linthout, Dendermonde

Sonny Smet, Stabroek

Monique Swinnen, Aarschot

Linda Turelinckx, Heist-op-den-Berg

Maria Van Daele, Bertem

Stiene Van Rie, Gentbrugge

Simonne Vanoppen, Heusden-Zolder

Bart Van Overmeire, Borsbeek

Vertegenwoordigers Vlaamse Administratie

Helga Lakiere, Leuven

Marc Morris, Bertem, vanaf 12.3.97

Stefaan Van Mulders, Meensel-Kiezegem, tot 26.2.97

Gemeenschapscommissarissen

Luc Deschamps, Nazareth

Karel Gutschoven, Kessel-Lo

Administratie

Lieven Vandenberghe, Kortrijk

administrateur-generaal

Jan De Boeck, Aalst

adjunct-administrateur-generaal

Secretariaat

Bea Buysse, Leuven, vanaf 19.9.97

Koen Vanheule, Lovendegem, tot 14.7.97

* ontslagnemend

BUREAU

Voorzitter

Paula Van Opdenbosch, Haaltert

Ondervoorzitters

Marcel Geuens, Korbeek-Lo

Martine Lemonnier, Halle

Leden

Georges Debref, Landen

Guido De Block, Kapellen*

Gemeenschapscommissarissen

Luc Deschamps, Nazareth

Karel Gutschoven, Kessel-Lo

Administratie

Lieven Vandenbergh, Kortrijk

administrateur-generaal

Jan De Boeck, Aalst

adjunct-administrateur-generaal

Secretariaat

Bea Buysse, Leuven, vanaf 2.9.97

Koen Vanheule, Lovendegem, tot 14.7.97

* ontslagnemend

PROVINCIALE COMITES

ANTWERPEN

Voorzitter

Hilda Vanderaerschot, Mechelen

Leden

Ann Hermans, Geel

An Isebaert, Rijkevorsel

Marie-José Madereel, Antwerpen

Hilde Roelens, Merksem

Fred Van Daele, Stabroek

Pieter Vandenbulcke, Merksem

Mieke Vanderhaegen, Wommelgem

Nicole Van Hoof, Mol

Patrick Van Reempts, Edegem

Francine Van Rompaey, Antwerpen

Secretaris - vertegenwoordiger van de leidend ambtenaar

Dirk Stappaerts, Antwerpen

VLAAMS-BRABANT EN BRUSSEL

Voorzitter

Victor Everaet, Opwijk

Leden

Hamida Chikhi, Leuven

Niek Goossens, Leuven, tot 23.4.97

Irma Jacobs, Leuven, vanaf 23.9.97

Christiane Mullie, Leuven

Wilfried Paesschierssens, Brussel, tot 25.2.97

Annemie Raeymaekers, Tienen

Nicole Rasschaert, Wommel, vanaf 26.2.97

Greta Tiels, Herne

Charles Van Keymeulen, Meise

Marie-Marthe Van Den Bosch, Herent

Linda Van Torre, Rixensart

Mathieu Voets, Brussel

Secretaris - vertegenwoordiger van de leidend ambtenaar

Daniëlle De Ridder, Brussel

LIMBURG

Voorzitter

Clara Smitt, Hasselt

Leden

Daniëlla Awouters, Bilzen, vanaf 11.9.97

Giselle Baerten, Tongeren, vanaf 15.1.97

Julia Bollen, Genk

Gaby Daenen, Hasselt, tot 19.6.97

Andrée Fossé, Tongeren, tot 14.1.97

Godelieve Scheerder, Zutendaal

Maria Schrijvers, Dilsen

Maria Hubertine Smeets, Genk

Lucien Thoné, Hasselt

Jean Vanisterdael, Lanaken

Irène Vanoppen, Alken

Josée Vercammen, Lanaken

Secretaris - vertegenwoordiger van de leidend ambtenaar

Lisette Bergmans, Bree

OOST-VLAANDEREN

Voorzitter

Pol De Brock, Gent

Leden

Micheline Audenaert, Gent

Jean-Marie De Bosscher, Gavere

Lieve De Cleen, Gent

Godelieve De Meyer, St.-Gillis-Waas

Marik Eeckhautd, Lebbeke

Dirk Raman, Evergem

Barbara Van De Voorde, Sint-Niklaas

Joke Van Riet, Gent

Koen Waterschoot, Eeklo

Luc Wemel, Maarkedal-Nukerke

Secretaris - vertegenwoordiger van de leidend ambtenaar

Mien Vanderpoorten, Kruishoutem

WEST-VLAANDEREN**Voorzitter**

Kristiane Dupon, Torhout

Leden

Carine Braems, Menen, vanaf 15.1.97

Maria Cattrysse, Brugge

Pia Cornet, Brugge, tot 20.3.97

Ann Debaveye, Kortrijk

Georgette De Vrieze, Brugge

Paul Lambrecht, Pittem

Yvette Maddens, Ieper

Patricia Normon, Izegem

Maria Van Stee, Brugge

Secretaris - vertegenwoordiger van de leidend ambtenaar

Etienne Van den Bossche, Evergem

INTERDISCIPLINAIRE ADVIESCOMMISSIE**Voorzitter**

Prof. em. dr. med. Ephrem Eggermont, kinderarts, KU Leuven

Leden

Prof. dr. med. Wim Betz, huisarts, VUB

Dr. med. Hendrik Cammu, verloskundige, VUB

Prof. dr. med. Guy de Backer, cardioloog, RUG, tot 25.2.97

Dr. med. Paul Defoort, verloskundige, RUG

Prof. dr. Walter Hellinckx, orthopedagoog, KU Leuven

Prof. dr. Thérèse Jacobs, socioloog-demograaf, KU Brussel

Dr. med. Philippe Jeannin, kinderarts, RUG

Prof. em. dr. med. Jacqueline Knops, arts jeugdgezondheidszorg, KU Leuven

Prof. dr. Ingrid Kristoffersen, psycholoog, VUB

Dr. med. Annik Lampo, neuropsychiater, VUB

Mevrouw Lea Maes, socioloog, RUG, vanaf 26.2.97

Prof. dr. Herman Nys, jurist, KU Leuven

Prof. em. dr. med. Karel Van Acker, kinderarts, UIA

Prof. dr. Godelieve Vandemeulebroecke, pedagoog, KU Leuven

Prof. dr. Eugeen Verhellen, criminoloog, RUG

Secretariaat

Bea Buysse

DIRECTIERAAD**Administrateur-generaal**

Lieven Vandenberghe

Adjunct-administrateur-generaal

Jan De Boeck

Inspecteur-generaal

Jozef Pelgrims

Directeurs

Lisette Bergmans
Daniëlle De Ridder
Jos Eerdekens
Dirk Stappaerts
Etienne Van den Bossche
Dirk Vanderpoorten
Mien Vanderpoorten
Luc Verhelst, wnd
Will Verniest

Secretariaat

Eddy Verbestel

BESTUURLIJK DIRECTIECOMITE**Administrateur-generaal**

Lieven Vandenberghe

Afdelingshoofden

Jan De Boeck, adjunct-administrateur-generaal
Jozef Pelgrims, inspecteur-generaal
Jos Eerdekens, directeur
Dirk Vanderpoorten, directeur
Luc Verhelst, wnd directeur
Will Verniest, directeur

Secretariaat

Dirk Vanderpoorten, tot 10.7.97
Koen Vanheule, vanaf 28.8.97

COMITE VAN PROVINCIALE AFDELINGSHOOFDEN

Administrateur-generaal

Lieven Vandenbergh

Adjunct-administrateur-generaal

Jan De Boeck

Provinciale afdelingshoofden

Lisette Bergmans, Limburg

Daniëlle De Ridder, Vlaams-Brabant en Brussel

Dirk Stappaerts, Antwerpen

Mien Vanderpoorten, Oost-Vlaanderen

Etienne Van den Bossche, West-Vlaanderen

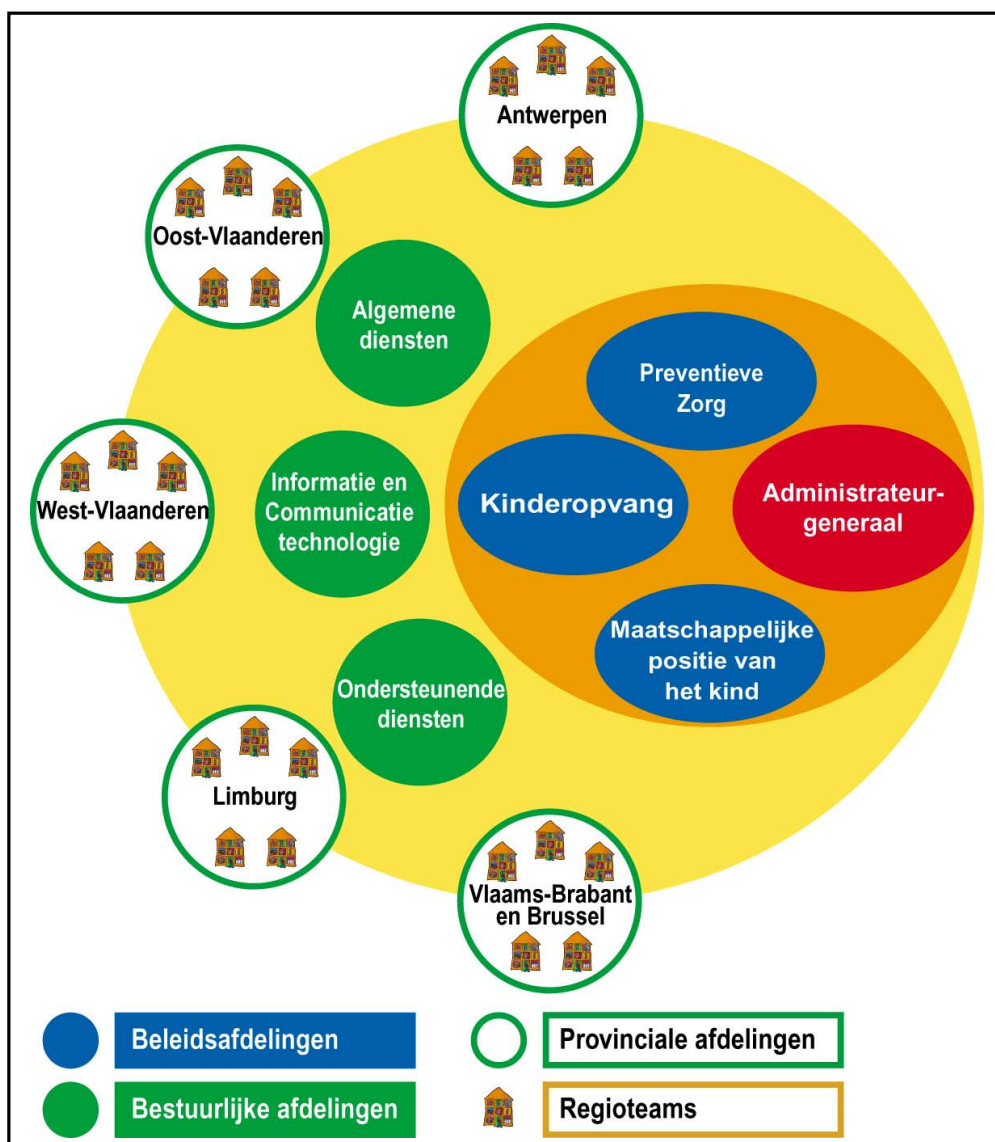
Waarnemer

Dirk Vanderpoorten, afdelingshoofd Algemene diensten

Secretariaat

Dirk Vanderpoorten, tot 2.7.97

Anne Vanden Berge, vanaf 3.9.97

KIND EN GEZIN GAAT VOOROP IN VERNIEUWING EN VERANDERING

De omvangrijke hervormingen in de preventieve kinderzorg die werden doorgevoerd in 1996, kregen zoals gepland een intens verlengstuk in 1997. Evaluaties, aanpassingen, verdieping stapsgewijze uitvoering beheersten het werkjaar 1997 waarin de wortels van de doorgevoerde veranderingen steeds dieper doorgroeiden.

Andere belangrijke hervormingen en vernieuwingen – voornamelijk op het vlak van kinderopvang, adoptie en kindermishandeling – werkten zich echter uit de schaduw, zodat stilaan de hele organisatie in al haar vezels doordrongen raakt van de noodzaak van permanente verandering en vernieuwing, gespiegeld aan de maatschappelijke stroomversnellingen en fluctuaties.

De continue alertheid en strategische feeling die daartoe noodzakelijk zijn, stellen hoge eisen aan de instelling op alle niveaus.

Aan de beheerders wordt een zeer sterk inwerkingsvermogen gevraagd, een snelle besluitvorming, en een groot vertrouwen in het personeel van de instelling. De vergaderfrequentie – Raad 17 maal, Bureau 23 maal – lag nauwelijks minder hoog dan in het historische jaar 1996.

Ook het management van de instelling is volop in beweging. De nieuwe organisatie eist van het top- en middenkader een zeer grote flexibiliteit, harde inzet en een groot coachingsvermogen. De werking van het Bestuurlijk Directiecomité en het Comité van Provinciale Afdelingshoofden die samen meer dan 50 keer bijeenkwamen, is daar een illustratie van.

Ten slotte maar niet het minst is er de zeer grote loyaliteit en de immense inzet van het personeel, zowel in de diensten als in het veld. Zij zijn het die 1997 tot een succesvol jaar hebben gemaakt.

Preventieve kinderzorg: evalueren, consolideren en verdiepen

Na een jaar van grote, structurele wijzigingen was er in 1997 voorrang voor een eerste externe evaluatie van de doorgevoerde hervormingen.

Het HIVA-rapport dat daartoe totstandkwam, bevatte naast een aantal kritische punten in hoofdzaak een positieve reactie van het doelpubliek van Kind en Gezin. Ook de gezinnen bleken iets te zien in de vernieuwde preventieve zorg, het streven naar een kwaliteitsvolle zorg op maat.

Toch gaf het rapport ook aanleiding tot het aanbrengen van een aantal correcties die in 97-98 zullen worden gerealiseerd.

Ook een specifieke enquête die bij de artsen van de nieuwe consultatiebureaus werd verricht, gaf een gunstig resultaat te zien, en bevatte vele voorstellen voor verdere vernieuwing en aanpassing.

Kind en Gezin verrichtte ook een eigen evaluatie van de werking van de nieuwe consultatiebureaus in Brussel en van alle preventievezorgcentra (specifieke consultatiebureaus in het kader van de kansarmoede). Ook deze evaluaties gaven aanleiding tot correcties of bijkomende inspanningen.

De cliënteel vindt trouwens in steeds groeiende mate de weg naar de nieuwe consultatiebureaus.

In globo waren er bijna 40 000 aanmeldingen (+ 10%) meer in de consultatiebureaus dan in 1996. En het doelgroepbereik was in alle leeftijdsgroepen merkelijk hoger dan het jaar voordien. Ook wat betreft de nieuwgeboren kinderen wordt nog winst geboekt, zodat de doelstellingen van het bereiken van 75% van de kinderen gedurende het eerste en tweede levensjaar en 50% gedurende het derde levensjaar al na twee jaar bijna bereikt worden!

Toch wordt alles in het werk gesteld om nog beter te doen. De informatisering van heel deze sector, via het Ikaros-programma, loopt volgens plan, en ook de realisatie van de regiohuizen (al 43) zit op schema. Terzelfder tijd zijn er de inspanningen van de organiserende besturen van de consultatiebureaus die er absoluut op staan om in een moderne infrastructuur, en met enthousiaste vrijwilligers, een warme dienstverlening te bieden.

Een cruciaal aandachtspunt voor de toekomst blijft het aantrekken van verpleegkundig personeel, ter vervanging van het personeel dat deeltijds werkt en van het personeel met loopbaanonderbreking.

Terwijl in 1993 nog 47,2% van de regioverpleegkundigen voltijds werkte, is dit aandeel in 1997 teruggelopen tot 34,5%. Liefst 74 regioverpleegkundigen maakten gebruik van een vorm van langdurige afwezigheid (waaronder loopbaanonderbreking). De moeilijkheden om dit personeel vlug te vervangen wegen voornamelijk op het aantal huisbezoeken.

Naast structurele wijzigingen blijkt echter een inhoudelijke verdieping van de preventieve kindercare cruciaal. Het bereiken van maatschappelijke gezondheidsdoelen is immers prioritair. In die context is het resultaat dat met de actie "Veilig slapen" inzake de bestrijding van wiegendoed gehaald wordt zeer bemoedigend. Belangrijkste nieuwe beslissing was echter het invoeren van een nieuwe vorm van gehoorscreening – de zogenaamde Algo-screening – via een hoogtechnologisch instrument, afgeleid van de Bera-test, die in 1998 in heel Vlaanderen zal worden geïmplementeerd. Het proefproject in 1997 gaf zeer gunstige resultaten.

Met dit instrument zal Kind en Gezin alle kinderen in Vlaanderen op hun gehoor kunnen testen op de leeftijd van 4 weken.

Ook werden de resultaten bekend in verband met de problematiek van de opvoeding van meerlingen. Voor deze specifieke risicogroep zal in de toekomst een welbepaald begeleidingsprogramma worden uitgewerkt. Het gesprek daarover nam een aanvang via de organisatie van een colloquium.

Ten slotte dient de personele inspanning in de preventieve zorg te worden beklemtoond (aanwerving van 23 teamverantwoordelijken, 5 medische-kwaliteitscoördinatoren, 15 ervaringsdeskundigen, 15 interculturele bemiddelaars), dient gewezen te worden op de realisatie van een nieuw gezondheidsboekje (in samenwerking met de artsenorganisaties) en moet de communicatie-inspanning – de consultatiebureaus krijgen een heuse lichtreclame – worden vermeld.

Ook op het pre- en perinatale vlak werden heel wat initiatieven genomen. Zo werden specifieke programma's ontwikkeld voor de begeleiding van gezinnen bij doodgeboorte en zuigelingensterfte, werd een samenwerkingsprogramma met N-diensten uitgewerkt en werd het specifiekezorgaanbod voor kansarmen e.a. in de perinatale zorg ontwikkeld.

Kinderopvang: doorbraak in de buitenschoolse opvang

Het kinderopvanglandschap werd in 1997 beheerst door de beleidsingreep van de Vlaamse regering in de buitenschoolse opvang.

Na zeer intens en kwalitatief hoogstaand beleidsvoorbereidend én beleidsbepalend werk van Kind en Gezin, kon minister Martens via een decreet, vier regeringsbesluiten en een aantal ministeriële besluiten een regeling bereiken voor de organisatie van de buitenschoolse opvang in Vlaanderen.

In deze regeling speelt Kind en Gezin – naast de initiatieven en voorzieningen die de opvang verzorgen – een sleutelrol. Het realiseren van lokaal overleg, de totstandkoming van lokale beleidsplannen, het stimuleren en erkennen van initiatieven werden door Kind en Gezin met enthousiasme en deskundigheid – onder meer door aanwerving van provinciale coördinatoren – opgenomen. En reeds in 1997 leidde dit tot de erkenning van 88 initiatieven buitenschoolse opvang, werd in tientallen kinderdagverblijven buitenschoolse kinderopvang als uitdaging opgenomen en breidden zo goed als alle diensten voor opvanggezinnen hun dienstverlening uit tot kinderen van 6 tot 12 jaar.

Aan deze nieuwe dienstverlening werd een intensief communicatie- en vormingssegment verbonden.

Terzelfder tijd ging Kind en Gezin onderhandelen en bereidde ze de politieke discussie voor de voogdijminister voor inzake een aangepaste houding en werking van het Fonds voor Collectieve Uitrustingen en Diensten van de Rijksdienst voor Kinderbijslag voor Werknemers. Dit met het oog op aanpassing aan en ondersteuning door dit Fonds van de Vlaamse regelgeving.

In eenzelfde beweging werd daarenboven nieuwe zuurstof in de dagopvang ingepompt. De uitbreiding van de diensten voor opvanggezinnen had tot gevolg dat circa 5000 bijkomende plaatsen werden gecreëerd, die zowel voor dagopvang als voor buitenschoolse opvang openstaan.

Daarmee zijn in de gesubsidieerde opvang bijna 40 000 plaatsen ter beschikking.

Ook werd besloten om de werkingstoelagen van Kind en Gezin aan de kinderdagverblijven vanaf 1 januari 1998 te verhogen met de werkingskredieten die de kinderdagverblijven van het FCUD krijgen voor de gewone kinderdagopvang (maar die vanaf diezelfde datum werden stopgezet).

Qua beleid inzake kinderopvang ging alle aandacht nog altijd uit naar het zogenaamde “Beleidsplan kinderopvang”, waarvan de afronding en de bekendmaking wellicht in 1998 zullen plaatsvinden.

Het ontwerp-beleidsplan gaf zowel op beheersniveau als op het niveau van de minister aanleiding tot ernstige gesprekken, tot boeiende discussies en tot intense consultatie. Temeer omdat in de beleidsplan-versie 1997 twee nieuwe elementen werden ingebracht. Enerzijds de beslissing van het Vlaams Parlement om de instapleeftijd voor de kleuterschool op te trekken tot drie jaar. Anderzijds de vernieuwde visie om ook de behoefte aan en de kwaliteit van de kinderopvang in eerste instantie vanuit het kind te bekijken. De integratie van beide elementen in het beleidsplan is niet eenvoudig – zeker niet qua praktische uitwerking – en vergt heel wat scenarioplanning en creativiteit. In elk geval is het duidelijk dat het verwerven door Kind en Gezin van een plaats in het domein van de arbeidsmarkt-kinderopvang geen sinecure is.

De doorbraak inzake buitenschoolse opvang is echter een unieke gelegenheid om samen met de sociale partners deze plaats in dit voor Kind en Gezin strategisch zo belangrijke beleidsdomein, te verduidelijken en te verstevigen.

Nog vermeldenswaard is zeker de explosieve groei van het zelfstandig opvangcircuit. In 1997 gaf dit aanleiding tot het verlenen van het attest van toezicht aan liefst 114 particuliere opvanginstellingen, wat in de sector in circa 2500 bijkomende opgevangen kinderen resulteerde.

Ondanks het gegeven dat er in de dagopvang – zeker in de kinderdagverblijven – al twee jaar een stopzetting is van het creëren van bijkomende plaatsen, hebben al deze initiatieven tot gevolg dat er in de kinderopvang sprake is van een ware “boom”:

- een verhoging met 5745 gesubsidieerde opvangplaatsen (+ 17%);
- een stijging met meer dan 5000 ingeschreven kinderen in de gesubsidieerde opvang en opvang onder toezicht (118 930 kinderen);
- een stijging van de verblijfdagen met 2% in de kinderdagverblijven en met 5% in de diensten voor opvanggezinnen.

Het zal de komende jaren dan ook zeer belangrijk zijn om op een intelligente maar voluntaristische wijze op deze groei in te spelen.

Daarbij zal het van groot belang zijn dat de Vlaamse regering de financiële ruimte creëert om de nieuwe dynamiek en de harde vragen van gezinnen – vooral door een snelle vermindering van het grootoudersaanbod – te kunnen beantwoorden.

Nog belangrijk om te vermelden zijn zeker: (1) de totstandkoming van een kwaliteitsinstrument voor het meten en toetsen van de kwaliteit in de particuliere opvanginstellingen; (2) het afronden en integreren van het project multiculturele opvang dat ten grondslag ligt aan de integratie van migrantenvrouwen-kinderverzorgsters in de kinderdagverblijven. Dit “MEQ-project” gaf trouwens aanleiding tot de organisatie van een Europees congres in Gent, waar deze aangelegenheid werd geduid en geëvalueerd.

Bijzondere zorg voor kinderen: adoptie en kindermishandeling in de belangstelling

Ook voor het domein van de bijzondere kindercare was 1997 allerminst een neutraal jaar.

Allereerst werd op het vlak van de adoptie een nieuw decreet uitgevaardigd dat een totaal nieuwe regeling bevat voor de interlandelijke adoptie. Kind en Gezin leverde het beleidsvoorbereidende werk voor dit decreet, maar kon terzelfder tijd op projectmatige basis – en in afwachting van een sluitende federale regeling inzake de vrije adopties (“zelfdoeners”) – dit decreet grotendeels op het terrein proefondervindelijk realiseren.

Als Vlaamse centrale autoriteit neemt Kind en Gezin een strategische positie in op dit gebied, aangezien in de toekomst geen enkele adoptie nog mogelijk zal zijn zonder beginseltoestemming van Kind en Gezin. Ook werden centra erkend met het oog op de voorbereiding van adoptieouders, en werden vijf evaluatieteams erkend met het oog op geschiktheidsonderzoeken van de kandidaat-adoptanten.

Zowel op federaal als op internationaal vlak is Kind en Gezin zeer actief met het oog op de totstandkoming van een gecoördineerde en eenduidige adoptie-aanpak. Kind en Gezin verrichtte zelfs met succes en met de steun van de UNO een heuse “ophaaloperatie” van adoptiekinderen in Burundi, op dat ogenblik in oorlog.

Naast adoptie gaf ook kindermishandeling heel wat beleidsvoorbereidende arbeid.

Mede naar aanleiding van de vraag van voogdijminister Luc Martens om de positie van de vertrouwenscentra in het werkveld duidelijker te stellen, organiseerde Kind en Gezin een aantal denkdagen met de vertrouwenscentra. Op basis hiervan werd een visietekst uitgewerkt waarin de totaalvisie op de hulpverlening bij kindermishandeling werd geëxpliciteerd en waarin naast de rol van de vertrouwenscentra ook de rol van de andere hulpverleners in het veld aan bod komt. Deze visietekst werd door de Vlaamse regering goedgekeurd. Hij vormt tevens de basis van waaruit samenwerkingsakkoorden in de hulp- en zorgverlening worden gesloten.

Deze actie had o.a. tot gevolg dat de subsidiëring van de vertrouwenscentra nogmaals met 10 miljoen werd opgetrokken tot 81,6 miljoen frank.

In het verlengde daarvan werd ook een speciale vergadering van de Raad van Beheer gewijd aan de bespreking en de gevolggeving – wat Kind en Gezin betreft – van het eindrapport van de Nationale Commissie tegen seksuele uitbuiting van kinderen.

Ook werd een wetenschappelijk onderzoek uitbesteed met het oog op een betere screening door de regioverpleegkundigen van risicosituaties op het stuk van kindermishandeling. Ook dit moet een preventieve aanpak verstevigen.

Naast werkzaamheden inzake adoptie en kindermishandeling werd het nieuwe besluit van 1995 op de centra voor kinderzorg en gezinsondersteuning geëvalueerd.

Terzake leverde een daartoe opgerichte opvolgingscommissie uitstekend werk. Op basis van een rapport van deze commissie bracht Kind en Gezin een eindadvies uit aan de voogdijminister, dat een aantal verduidelijkingen en correcties voorstelt van het besluit.

Inmiddels werden in het veld een aantal erkenningen gerealiseerd. Belangrijk echter zijn vooral de grote verschuivingen die zich voordoen qua lokalisatie van de centra en het ontwikkelen van ambulante begeleiding en semi-residentiële dagopvang.

Om deze beweging te ondersteunen besloot Kind en Gezin een fonds van 50 miljoen frank te creëren om deze omschakeling ook qua infrastructuur mogelijk te maken. De omschakeling van personeel liep ondertussen voort via de financiering van het vormingsproject van het VOCA.

Ook in de diensten voor private gezinsplaatsing werd geïnvesteerd. Naast de bestaande subsidiëring van een dagvergoeding voor het opvanggezin realiseerde Kind en Gezin een subsidiëring voor de personeelskosten van de diensten. Dit moet het mogelijk maken om in 1998 tot een formele subsidieregeling te komen.

Tevens schakelde Kind en Gezin zich systematisch in in allerlei initiatieven die zich rond kinderrechten ontplooiden. Onder meer vond de Kinder- en Jongerentelefoon onderdak bij Kind en Gezin en wordt de werking ervan financieel ondersteund.

Ook op het vlak van de kansarmoedebestrijding ondersteunt Kind en Gezin talloze projecten, naast en boven op de uitgebouwde werking in de preventieve kinderzorg.

Om al deze projecten, experimenten, acties, onderzoeken e.d. inzake ontplooiing en rechten van kinderen, inzake kansarmoede en specifieke risicosituaties van kinderen tot een krachtige hefboom van beleidsverandering te ontwikkelen, vindt Kind en Gezin het echter noodzakelijk om in de toekomst een Onderzoeks- en Ontwikkelingsfonds op te richten, dat op velerlei manieren kan worden gefinancierd. Deze aangelegenheid zal in 1998 verder onderzocht en ontwikkeld worden.

Een “nieuwe” instelling

Verandering en vernieuwing in opdrachten en taken vragen een organisatie en een organisatiestructuur die een complexe en onstabiele omgeving aankan. Daartoe is het noodzakelijk dat Kind en Gezin evolueert naar een lerende organisatie, naar een netwerkorganisatie.

Belangrijk daarbij is onder meer dat de organisatie drijft op teams. Het invoeren van de kwaliteitsteams, het opzetten van de proefprojecten rond de zelfsturende teams, het systematisch toewijzen van projecten aan teams zijn binnen Kind en Gezin actuele voorbeelden.

In dit kader werd tevens een blauwdruk personeelsbeleid goedgekeurd, die de krachtlijnen bevat van een vernieuwd human resources-beleid binnen Kind en Gezin. Om de loyaliteit en de inzet van de regioverpleegkundigen in het transformatieproces te honoreren werden in 1997 ook een individuele én een teampremie toegekend. Bedoeling is op beide vlakken naar variabele verloning te evolueren. Ook werd een assessment georganiseerd voor de personeelsleden van niveau A met leidinggevende ambities.

In een netwerkorganisatie is open communicatie van groot belang. Om dit proces te versnellen werd enerzijds een communicatieambtenaar aangeworven en werd in 1997 aanvang gemaakt met een studie van de communicatie in de instelling. Er werd een nieuwe afdeling "Informatica en Communicatietechnologie" opgericht, mede met het oog op het creëren van nieuwe vormen van dienstverlening via nieuwe informatie- en communicatietechnologieën.

Het werken met een jaarlijks budget van circa 8,5 miljard frank – voor het grootste deel gemeenschapsgelden – vraagt ook op financieel vlak grote performantie en doorzichtigheid. In dit kader werd een nieuw informatiesysteem ingevoerd gelijktijdig met de invoering van de economische boekhouding met budgettaire rapportering (ESER-classificatie).

Vermeldenswaard is ook dat er een doelmatigheidsanalyse werd gemaakt van de actie "Veilig slapen" (bestrijden van wiegendood) en dat deze analyse als typevoorbeeld in de parlementaire stukken werd opgenomen.

Hoofdstuk 3.

PREVENTIEVE ZORG

Betekende 1996 voor de *preventieve kindzorg* nog de overstap van oud naar nieuw – het strategisch plan preventieve kindzorg liep immers per 1 januari 1996 van stapel – in 1997 werden de eerste evaluaties, intern en extern, doorgevoerd en werden, waar nodig, correcties aangebracht of bijkomende initiatieven ontpleoid. Daarbij werd het nieuwe beleid op consequente wijze doorgetrokken.

1. De preventieve zorgverlening van Kind en Gezin

1.1. De pre- en perinatale zorg

1.1.1. Infoavonden

Aanstaande ouders, zeker wanneer zij een eerste kind verwachten, hebben veel vragen omtrent het verloop van de zwangerschap en de bevalling. Om hieraan tegemoet te komen biedt Kind en Gezin op infoavonden “Kind op komst” een informatief programma aan aanstaande ouders. Deelname aan infoavonden is gratis.

Sinds begin januari 1997 organiseert Kind en Gezin deze cyclussen van infoavonden in een samenwerkingsverband met de kraamklinieken. Kind en Gezin stelt regioverpleegkundigen ter beschikking en verleent subsidies aan de kraamklinieken per georganiseerde cyclus. De kraamklinieken zorgen voor een gynaecoloog of vroedvrouw en een kinderarts voor het geven van de infosessies, en staan ook in voor de organisatie van de bijeenkomsten.

Per jaar organiseert een kraamkliniek minstens 4 infocyclussen; wanneer het aantal deelnemers meer dan 60 bedraagt, wordt een bijkomende cyclus georganiseerd.

Een groot aantal infoavonden verliep in 1997 echter nog volgens het oude stramien, in overleg met kraamklinieken, gynaecologen, groepspraktijken van artsen en omnipracticci of georganiseerd door prenatale consultatiebureaus.

In de vernieuwde info's “Kind op komst” wordt met aanstaande ouders gewerkt rond een basisprogramma gespreid over 3 avonden, onder de begeleiding van een team deskundigen van Kind en Gezin en de kraamkliniek.

Tijdens de eerste infoavond bespreekt een regioverpleegkundige van Kind en Gezin de aspecten met betrekking tot een gezonde levenswijze tijdens de zwangerschap en behandelt ze de sociaal-juridische wetgeving in verband met zwangerschap. Een tweede avond wordt geleid door een gynaecoloog of een vroedvrouw van de kraamkliniek die de zwangerschap en bevalling vanuit de medisch-preventieve invalshoek benadert. Tijdens een derde avond behandelt een kinderarts de eerste onderzoeken bij de pasgeborene en een regioverpleegkundige de behoeften van de baby en baby's uitzet. Hier wordt de voorbereiding op borstvoeding uitgebreid besproken. Op een van de avonden wordt een bezoek gebracht aan de bevallingskamer en aan de neonatale afdeling van het ziekenhuis.

Op elke avond is een regioverpleegkundige van Kind en Gezin beschikbaar voor individuele verduidelijking en ondersteuning.

In 1997 werden er op 46 plaatsen infoavonden georganiseerd (zie tabel 3.1).

Infoavonden

	1996	1997
Aantal plaatsen met infoavonden georganiseerd i.s.m. kraamklinieken of andere externen	44	44
Aantal plaatsen met infoavonden georganiseerd in prenatale consultatiebureaus	6	2
Totaal	50	46

*3.1 Infoavonden voor aanstaande ouders: aantal plaatsen met infoavonden*1.1.2. Prenatale consultatiebureaus

Kind en Gezin propageert *geregeld prenataal toezicht*. Op een beperkt aantal plaatsen kunnen aanstaande ouders hiervoor gratis terecht op een prenataal consultatiebureau dat erkend is door Kind en Gezin. In het Vlaams Gewest zijn er 13 prenatale consultatiebureaus; in Brussel en in de sector van de BSD (Belgische Strijdkrachten in Duitsland) is er telkens 1 prenataal consultatiebureau (zie tabel 3.2). Drie prenatale consultatiebureaus zijn werkzaam op hetzelfde adres als een preventiecentrum (zie verder punt 2.1.5.). Deze consultatiebureaus houden meestal wekelijks (7) of meermaals per week (6) zitting. Het aantal prenatale consultatiebureaus is in 1996 verminderd met één.

Prenatale consultatiebureaus

	1996	1997
Antwerpen	5	5
Brussel	1	1
Vlaams-Brabant	2	2
West-Vlaanderen	1	1
Oost-Vlaanderen	3	2
Limburg	3	3
BSD	1	1
Totaal	16	15

3.2 Aantal prenatale consultatiebureaus naar gelang van de provincie

Prenatale consultatiebureaus zijn particuliere initiatieven die beheerd worden door een zelfstandig organiserend comité. Het comité zorgt voor het beheer en de administratie van het consultatiebureau en schakelt vrijwilligers in voor de praktische organisatie van de medische zitting. De gynaecoloog heeft de leiding over de medisch-sociale werking en wordt hierin bijgestaan door een regioverpleegkundige van Kind en Gezin. Op prenatale consultatiebureaus in concentratiebuurten van allochtonen worden interculturele medewerkers ingeschakeld.

De erkende prenatale consultatiebureaus worden door Kind en Gezin gesubsidieerd. De subsidies omvatten een bedrag dat bestemd is voor het honorarium en de reiskosten van de gynaecoloog en voor bepaalde werkingskosten.

De prenatale consultatiebureaus van Kind en Gezin verstrekken *medisch-sociale begeleiding* aan zwangere vrouwen. Het aanbod omvat een meestal maandelijks afspraak vanaf de tweede zwangerschapsmaand, twee afspraken per maand tijdens de zevende en de achtste maand indien de arts het nodig acht, een wekelijkse afspraak tijdens de negende maand en een afspraak binnen de twee maanden na de bevalling.

Een eerste prenataal onderzoek tijdens de zwangerschap bevat een uitgebreide sociale, familiale, persoonlijke, gynaecologische en verloskundige anamnese. Gynaecoloog en regioverpleegkundige werken samen om alle nuttige gegevens te verzamelen. Bijzondere aandacht gaat naar het opsporen van risico's op een premature geboorte.

Bij elk bezoek aan het consultatiebureau wordt een algemeen en een gynaecologisch onderzoek verricht. Laboratoriumtests vormen een belangrijk onderdeel van de prenatale begeleiding en omvatten een

bloedonderzoek met het oog op de bepaling van het hemoglobinegehalte, de hematocriet, de bloedgroep, de resusfactor, eventuele iso-immunisatie en onderzoek naar rubella, toxoplasmose, syfilis, hepatitis B en diabetes. Ook wordt aan alle zwangeren een HIV-test voorgesteld, die ze kunnen weigeren.

De vaststellingen tijdens het onderzoek worden genoteerd in het individuele medisch-sociaal dossier van de zwangere. De gynaecoloog zorgt ook voor de mededeling aan de kraamkliniek van alle inlichtingen inzake de prenatale begeleiding die van belang kunnen zijn bij de bevalling.

Bij het postnataal onderzoek wordt nagegaan of de pasbevallen vrouw lichamelijk en psychisch voldoende hersteld is van de zwangerschap en de bevalling. Het omvat een algemeen klinisch en een gynaecologisch onderzoek evenals advisering inzake gezinsplanning.

1.1.3. Huisbezoeken aan aanstaande ouders

De huisbezoeken van de regioverpleegkundigen van Kind en Gezin hebben tot doel de medische begeleiding door de gynaecoloog te ondersteunen en aan te vullen. Deze hoofdzakelijk *psychosociale zorg* wordt aangeboden aan zwangere vrouwen die een prenataal consultatiebureau bezoeken en aan andere zwangere vrouwen die erom vragen. Zo kan men tijdens infoavonden voor zwangere vrouwen of tijdens de permanentie in het regiohuis een afspraak maken met de regioverpleegkundige van Kind en Gezin.

Tijdens de huisbezoeken biedt de regioverpleegkundige aan de zwangere vrouw en haar partner de mogelijkheid om in een vertrouwde sfeer, naar gelang van de behoeften, vragen en ervaringen in verband met de zwangerschap te bespreken. Voeding, hygiëne, slaap, voorbereiding op de borstvoeding zijn belangrijke aandachtspunten, evenals de omstandigheden waarin de zwangere vrouw thuis of buitenshuis haar werk verricht. De regioverpleegkundige legt het belang uit van een regelmatige medische begeleiding en het opvolgen van de medische adviezen. Ze besteedt ook veel aandacht aan de vraag hoe de zwangere vrouw en haar gezin de zwangerschap beleven.

1.1.4. Bezoeken aan pasbevallen vrouwen in kraamklinieken

Tijdens hun verblijf in de kraamkliniek worden de pasbevallen vrouwen bezocht door regioverpleegkundigen van Kind en Gezin. Naast de *voorstelling van Kind en Gezin*, hebben deze bezoeken een *ondersteunende en educatieve functie*. De pasbevallen moeder krijgt een aantal informatieve brochures van Kind en Gezin (zie hoofdstuk 6, punt 5.1), de thuiskomst van moeder en kind wordt besproken en het contact met een consultatiebureau wordt voorbereid. De moeders van een prematuur geboren kind krijgen hierbij speciale aandacht. Wanneer geen kraambezoek kan worden gebracht (bv. bij poliklinische bevalling, bij thuisbevalling, enz.) wordt zo spoedig mogelijk een huisbezoek gebracht.

In vrijwel alle kraamklinieken in het Vlaams Gewest (77 van de 78 kraamklinieken) en in 2 kraamklinieken in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest worden kraambezoeken gebracht. Verder krijgt Kind en Gezin inzage in de gegevens van pasbevallen vrouwen in één kraamkliniek in het Brussels Gewest. In de overige bicommunautaire ziekenhuizen en in die welke afhangen van de Franse Gemeenschap worden geen kraambezoeken gebracht en/of geboortemeldingen verkregen. Over de toestemming tot kraambezoeken lopen onderhandelingen in 4 van de bicommunautaire ziekenhuizen.

1.2. De preventieve kinderzorg

1.2.1. Het basiszorgaanbod

Kind en Gezin wil ouders ondersteunen in de opvoeding en verzorging van hun kinderen. Daarom biedt Kind en Gezin aan *alle gezinnen met jonge kinderen* een basiszorgpakket aan. Dit basiszorgaanbod bestaat uit huisbezoeken, consulten en contactmogelijkheid via een permanentie in het regiohuis. Bij deze ondersteuning gaat men uit van de mogelijkheden en vragen van de ouders. Zij dragen immers de verantwoordelijkheid voor hun kind.

De huisbezoeken

Een van de pijlers van de dienstverlening is het huisbezoek door de regioverpleegkundige. Door het gezin in zijn natuurlijke omgeving te observeren, wordt het mogelijk een optimale zorg aan te bieden. Bovendien werkt het huisbezoek drempelverlagend voor de andere dienstverlening van Kind en Gezin.

Het basiszorgaanbod van huisbezoeken bestaat uit *4 huisbezoeken bij een eerstgeborene* en *3 huisbezoeken bij een volgend kind*, in de eerste 3 maanden na de geboorte. Het huisbezoek is erop gericht het kind en het gezin te ondersteunen op psychisch, lichamelijk, sociaal en pedagogisch vlak.

Aansluitend bij de vragen en behoeften van het gezin komen tijdens deze huisbezoeken volgende *thema's* aan bod: dienstverlening (o.a. Kind en Gezin), de biometrie, de voeding, de verzorging en fysieke toestand, de ontwikkeling, de sociale en pedagogische aspecten en de veiligheid. Een belangrijk thema hierbij is de preventie van wiegendood, waaraan ook al bij de bezoeken aan pasbevallen moeders in de kraamkliniek aandacht wordt geschonken (zie punt 2.1.4.). Deze thema's worden aangereikt in aansluiting op de ontwikkeling van het kind, waarbij ook anticiperende voorlichting gegeven wordt.

Consultatiebureaus voor het jonge kind

Kind en Gezin organiseert een preventief toezicht voor het jonge kind en zijn gezin. *Alle* ouders met kinderen onder de drie jaar kunnen hiervoor gratis terecht op de consultatiebureaus voor het jonge kind. Niet-schoolgaande kinderen boven de 3 jaar mogen ook een consultatiebureau bezoeken.

Naast de gewone *consultatiebureaus* functioneren er in kansarme buurten consultatiebureaus met een aangepaste werking, *preventievezorgcentra* genoemd. Ten slotte functioneren er *steunpunten* in een beperkt aantal landelijke gebieden die buiten het bereik van de consultatiebureaus vallen. Dit zijn de consultatiebureaus die verbonden zijn aan een "moederconsultatiebureau".

In de sector van de BSD bleven de vroegere consultatiebureaus voor het jonge kind werkzaam. De beslissing tot omschakeling van deze consultatiebureaus werd in 1996 genomen, maar zal pas in 1998 worden uitgevoerd.

Eind 1997 waren er 287 consultatiebureaus, 9 preventievezorgcentra en 35 steunpunten. In de BSD functioneerden er 2 consultatiebureaus.

De consultatiebureaus houden minstens tweemaal per week zitting, eenmaal overdag en eenmaal 's avonds. Het aantal zittingen kan worden uitgebreid naar gelang van het aantal gezinnen dat het consultatiebureau bezoekt. Steunpunten houden maar eenmaal per week zitting. Gemiddeld worden er wekelijks 711 zittingen georganiseerd waarvan 655 in consultatiebureaus, 26 in preventievezorgcentra en 30 in steunpunten. In 1996 waren er dat nog maar 694, waarvan 641 in consultatiebureaus, 25 in preventievezorgcentra en 28 in steunpunten.

Consultatiebureaus voor het jonge kind								
	Consultatiebureaus		Steunpunten		Preventievezorgcentra		Totaal	
	1996	1997	1996	1997	1996	1997	1996	1997
Antwerpen	78	77	4	6	3	3	85	86
Brussel	10	10	9	8	2	2	21	20
Vlaams-Brabant	43	43	4	6	-	-	47	49
West-Vlaanderen	50	50	8	8	1	1	59	59
Oost-Vlaanderen	64	64	3	4	3	3	70	71
Limburg	41	43	3	3	-	-	44	46
	286	287	31	35	9	9	326	331

3.3 Aantal consultatiebureaus voor het jonge kind, steunpunten en preventievezorgcentra naar gelang van de provincie

De consultatiebureaus worden beheerd door een *organiserend bestuur* dat de juridische vorm van een vzw of een openbare dienst heeft. Bij de start ontvangen de consultatiebureaus een basisuitrusting inzake meubilair, medisch materiaal en een eenmalige subsidie. Verder ontvangen zij subsidies voor functioneringskosten (inbegrepen de betaling van de artsen) en voor de vorming en opleiding van de vrijwillige medewerkers, naar rato van het aantal wekelijkse zittingen.

Het *team van een consultatiebureau* bestaat uit de arts, in dienst van het organiserend bestuur, de regioverpleegkundige van Kind en Gezin, de vrijwillige medewerkers, gerekruteerd door het organiserend bestuur,

en eventueel ervaringsdeskundigen in de kansarmoede of een intercultureel medewerker, eveneens van Kind en Gezin. De arts heeft de leiding over het team.

Een bezoek aan het consultatiebureau gebeurt volgens afspraak. Bij elk bezoek worden de ouders door de vrijwillige medewerkers ontvangen in de wachtkamer. Het kind wordt gewogen en het gezin wordt geïnformeerd over het verdere concrete verloop van het consult. Eerst is er het gesprek met de regioverpleegkundige, het verpleegkundig consult. Tijdens de toegemeten 10 minuten gaat de regioverpleegkundige in op de vragen en problemen van het gezin en bespreekt ze een aantal voorgeschreven thema's. De regioverpleegkundige maakt ook een afspraak voor een volgend consult. Na afloop van het verpleegkundig consult volgt het medisch consult. Voor het medisch onderzoek worden eveneens ongeveer 10 minuten uitgetrokken.

Het programma van de consultatiebureaus voorziet in 10 medische en verpleegkundige consulten, waarvan 6 in het eerste levensjaar, twee in het tweede levensjaar en twee in het derde levensjaar.

Het *medisch consult* omvat:

- een uitgebreide familiale en persoonlijke anamnese;
- een volledig algemeen onderzoek en een evaluatie van de gezondheid;
- het opvolgen van de biometrische gegevens (hoofdomtrek, gewicht en lengte);
- het bespreken en opvolgen van eventuele voedingsmoeilijkheden;
- het opvolgen van de motorische ontwikkeling door een onderzoek van de ontwikkeling op sleutelleeftijd, door het uitvoeren van een klinisch-neurologisch onderzoek en door het opsporen van alarmsymptomen;
- een leeftijdsgebonden orthopedisch onderzoek
- een oogonderzoek op de leeftijd van 2, 4, 15 en 30 maanden, telkens aangevuld met een gerichte anamnese;
- een controle van het gehoor en van taal- en spraakverwerving;
- het uitvoeren van de Ewing-gehoorscreening met gerichte anamnese (deze test wordt in 1998 vervangen door de Algo-gehoorscreening);
- een urinescreening op de leeftijd van 2 tot 3, 13 en 30 maanden en op indicatie;
- het opsporen van tuberculose op indicatie;
- het vaccineren tegen poliomyelitis, tegen difterie-tetanus-pertussis, tegen haemophilus influenzae type b, tegen hepatitis B en tegen mazelen-bof-rubella;
- anticiperende informatie omtrent koorts, weerstandsvorming, enuresis en encopresis, ...

Kenmerkend voor het medisch-consultprogramma is de inhoudelijke standaardisatie en leeftijdsgebondenheid van de preventief-medische actie.

Bij het *verpleegkundig consult* wordt een preventief basiszorgprogramma gehanteerd dat opgebouwd is rond de leeftijd van het kind en ingepast is in een "totale" zorg voor het kind. Tijdens het verpleegkundig consult worden de ouders gesensibiliseerd voor de noden en behoeften die kenmerkend zijn voor de ontwikkelingsfase waarin het kind zich op dat moment bevindt en voor de daaropvolgende fasen. In de begeleiding wordt enerzijds ingegaan op specifieke vragen van de ouders (zorg op maat) en wordt anderzijds via gezondheidsvoorlichting en -opvoeding (GVO) op diverse vlakken zoals o.a. de voeding, de hygiëne, de veiligheid van het kind, gepoogd de optimale gezondheidskansen van het jonge kind naar de toekomst toe veilig te stellen of te verbeteren, dit alles met de actieve participatie van de ouders. Het programma vormt de leidraad bij de voorbereiding van de consulten en bij de planning van de te bereiken doelstellingen.

Inhoudelijk gezien hebben het medisch consult, het verpleegkundig consult en het huisbezoek van de regioverpleegkundige elk een eigen programma dat *complementair* is. Tijdens het teamoverleg dat bij elke zitting georganiseerd wordt, worden het medisch en het verpleegkundig consult op elkaar afgestemd, zodat het gezin "eenduidige" adviezen krijgt omtrent de opvoeding en de verzorging van het kind.

Permanentie in het regiohuis

Elke werkdag wordt er in het regiohuis permanentie gehouden van 9 uur tot 12 uur. De permanentie wordt verzorgd door een regioverpleegkundige. Buiten deze uren kan een boodschap ingesproken worden op een antwoordapparaat.

Aanstaande ouders en gezinnen met jonge kinderen kunnen in het regiohuis zowel telefonisch als persoonlijk terecht bij een regioverpleegkundige voor het maken of wijzigen van afspraken voor consultatie of huisbezoek, het inwinnen van informatie of advies of het vragen van hulpverlening en ondersteuning in geval van een crisissituatie. De permanentie staat ook ter beschikking van de hulpverleners uit de welzijns- en gezondheidssector, de artsen uit de streek enz.

In het Vlaams Gewest waren er eind 1997 al 42 regio's (op 58) met een regiohuis. Daarnaast is er in het Brussels Gewest een regiohuis voor de twee Brusselse regio's, die voorlopig nog als een team functioneren (zie hoofdstuk 6, punt 9.1).

1.2.2. Het specifieke zorgaanbod

Ter aanvulling van het basiszorgaanbod wordt een specifieke zorg aangeboden aan gezinnen waarvoor het basiszorgpakket wegens specifieke behoeften en/of moeilijkheden niet volstaat. Het gaat hierbij om kansarme gezinnen, gezinnen waarin kindermishandeling voorkomt, gezinnen met individuele risicofactoren en met kinderen met een handicap. Dit specifieke zorgaanbod krijgt concreet vorm tijdens de *bijkomende consulten* bij de arts en de regioverpleegkundige en tijdens de *bijkomende huisbezoeken*.

Kansarme gezinnen

Het zorgaanbod ten aanzien van kansarme gezinnen gaat uit van de idee dat er blijvend kansen moeten worden gecreëerd voor deze gezinnen en dit op alle levensdomeinen. Dit houdt onder meer in dat Kind en Gezin het "fundamentele project" van de gezinnen, nl. een betere toekomst voor hun kinderen, volledig ondersteunt. Bovendien is het belangrijk te werken vanuit de behoeften van de gezinnen en dit vanuit een fundamenteel respect voor hun eigenheid. In het werken met kansarme gezinnen wordt uitgegaan van de basisschakelmethode, van waaruit de begeleiding integraal en multiaspectueel opgezet wordt. Bovendien heeft de begeleiding een probleemoplossend, preventief karakter en is er aandacht voor de structurele aard van de problematiek.

Specifiek voor het werken met arme gezinnen zijn er *preventiecentra* in kansarme buurten en worden ervaringsdeskundigen in de kansarmoede ingeschakeld in de begeleiding. De preventiecentra zijn consultatiebureaus met een ruime, geïntegreerde werking voor gezinnen met jonge kinderen.

In totaal zijn er 9 centra, alle gevestigd in kansarme buurten. De werking van de centra wordt geleid door een coördinator, personeelslid van het organiserend bestuur.

Het rechtstreekse *begeleidingsaanbod* van de preventiecentra is tweeledig. Enerzijds is er een individueel begeleidingsaanbod. Anderzijds is er een groepsgericht aanbod. Daarnaast wordt samenwerking met andere instanties opgezet om een integraal aanbod te kunnen realiseren.

De werking omvat een geheel van activiteiten. Naast de preventieve zorg voor het jonge kind kan er ook prenatale begeleiding worden aangeboden. Voorts is er groepswerking en onthaal tijdens de openingsuren. Bovendien wordt er kinderopvang georganiseerd. Zo kunnen de gezinnen deelnemen aan de activiteiten van het centrum. Veel aandacht gaat naar het drempelverlagend werken en het creëren van een context waarin samen met de gezinnen optimale groeikansen worden gezocht. Indien nodig kan in acute situaties een beperkte noodhulp geboden worden.

Gezinnen met individuele risico-indicatoren

Gezinnen met individuele risico-indicatoren worden omschreven als gezinnen waarvan de draagkracht wegens gezondheids- en welzijnsbedreigende factoren extra belast wordt, zoals bijvoorbeeld gezinnen met een kind met risico op wiegendood of een prematuur kind.

De regioverpleegkundige bepaalt samen met het gezin de concrete zorg, huisbezoeken en consulten. Hierbij wordt uitgegaan van het functioneren van het gezin, in kaart gebracht aan de hand van een zogenaamd "beslissingsrooster".

Gezinnen met kinderen met een handicap

Ook deze gezinnen krijgen een specifiek aanbod van bijkomende consulten en huisbezoeken. De geboorte van een kind met een handicap brengt immers heel wat teweeg bij het gezin, zowel emotioneel als organisatorisch.

Deze gezinnen hebben vooral behoefte aan ondersteuning, op velerlei vlakken. In de eerste plaats krijgen zij praktische informatie over het dagelijkse samenleven met het kind: eten, drinken, verzorging, enz. Daarnaast worden de relaties tussen de ouders, de relaties met het kind en de andere kinderen begeleid. Dit alles beoogt een geleidelijke reorganisatie van het gezinsleven, waarbij ieder gezinslid zijn plaats kan vinden.

Gezien de ernst van de problematiek is het mogelijk dat de vragen van het gezin de mogelijkheden van de dienstverlening van Kind en Gezin te boven gaan. In deze situatie wordt getracht adequaat door te verwijzen. Deze verwijzing wordt opgevolgd door de arts of de regioverpleegkundige.

Gezinnen met kindermishandeling

Het zorgaanbod aan gezinnen waarin kindermishandeling wordt vermoed of werd gediagnosticeerd, gaat uit van de volgende principes. Allereerst wordt prioriteit gegeven aan de ondersteuning van het gezin, en dit op vrijwillige basis. Verder is de begeleiding gezinsgericht en multidisciplinair georganiseerd en wordt er getracht door een meersporenbeleid ieder betrokken gezinslid op een specifieke manier te ondersteunen.

De regioverpleegkundige kan in aansluiting op het basiszorgaanbod het gezin uitnodigen voor een bijkomend consult of een bijkomend huisbezoek afleggen. Ook wordt er samengewerkt met de vertrouwenscentra kindermishandeling.

1.3. Preventieve zorg en kinderopvang

1.3.1. Particuliere opvanggezinnen en particuliere opvanginstellingen met minder dan 10 kinderen

Aan particuliere opvanggezinnen en kleine particuliere opvanginstellingen met minder dan 10 kinderen worden bezoeken door de regioverpleegkundige van Kind en Gezin aangeboden. Dit preventievezorgaanbod is dan ook speciaal gericht op de opvangsituatie van de kinderen zelf: de regioverpleegkundigen hebben speciale aandacht voor de interactie met de kinderen, de verzorging, de hygiëne, de voeding en de veiligheid.

Daarnaast is er ook aandacht voor de detectie van mogelijke individuele problemen van de kinderen, zodat gezinnen eventueel kunnen worden doorverwezen. In dit begeleidingsprogramma van de regioverpleegkundigen staat de betrokkenheid van de ouders bij de opvangsituatie centraal.

In 1997 werden in totaal 3525 huisbezoeken gebracht aan particuliere opvanggezinnen en particuliere opvanginstellingen met minder dan 10 kinderen.

1.3.2. Medische zittingen in kinderdagverblijven en particuliere opvanginstellingen

De erkende kinderdagverblijven organiseren medische zittingen voor de opgevangen kinderen in de lokalen van de instelling, in crèches minstens tweemaal per maand en in peutertuinen eenmaal per maand. Minstens eenmaal per maand dient de zitting plaats te hebben tussen 16 en 18 uur, zodat de ouders het onderzoek kunnen bijwonen.

Particuliere opvanginstellingen met een attest van toezicht kunnen na schriftelijke toestemming van Kind en Gezin, medische zittingen organiseren voor de opgevangen kinderen. Een arts, gesubsidieerd door Kind en Gezin, verzorgt de medische zitting.

In 1997 waren er 24 particuliere opvanginstellingen die medische zittingen organiseerden.

2. Preventieve activiteiten in 1997

2.1. De pre- en perinatale zorg

2.1.1. Infoavonden voor aanstaande ouders

In 1997 werden 544 *infoavonden voor zwangeren* georganiseerd, waarvan 491 in samenwerking met een kraamkliniek, 23 in samenwerking of in overleg met plaatselijke artsen en gynaecologen en 30 in prenatale consultatiebureaus van Kind en Gezin. Het aantal georganiseerde infoavonden lag iets lager dan in 1996 (-5,4%). Deze daling is toe te schrijven aan de sluiting van een aantal prenatale consultatiebureaus.

Infoavonden		
	1996	1997
Aantal infoavonden		
- in samenwerking met kraamklinieken of met andere externen	512	514
- in prenatale consultatiebureaus	63	30
Totaal aantal infoavonden	575	544
Aantal deelnemers		
- in samenwerking met kraamklinieken of met andere externen	22 074	23 309
- in prenatale consultatiebureaus	1 624	1 026
Totaal aantal deelnemers	23 698	24 335

3.4 Aantal infoavonden voor aanstaande ouders en aantal deelnemers

2.1.2. Prenatale consultatiebureaus

Erkenning

In de loop van 1997 waren er *geen nieuwe aanvragen* tot het oprichten van prenatale consultatiebureaus. Er werden twee erkenningen ingetrokken; een van deze intrekkingen wordt pas van kracht op 1 oktober 1998. Eind 1997 functioneren er dus nog 15 prenatale consultatiebureaus.

Subsidiëring

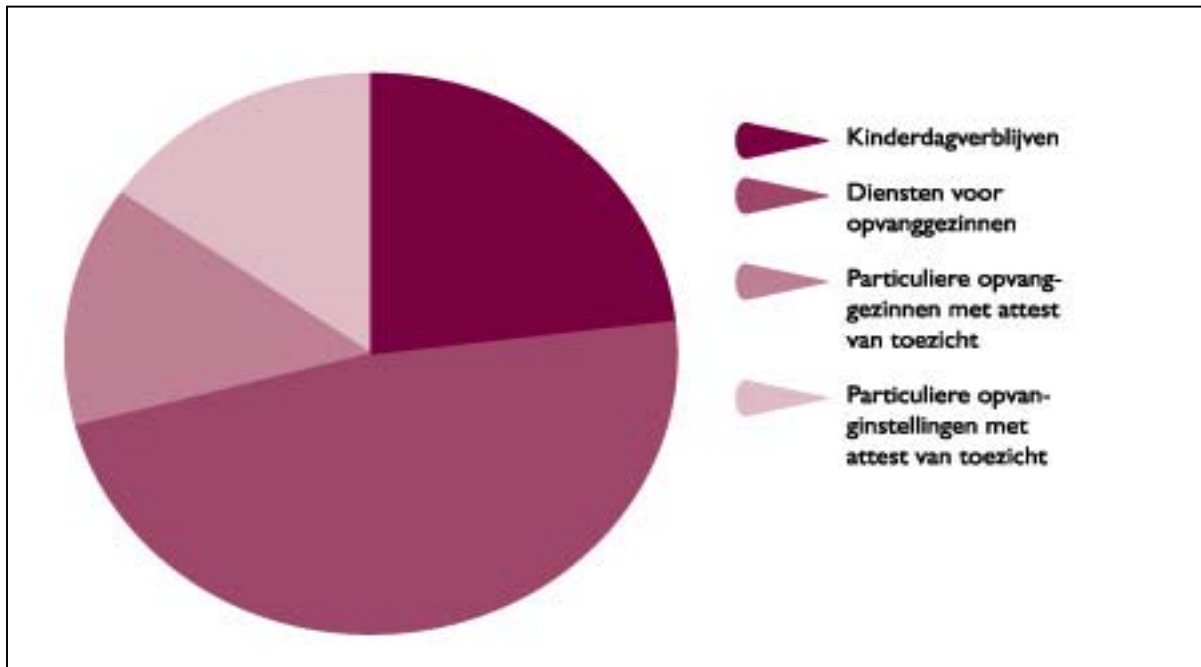
In 1997 verleende Kind en Gezin bijna 8,7 miljoen frank subsidies aan prenatale consultatiebureaus (financieel boekjaar van 1.10 tot 30.9). Daarnaast stelde Kind en Gezin een aantal regioverpleegkundigen ter beschikking van de prenatale consultatiebureaus.

Medewerkers

Kind en Gezin stelt *regioverpleegkundigen* en, in concentratiebuurten van allochtonen, interculturele medewerkers ter beschikking van prenatale consultatiebureaus. De regioverpleegkundigen besteedden 6052 uren aan de medische zittingen van prenatale consultatiebureaus, of ongeveer 1 % van de totale tijd van de dienstverlening door de regioverpleegkundigen (zie grafiek 3.1).

Aan de prenatale consultatiebureaus verleenden een 30-tal *gynaecologen* hun medewerking.

Regioverpleegkundigen

Grafiek 3.1 Percentage door de regioverpleegkundigen gepresteerde uren naar type van activiteit

(cijfers grafiek 3.1 Percentage door de regioverpleegkundigen gepresteerde uren naar type van activiteit

Permanentie	6,8
Consultatie	26,1
Huisbezoeken	37,6
Kraambezoeken	4,7
Info's en groepswerking	0,9
Prenatale werking	0,9
Briefing	4,0
Regioteamoverleg	6,1
Andere	12,9)

Aantal zittingen

In 1997 hadden er in totaal 1366 *zittingen* plaats. Dit is een afname met 4,8 % ten opzichte van 1996 (zie tabel 3.5). In het Brussels Gewest was er een sterke toename van het aantal zittingen. Vanaf het tweede kwartaal 1997 organiseerde het prenataal consultatiebureau 3 zittingen per week in plaats van 2.

Ingeschreven vrouwen en aantal onderzoeken

In totaal 3484 vrouwen bezochten een prenataal consultatiebureau in de loop van 1997. Dit betekent dat ongeveer 5,4 % van de vrouwen die in 1997 bevielden (Vlaams Gewest) was ingeschreven in een prenataal consultatiebureau. Het *inschrijvingscijfer* is gestegen met 2 % tegenover 1996.

Er werden 11 661 prenatale en 1439 postnatale onderzoeken verricht. Niettegenstaande de lichte toename van het aantal ingeschreven vrouwen daalde het aantal prenatale onderzoeken met 2,6%; het aantal postnatale onderzoeken steeg daarentegen met 20 % (zie tabel 3.5).

Prenatale consultatiebureaus

	1996	1997
Aantal zittingen	1 435	1 366
Aantal ingeschreven vrouwen (1)	3 411	3 484
Aantal prenatale onderzoeken	11 972	11 661
Aantal postnatale onderzoeken	1 196	1 439

3.5 Aantal zittingen in prenatale consultatiebureaus, aantal ingeschreven vrouwen en aantal onderzoeken

(1) Ingeschreven vrouwen = minstens eenmaal een prenataal consultatiebureau bezocht in de loop van het jaar

Toezicht op de prenatale consultatiebureaus

In afwachting van de invoering van het vernieuwd prenataal medisch aanbod in de preventiecentra en de enkele prenatale consultatiebureaus die de Raad van Beheer verder wenst te laten functioneren, werden in 1997 geen toezichtsbezoeken gebracht aan prenatale consultatiebureaus.

2.1.3. Huisbezoeken aan aanstaande ouders

In 1997 werden 1242 *huisbezoeken aan aanstaande ouders* gebracht. Het aantal huisbezoeken ligt laag ten opzichte van het totale aantal zwangeren en is nog verder teruggelopen in 1997.

De regioverpleegkundigen besteedden 1420 uren aan deze huisbezoeken.

2.1.4. Bezoeken aan pasbevallen vrouwen in de kraamkliniek

Gedurende het verblijf van pasbevallen vrouwen in de kraamkliniek worden *kraambezoeken* gebracht door de regioverpleegkundigen. In 1997 brachten ze 62 765 kraambezoeken. Met 60 743 kraambezoeken in het Vlaams Gewest kan men stellen dat vrijwel alle vrouwen die in een kraamkliniek bevielen, bezocht werden. Het aantal kraambezoeken in het Brussels Gewest bedroeg 2022.

De regioverpleegkundigen besteedden 29 254 uren aan deze kraambezoeken, wat overeenstemt met 4,7% van hun tijd.

2.1.5. Accenten in de prenatale zorg in 1997

Omschakeling van de info's naar "Kind op komst"

Met het oog op de uitbouw van een geïntegreerde zwangerschapszorg heeft Kind en Gezin besloten om *samenwerkingsverbanden* op te zetten met de *kraamklinieken*. Deze samenwerkingsverbanden betreffen het organiseren van de *infoavonden "Kind op komst"* en de *kraambezoeken*. Daartoe hebben de provinciale afdelingen in 1997 al met 51 kraamklinieken contact opgenomen. Dit leidde al tot 10 samenwerkingsovereenkomsten.

Het is de bedoeling dat deze infoavonden vóór eind 1998 in zoveel mogelijk kraamklinieken plaatsvinden en dat de nog lopende samenwerkingsvormen "oude stijl" worden vervangen. In 1997 waren al 4 info's overgeschakeld naar info's "Kind op komst".

Verder wordt er ook een evaluatieprocedure opgezet rond het programma, de gebruikte didactische middelen en de logistieke ondersteuning.

Groepswerking voor aanstaande ouders in de preventiecentra

De visie, de doelstellingen, de inhoud en de methodische principes van groepswerking werden omschreven. In de groepswerking die zich richt tot alle kansarme ouders die eraan denken zwanger te worden, die zwanger zijn of die pas bevallen zijn, staan de ervaringen en concrete vragen van de aanstaande ouders centraal. De domeinen waarrond gewerkt wordt, liggen binnen de preventieve zorg en betreffen de diverse aspecten van zwangerschap en bevalling. De inhoud van de groepswerking is complementair aan die van de info's "Kind op komst". De groepswerking wordt geleid door de teamleden van de preventiecentra.

Actualisering van het strategisch plan inzake medische zwangerschapsbegeleiding

Begin 1997 besloot de Raad van Beheer om in de gebieden met een hoge concentratie van kansarmen het *prenataal medisch consult* in de preventiecentra te behouden, de organiserende besturen de keuze te laten tussen de aanwerving van een gynaecoloog of een huisarts en het takenpakket van deze artsen ruimer te maken dan het gynaecologisch onderzoek. Tevens werd besloten om in de gebieden met een lagere concentratie van kansarmen principieel in prenatale consulten te blijven voorzien.

Ten slotte werd de toeleidingsmogelijkheid naar kraamklinieken en wijkgezondheidscentra bevestigd.

Conform hiermee werd eind 1997 besloten om de prenatale medische begeleiding in de preventiecentra die al een prenatiaal consultatiebureau hebben, te behouden. De preventiecentra die nog geen prenatale werking hebben uitgebouwd, krijgen de keuze tussen het zelf uitbouwen van een prenatale werking, samenwerking met een bestaand prenatiaal consultatiebureau van Kind en Gezin in de stad, de regio of een aangrenzende regio of samenwerking met een kraamkliniek of wijkgezondheidscentrum.

Voor een 10-tal functionerende prenatale consultatiebureaus werd beslist dat zij verder kunnen blijven functioneren, weliswaar onder bepaalde voorwaarden.

De reorganisatie van de prenatale consultatiebureaus zal uiterlijk ingaan op 1 oktober 1998. De medische zwangerschapsbegeleiding zal ook inhoudelijk vernieuwd worden tegen uiterlijk 1 oktober 1998.

Moederboekje

Het *moederboekje* is bedoeld voor alle zwangere vrouwen. In 1997 werden 29 570 moederboekjes besteld bij Kind en Gezin, hoofdzakelijk door (private) gynaecologen en (private) huisartsen.

Uit het *evaluatieonderzoek*, waarbij begin 1997 alle gynaecologen en een groep zwangere vrouwen schriftelijk werden bevraagd, blijkt dat het moederboekje al een hoge graad van acceptatie kent, zowel bij de zwangere vrouwen als bij de gynaecologen. Maar er moet nog verder gewerkt worden om tot een veralgemeend gebruik te komen. Daartoe werden in 1997 al een aantal stappen ondernomen.

2.2. Preventieve kinderzorg

2.2.1. Individuele begeleiding aan huis

Een groot deel van de activiteiten van Kind en Gezin, tevens een van de *belangrijkste opdrachten van de regioverpleegkundigen*, bestaat in de *individuele begeleiding* van ouders met jonge kinderen. Dit gebeurt tijdens huisbezoeken aan alle gezinnen in de neonatale periode en tijdens bijkomende huisbezoeken aan specifieke doelgroepen.

De regioverpleegkundigen besteedden 233 875 uren of 37,4 % van hun tijd aan deze individuele begeleiding van gezinnen (zie grafiek 3.1).

In totaal werden er 213 183 huisbezoeken gebracht, waarvan 179 659 in het kader van het basiszorgprogramma en 33 524 bijkomende huisbezoeken boven op de algemeen geplande 4 of 3 huisbezoeken in de neonatale periode. Het aantal huisbezoeken lag lager dan in 1996 (-6%). De daling deed zich vooral voor bij de huisbezoeken van het basiszorgprogramma (-7%). Het aantal huisbezoeken in het kader van het specifieke zorgaanbod bleef nagenoeg ongewijzigd (zie tabel 3.6).

Bij een vergelijking van de gebrachte huisbezoeken met het aantal huisbezoeken dat is voorgeschreven door het strategisch plan, komt men tot de volgende vaststellingen. Als de streefdoelen van het strategisch plan gehaald worden, zouden er ongeveer 226 091 huisbezoeken in het kader van het basiszorgprogramma en 82 204 in het kader van het specifieke zorgaanbod moeten worden gebracht. In 1997 werd bijna 80% gehaald van het streefcijfer voor het basiszorgaanbod, wat een daling van bijna 6% betekent ten opzichte van 1996. De realisatie van de bijkomende huisbezoeken bleef daarentegen in 1997 nagenoeg ongewijzigd en haalde 40,8% (zie tabel 3.7).

Aantal huisbezoeken		
	1996	1997
Basiszorgaanbod	193 110	179 659
Specifiekezorgaanbod	33 588	33 524
Totaal	226 698	213 183

3.6 Aantal huisbezoeken door regioverpleegkundigen aan gezinnen met jonge kinderen

Huisbezoeken versus norm

	Aantal huisbezoeken voorgeschreven door strategisch plan*	Huisbezoeken in 1997 Aantal	% t.o.v. strategisch plan
Basiszorgaanbod			
Aan gezinnen met een eerste kind	120 233	96 558	80,3
Aan gezinnen met een volgend kind	105 858	83 101	78,5
Totaal basiszorgaanbod	226 091	179 659	79,5
Specifiekezorgaanbod			
Aan kansarme gezinnen	32 974	9 004	27,3
Aan gezinnen met een kind met een handicap	10 347	1 029	10,0
Aan gezinnen met kindermishandeling	4 352	543	12,5
Aan gezinnen met risico-indicatoren	34 531	22 948	66,5
Totaal specifiekezorgaanbod	82 204	33 524	40,8

3.7 Huisbezoeken door regioverpleegkundigen aan gezinnen met jonge kinderen

* Norm op basis van parameters 1996

2.2.2. Consultatiebureaus voor het jonge kind

Erkenning

In de loop van 1997 werd *erkenning* verleend aan 1 bijkomend consultatiebureau en 6 bijkomende steunpunten. Bovendien werd besloten dat op 9 verschillende plaatsen een *bijkomend servicepunt* mocht worden opgericht, één consultatiebureau en 8 steunpunten. Van een concrete erkenning was voor deze 9 in 1997 echter nog geen sprake. Voorts werd positief beslist over 21 aanvragen *tot wijziging van de vestigingsplaats* van een consultatiebureau waarvan 1 tijdelijke.

Een consultatiebureau *schakelde om* naar steunpunt, 3 steunpunten schakelden daarentegen hun werking om naar consultatiebureau en kregen dus als zodanig hun erkenning.

Ten slotte werd voor 2 consultatiebureaus en voor 1 steunpunt *de erkenning ingetrokken*.

Subsidiëring

In 1997 verleende Kind en Gezin 239 miljoen frank subsidies voor de functioneringskosten en 0,5 miljoen frank subsidies voor eenmalige kosten aan de consultatiebureaus, steunpunten en preventiecentra, in totaal 239,5 miljoen frank (financieel boekjaar).

Een bijkomende huurtoelage, waartoe al besloten was in 1996, werd ook in 1997 toegekend aan een preventiecentrum in het Brussels Gewest.

Medewerkers

Kind en Gezin stelde een aantal *regioverpleegkundigen* ter beschikking van de consultatiebureaus die gedurende ongeveer 163 246 uren op de zittingen van consultatiebureaus voor het jonge kind werkten. Dit maakt 26,1 % uit van de totale tijd besteed aan dienstverlening door de regioverpleegkundigen (zie grafiek 3.1). In totaal 466 *artsen* waren verbonden aan de consultatiebureaus voor het jonge kind. Hieronder waren er 130 kinderartsen en 336 omnipracticen, van wie 110 met een bijkomend diploma jeugdgezondheidszorg of gelijkwaardig. Voor het werken in concentratiebuurten van allochtonen waren er 33 *interculturele medewerkers* met een equivalent van 18,6 voltijdbanen. In totaal werden 25 *ervaringsdeskundigen in de kansarmoede* tewerkgesteld van wie er 17 in 1997 hun opleiding startten. Dit komt overeen met 15 voltijdbanen.

Aantal zittingen

In 1997 werden 34 158 *zittingen* georganiseerd (zie tabel 3.8). Het aantal georganiseerde zittingen in steunpunten en in preventiecentra bedraagt respectievelijk 4,6% en 3,7% van het totale aantal zittingen.

Ten opzichte van 1996 nam het aantal zittingen met 6,3% toe.

Zittingen

	1996	1997*
Consultatiebureaus	29 846	31 327
Steunpunten	1 191	1 566
Preventiecentra	1 111	1 265
Totaal	32 148	34 158

3.8 Aantal zittingen in servicepunten in 1996 en 1997

* Voorlopig cijfer

Aantal kinderen onder toezicht

Het *totale aantal kinderen* dat in 1997 een servicepunt van Kind en Gezin bezocht, bedraagt 132 797 (zie tabel 3.9). Ten aanzien van 1996 is het aantal ingeschreven kinderen gestegen met 9,1%. Terwijl in 1996 een daling werd vastgesteld bij kinderen boven de 2 jaar, werd dit jaar een aanzienlijke stijging vastgesteld.

Aangezien de totale kinderopopulatie van jaar tot jaar verandert, is het belangrijk om ook het relatieve aandeel ingeschreven kinderen of het *doelgroepbereik* te bekijken. Hierbij wordt als ingeschreven beschouwd elk kind dat in de loop van een kalenderjaar minstens eenmaal op een consultatiebureau werd aangemeld.

Het inschrijvingspercentage van kinderen steeg in 1997 in alle leeftijdsgroepen. De grootste stijging werd vastgesteld bij de kinderen tussen 2 en 3 jaar (+ 8,3%) en die tussen 1 en 2 jaar (+ 6%) (zie tabel 3.10). Ondanks deze stijgingen werd voor de kinderen boven de 2 jaar het niveau van vóór de hervormingen van 1996 nog niet bereikt.

Ingeschreven kinderen (1)

	1996	1997*
Consultatiebureaus	113 166	123 471
Steunpunten	4 718	5 176
Preventievezorgcentra	3 878	4 150
Totaal	121 762	132 797

3.9 Aantal ingeschreven kinderen op de servicepunten

(1) Ingeschreven kinderen = minstens eenmaal een servicepunt bezocht in de loop van het jaar

* Voorlopige cijfers

Ingeschreven kinderen: doelgroepbereik

Leeftijd bereikt op 31.12 (in verstreken jaren)	Aantal kinderen Vlaams Gewest		% ingeschreven kinderen	
	1997	1997*	1996	1997*
0 jaar	64 297	46 158	70,4	71,8
1 jaar	64 766	47 120	66,7	72,7
2 jaar	65 717	27 848	34,1	42,4
3 jaar	71 032	8 030	8,1	11,3

3.10 Totaal aantal kinderen en kinderen ingeschreven in een servicepunt naar leeftijd - Vlaams Gewest

* Voorlopige cijfers

Het inschrijvingspercentage verschilt naar gelang van de provincie (zie grafiek 3.2).

Het ligt hoger in de provincies Limburg, Antwerpen en West-Vlaanderen. In Vlaams-Brabant en Oost-Vlaanderen ligt het inschrijvingspercentage het laagst.

Ingeschreven kinderen

Grafiek 3.2 Percentage ingeschreven kinderen naar gelang van de leeftijd (1), per provincie (1) Leeftijd bereikt op 31.12.97 (in verstreken jaren)

(cijfers grafiek 3.2

Percentage ingeschreven kinderen naar gelang van de leeftijd (1), per provincie

	0 jaar	1 jaar	2 jaar	3 jaar
Antwerpen	77,2	79,7	49,5	14,9
Vlaams-Brabant	64,1	54,8	30,2	9,4
West-Vlaanderen	72,2	77,9	38,8	8,3
Oost-Vlaanderen	67,2	70,9	40,9	10,0
Limburg	71,8	72,7	42,4	11,3)

Aantal aanmeldingen *

In 1997 waren er in *totaal* 430 002 aanmeldingen op de consultatiebureaus voor het jonge kind, de preventievezorgcentra en de steunpunten. Ten opzichte van 1996 betekent dit een stijging van 9,7%. De meeste kinderen gingen zowel op consult bij de arts als bij de regioverpleegkundige (zie tabel 3.11).

Aanmeldingen*

	Consulten bij arts	Consulten bij regioverpleegkundige	Totaal 1996	Totaal 1997
Consultatiebureaus	390 558	389 107	364 011	395 896
Steunpunten	18 776	18 899	14 222	19 059
Preventiecentra	14 432	14 716	13 791	15 047
Totaal	423 766	422 722	392 024	430 002

*3.11 Aantal aanmeldingen op de servicepunten in 1997*** Aanmeldingen in de BSD niet inbegrepen (530)*

In tegenstelling tot het doelgroepbereik of inschrijvingspercentage verschilt de consultfrequentie van de ingeschreven kinderen nagenoeg niet naar gelang van de provincie. Gemiddeld kwam een ingeschreven kind 3,2 maal op consult. Doordat de registratie van de consulten in 1997 nog steeds grotendeels manueel gebeurde, is het niet mogelijk om het consultatiegedrag verder te analyseren naar gelang van de leeftijd.

Het strategisch plan voor de preventieve zorg stelde als streefcijfer voorop dat 75 % van de kinderen onder de 2 jaar en 50 % van de kinderen tussen 2 en 3 jaar het volledige programma zouden volgen, wat neerkomt op 473 981 consulten. De streefnorm inzake het totale aantal consulten werd in 1997 voor 90,7% bereikt.

* BSD niet inbegrepen

Groepswerk voor ouders met jonge kinderen

In de preventiecentra behoort groepswerk tot het standaardaanbod. Hierbij wordt het procesmatig en ervaringsgericht werken met groepen van ouders beoogd. Deze benadering vergt een intensieve werving en voorbereiding, waarbij wordt uitgegaan van de concrete vragen van de deelnemers. Thema's die aan de orde kwamen waren onder meer de werking van het lichaam, de ontwikkeling van kinderen en het omgaan met grenzen. Van de negen preventiecentra waren er in 1997 al zeven waar groepswerking plaats had. In vier van deze centra werd zowel met autochtone als allochtone groepen gewerkt.

Met het oog op ondersteuning bij de methodiekontwikkeling werd vanuit Kind en Gezin een beperkt onderzoek naar ervaringen met groepswerking opgezet bij organisaties die met kansarme gezinnen werken.

Pedagogisch oefenschooltje "Kauwenberg"

In 1997 werd dit project verder gesubsidieerd. Ouders leren er omgaan met hun kinderen op verschillende domeinen zoals voeding, hygiëne, affectie, motorische ontwikkeling, spelen, opvoeding, enz., zodat kinderen meer ontwikkelings- en ontplooiingskansen krijgen. Het oefenschooltje is een onderdeel van de begeleiding van kansarmen door het Centrum Kauwenberg, een centrum dat tot doel heeft een emancipatorisch proces bij vierdewereldgezinnen op gang te brengen.

In 1997 namen een 30-tal generatiearme gezinnen deel aan dit project.

2.2.3. Accenten in de preventieve kindergeneeskunde in 1997

Ontwikkeling van een "gezondheidsboekje van het jonge kind"

In 1997 werd het nieuwe "gezondheidsboekje van het jonge kind" verder ontwikkeld en uitgetest, ter vervanging van het huidige "boekje van het kind". Dit past in de uitvoering van het strategisch plan voor de preventieve kindergeneeskunde. De vernieuwingen in de preventieve kindergeneeskunde, zoals de programmatische preventie, het dubbelconsult, de ouderparticipatie en de samenwerking met derden, noopten tot een aanpassing van het boekje van het kind.

De inhoud, uitgewerkt binnen Kind en Gezin, werd mee onderschreven door de Vlaamse Vereniging Kindergeneeskunde, de Wetenschappelijke Vereniging van Vlaamse Huisartsen en de Vlaamse Wetenschappelijke Vereniging voor Jeugdgezondheidszorg. Het boekje zal vanaf april 1998 worden gebruikt.

Gehoortest

Vroegtijdige opsporing van gehoorproblemen biedt de mogelijkheid gebruik te maken van de nieuwe therapeutische inzichten en ontwikkelingen, zodat de nefaste gevolgen van de doofheid sterk kunnen worden beperkt en de hoge levenslange kosten voor de betrokkene en de gemeenschap worden teruggedrongen.

In 1997 werd gedurende 3 maanden in een viertal regio's een proefproject met een Algo-gehoorscreener uitgevoerd, om de organisatorische haalbaarheid van de afname van de Algo-gehoortest binnen de context van preventieve dienstverlening uit te testen. In het proefproject werden een 1000-tal tests uitgevoerd.

Dit hoogtechnologisch instrument, afgeleid van de BERA-test, bleek alle kenmerken te bezitten van een goede screeningstest. De test kan uitgevoerd worden rond de leeftijd van 4 weken. Het toestel stelt weinig eisen aan de testomgeving en aan de testpersoon, maar de afname van de test gebeurt sneller bij een rustig of slapend kind. Daarom wordt de test bij voorkeur afgenomen op huisbezoek, in het regiohuis of in de preventiecentra.

Gezien de positieve resultaten van dit proefproject heeft de Raad van Beheer besloten om 180 toestellen (3 per regio) aan te schaffen, zodat de Algo-gehoorscreening in 1998 progressief kan worden geïmplementeerd in heel Vlaanderen.

In 1997 werd eveneens een concept uitgewerkt voor een daadwerkelijke afname van een gehoortest bij alle kinderen in Vlaanderen vóór de eerste maand en voor de opvolging van de testafname en van de kinderen die falen op de test. Elk kind met twee opeenvolgende falende tests, wordt in overleg met de huisarts meteen doorverwezen naar een gespecialiseerde dienst voor diagnostisch onderzoek, zodat bij alle slechthorende baby's vóór de leeftijd van 6 maanden een intense multidisciplinaire revalidatie en begeleiding kan worden gestart. Op die manier zullen de meesten onder hen tot een behoorlijk niveau van verbale communicatie kunnen komen, en dus tot normale integratie in de maatschappij.

Kind en Gezin heeft in 1997 het initiatief genomen om met de gespecialiseerde centra voor gehoevaluatie en -revalidatie tot een protocol te komen. Dit protocol zal in het voorjaar 1998 worden afgesloten.

Evaluatie van de vernieuwde preventieve zorg

De reorganisatie van de consultatiebureaus en de invoering van de vernieuwde werking werden in 1997 vanuit verschillende invalshoeken opgevolgd en geëvalueerd.

Inhoudelijke verbeteringen aan de consulten

Uit peilingen naar de reacties van de ouders en zorgverleners, alsmede door bestudering van recent wetenschappelijk onderzoek, bleken de consulten op het vlak van inhoud, frequentie, spreiding en tijdsduur nog voor verdere verbetering vatbaar te zijn.

De verbeteringsvoorstellen die werden uitgewerkt en begin 1998 zullen worden voorgelegd aan de Raad van Beheer, bevatten een aantal *inhoudelijke en organisatorische maatregelen*. Zo komt er een bijkomend consult in het eerste levensjaar. Dit maakt een betere spreiding mogelijk van de consulten tussen 6 en 13 maanden. Bovendien zal het consult op 24 maanden worden afgeschaft.

De voornaamste verbeteringen die voor het medisch consult zullen worden voorgesteld, zijn de invoering van het vernieuwde Van Wiechen-schema om de ontwikkeling op te volgen, een vereenvoudigde visusscreening, de stapsgewijze invoering van de Algo-gehoorscreening en een nieuw registratiedocument.

Het sociaal-verpleegkundig consult werd aangevuld met GVO-aspecten inzake het gebruik van een loopstoeltje, de slaaprituelen, separatie-angst en angst voor vreemden. Het fluoradvies werd gewijzigd. De betere spreiding van de consulten maakt het eveneens mogelijk om beter te anticiperen op een aantal voedings- en ontwikkelingsaspecten.

Vestigingsplaatsen en infrastructuur

In 1997 bleek dat de vestigingsplaats van een aantal consultatiebureaus en steunpunten diende te worden gewijzigd, om redenen van bereikbaarheid en toegankelijkheid, om redenen van infrastructuur of om een combinatie van deze redenen. Voor 20 consultatiebureaus werd een *wijziging* doorgevoerd. Ook bleek dat er bijkomende servicepunten noodzakelijk waren: er werden bijkomend 1 consultatiebureau en 8 steunpunten opgericht.

Bijzondere aandacht werd besteed aan de *infrastructuur voor het dubbelconsult*: 9 consultatiebureaus werden aangemaakt om bij voorrang de noodzakelijke maatregelen te treffen.

De preventievezorgcentra

De 9 preventievezorgcentra werden in de eerste jaarhelft geëvalueerd, zowel op het vlak van de werking, waarbij vooral aandacht werd besteed aan de organisatie van de groepswerking, aan het profiel, aan de positie en de vorming van de coördinator en aan de opmaak van het jaarverslag, als op het vlak van de accommodaties.

Afsluiting van de "consultatiebureaus oude stijl"

Voor de "consultatiebureaus oude stijl" werd in de loop van 1997 de boekhouding afgesloten; bijna het volledige bedrag voor de provisionele voorschotten en de niet-aangewende subsidies werden gerecupereerd, in totaal 28,8 miljoen frank.

2.2.4. Preventieve zorg en kinderopvang

Subsidiëring

Kind en Gezin verleent een subsidie voor het honorarium en de reiskosten van de arts. De subsidies aan kinderdagverblijven voor het medisch-sociaal toezicht bedroegen 13,5 miljoen frank in 1997 (financieel boekjaar); aan particuliere opvanginstellingen (POI's) werd in 1997 in totaal 0,4 miljoen frank uitbetaald voor de honoraria van de artsen (financieel boekjaar).

Aantal zittingen en ingeschreven kinderen

In 1997 hadden er in totaal 10 278 *medische zittingen* plaats in *kinderdagverblijven* (voorlopig cijfer - financieel boekjaar); in totaal waren er 129 857 onderzoeken. Dit betekent gemiddeld bijna 5 onderzoeken per ingeschreven kind onder de 3 jaar.

In 1997 werden in totaal 512 kinderen gevolgd op de *medische zittingen in particuliere opvanginstellingen* (zie tabel 3.12). Gemiddeld werden deze kinderen iets meer dan 5,6 maal onderzocht in de loop van het jaar.

Medische zittingen

	Kinderdagverblijven		Particuliere opvanginstellingen	
	1996	1997*	1996	1997*
Aantal instellingen met medische zittingen	301	310	28	23
Aantal georganiseerde zittingen	10 214	10 278	235	225
Aantal ingeschreven kinderen	26 714	26 871	480	512
Aantal onderzoeken	130 147	129 857	2 795	2 891

3.12 Medische zittingen in kinderdagverblijven en particuliere opvanginstellingen

* Voorlopige cijfers

2.2.5. Kwaliteitszorg in de preventieve kindergzorg

Algemeen toezicht op de consultatiebureaus

De inspectieambtenaren werden in 1997 ingeschakeld voor bezoeken aan de consultatiebureaus naar aanleiding van nieuwe vestigingen, verbouwingswerken of herinrichting van lokalen. In samenhang hiermee werden 71 bezoeken afgelegd aan consultatiebureaus en steunpunten. In de loop van 1997 heeft de inspecteur bovendien aan ieder preventievezorgcentrum (in totaal 9) een bezoek gebracht.

Specifiek medisch toezicht op de consultatiebureaus

In 1997 werd een *nieuw concept* voor medische ondersteuning ingevoerd. Een aantal medische-kwaliteitscoördinatoren worden ingeschakeld voor de kwaliteitsbewaking en de bevordering van het medisch-preventief zorgaanbod in de consultatiebureaus in hun provincie. Op *het niveau van de individuele consultatiebureau-arts* houdt dit onder meer in: het evalueren, ondersteunen en faciliteren van het medisch-preventief zorgaanbod dat wordt verstrekt door de consultatiebureau-artsen. Op *het niveau van de regio* fungeert de medische-kwaliteitscoördinator als voorzitter van het kwartaalregioteamoverleg. Op *het niveau van de provincie* vervult de medisch kwaliteitscoördinator enkel nog een adviserende, coördinerende en vertegenwoordigende functie.

Ten slotte maken zij ook deel uit van het *Medisch College* (zie hoofdstuk 6, 1.2).

Volgens plan zullen er 6 medische-kwaliteitscoördinatoren worden ingeschakeld.

In de loop van 1997 traden al drie medische-kwaliteitscoördinatoren in dienst. De 3 anderen zullen begin 1998 worden aangeworven.

De kwaliteitsteams preventieve zorg

Een kwaliteitsteam is een groep van personeelsleden die tot taak hebben het hun toevertrouwde domein van de preventieve zorg verder inhoudelijk te ontwikkelen en te verbeteren. In 1997 functioneerden de kwaliteitsteams preventieve kindergzorg (vroeger programmatische preventie) en kansarmoede.

In het *kwaliteitsteam preventieve kindergzorg* werd vooral gewerkt rond de problematiek van het detecteren van risicosituaties. Dit leidde tot het ontwerp van een begeleidingsdossier met observatierooster voor de regioverpleegkundigen, dat in 1998 zal worden uitgetest. Verder werd gewerkt rond de problematiek van de spreiding van de consulten tussen 6 en 13 maanden. Deze problematiek werd mee behandeld bij de uitwerking van het project dubbelconsult.

In het *kwaliteitsteam kansarmoede* werd een voorstel voor de opleiding van bijkomende ervaringsdeskundigen in de kansarmoede uitgewerkt. Een belangrijk punt in dit voorstel is de toeleiding van de kandidaten voor de opleiding. Er wordt voorgesteld om samen te werken met lokale organisaties die bekend zijn met kansarme gezinnen.

Verder werd een beperkte bevraging bij de regioverpleegkundigen georganiseerd omtrent de niet-legaal verblijvende gezinnen. Het doel hiervan was een zicht te krijgen op de omvang van deze groep en op de voornaamste knelpunten waarmee regioverpleegkundigen worden geconfronteerd bij het werken met deze gezinnen. Ten slotte werden een aantal impulsen gegeven rond lokale netwerkontwikkeling met het oog op de dienstverlening aan kansarme gezinnen met jonge kinderen.

2.3. Wetenschappelijk onderzoek

In 1997 werden subsidies verleend aan drie onderzoeksprojecten die betrekking hebben op de preventieve kindergzorg.

Een eerste onderzoek inzake het *opvoeden van een meerling* dat op 1 april 1995 van start ging, werd in 1997 afgerond (promotor prof. Lieve Vandemeulebroecke, faculteit Psychologie en Pedagogische Wetenschappen, KU Leuven – duur 2 jaar en 9 maanden)*. Het is een longitudinaal onderzoek naar ouderlijk gedrag en ouderlijke belevingen bij een meerling, om van daaruit een pedagogisch begeleidingsprogramma te ontwikkelen. De resultaten van dit onderzoek werden getoetst aan de ervaringen van de regioverpleegkundigen tijdens een studiedag in november 1997.

Ook het *evaluatieonderzoek omtrent de vernieuwde preventieve kindergzorg* werd in 1997 afgerond**. Een groep van ongeveer 750 aselect getrokken gezinnen werd bevestigd over hun consultgedrag en er werd gepeild naar hun evaluatie van de dienstverlening in de preventieve kindergzorg. Dit onderzoek liep van 1 november 1996 tot 31 maart 1997 (promotor: G. Hedeboom, HIVA, KU Leuven).

In oktober 1997 ging een onderzoek van start voor het uitwerken *van een instrument ter screening van problematische opvoedingssituaties, waaronder kindermishandeling*. In dit onderzoek zal een instrument worden ontwikkeld voor de regioverpleegkundigen van Kind en Gezin, zodat hun vaardigheid en sensitiviteit bij het bevragen van ouders en het observeren van de relaties tussen de ouders en het kind kunnen worden verhoogd (promotor: prof. W. Hellinckx, KU Leuven – duur 3 jaar).

Eind 1997 ten slotte werden de voorbereidingen getroffen voor enkele klinische studies in verband met vaccinaties in samenwerking met Kind en Gezin.

* Colpin H., Nys K., Vandemeulebroecke L., Demunter A., Opvoeden van een meerling, 1998

** Van De Putte I., Evaluatie van de vernieuwingen in de preventieve kindergzorg, Leuven, 1997

2.4. Vorming medewerkers preventieve zorg*

2.4.1. Vorming van consultatiebureau-artsen

Alle consultatiebureau-artsen werden uitgenodigd op 2 studiedagen over “Visus: screening en standaardisatie in de jeugdgezondheidszorg” en over “Gehoor-, spraak- en taalontwikkeling bij het jonge kind”. Beide dagen stonden in het licht van de toekomstige screening op de consultaties.

Deze studiedagen werden georganiseerd door de Vlaamse Wetenschappelijke Vereniging voor Jeugdgezondheidszorg. Het programma werd opgesteld in overleg met Kind en Gezin. Respectievelijk 226 (of 75%) en 207 (of 69%) consultatiebureau-artsen namen hieraan deel.

2.4.2 Coördinatoren van de preventieve zorgcentra

In het kader van het opleidingstraject van de 17 nieuwe ervaringsdeskundigen in de kansarmoede werden de coördinatoren van de preventieve zorgcentra, Brussel uitgezonderd, uitgenodigd op 3 vormingsdagen. Zij konden kennismaken met dit project en kregen een bijscholing met betrekking tot technieken van selectie en met betrekking tot vaardigheden bij het hanteren van middelen en methoden.

* *De vorming van de personeelsleden van Kind en Gezin is opgenomen in het sociaal verslag (zie hoofdstuk 7, punt 3)*

Hoofdstuk 4.

KINDEROPVANG

1. De dienstverlening van Kind en Gezin

1.1. Opvangmogelijkheden

Ouders die beroepsarbeid willen combineren met de zorg voor hun jonge kinderen, kunnen een beroep doen op uiteenlopende vormen van kinderopvang, zowel in een gezinsmilieu als in een instellingsmilieu, zowel voor opvang op voorschoolse leeftijd als voor buitenschoolse opvang. De opvang van het jonge kind naar aanleiding van de arbeids- of leefsituatie in het gezin werd bij decreet aan Kind en Gezin toevertrouwd. Sinds 1997 is daar ook de buitenschoolse opvang bij. De melding aan Kind en Gezin van de opvang op bestendige wijze en de erkenning en subsidiëring van en het toezicht op de verschillende vormen van kinderopvang zijn verder bij besluit van de Vlaamse regering geregeld.

Naast de opvang door grootouders of aanverwanten tot en met de 4de graad, voor wie de meldingsplicht niet geldt, kunnen kinderen tussen 0 en 3 jaar terecht bij verschillende soorten voorzieningen binnen Kind en Gezin. Inzake buitenschoolse opvang zijn de opvangmogelijkheden buiten het familiale verband nog gediversifieerder. Buiten Kind en Gezin is er buitenschoolse opvang via het onderwijs of via het jeugdwerk. Ook binnen Kind en Gezin kunnen kinderen tussen 3 en 12 jaar worden opgevangen: veel voorzieningen voor kinderen tussen 0 en 3 jaar bieden ook buitenschoolse opvang aan, en daarnaast kan men ook nog terecht in specifieke initiatieven voor buitenschoolse opvang.

Algemeen kan men binnen Kind en Gezin voor kinderen tussen 0 en 12 jaar 3 categorieën van opvang onderscheiden.

- Opvangvoorzieningen, erkend door Kind en Gezin: crèches, peutersuinen, diensten voor opvanggezinnen, initiatieven voor buitenschoolse opvang.

Crèches hebben een minimale capaciteit van 23 plaatsen en bieden dagopvang aan kinderen tussen 0 en 36 maanden. Peutersuinen hebben een minimale capaciteit van 20 plaatsen en nemen kinderen tussen 18 en 36 maanden op. In beperkte mate bieden crèches en peutersuinen ook buitenschoolse opvang aan kinderen tussen 3 en 6 jaar. Een aantal kinderdagverblijven bieden eveneens buitenschoolse opvang voor kinderen tot 12 jaar, in aangepaste aparte ruimtes.

Diensten voor opvanggezinnen werken zelfstandig of worden georganiseerd door een kinderdagverblijf. Zij organiseren opvang in opvanggezinnen voor kinderen tot 3 jaar overdag en voor kinderen van 3 tot 12 jaar buiten de schooltijd en in vakantieperiodes. In beperkte mate is er ook opvang mogelijk in het weekend of 's nachts.

Initiatieven voor buitenschoolse opvang zijn specifiek en exclusief gericht op de buitenschoolse opvang van kinderen uit het basisonderwijs. Zij kunnen zowel voor- als naschools, op woensdagnamiddag, gedurende schoolvrije dagen en gedurende een of meer vakantieperiodes buitenschoolse opvang bieden.

Kind en Gezin verleent subsidies aan crèches, peutersuinen en diensten voor opvanggezinnen. Initiatieven voor buitenschoolse opvang ontvangen geen subsidies van Kind en Gezin.

Ouders betalen voor de opvang in kinderdagverblijven en diensten voor opvanggezinnen een bijdrage die afhangt van hun belastbaar inkomen en die per 31 december 1997 minimaal 64 fr. per dag en per kind bedraagt, zijnde de bijdrage voor ouders met een belastbaar inkomen tot en met 190 000 fr.; de maximale ouderbijdrage bedraagt 609 fr., zijnde de bijdrage voor een belastbaar gezinsinkomen vanaf 1 640 865 fr. Deze ouderbijdrage is vastgesteld bij ministerieel besluit en wordt elk jaar op 1 juli ambtshalve geïndexeerd. Verminderingen worden toegestaan aan gezinnen met twee of meer kinderen ten laste en bij opname van meer dan één kind uit eenzelfde gezin.

Ouders genieten de fiscale aftrek van de kosten voor opvang van kinderen onder de 3 jaar in crèches, peutersuinen en diensten voor opvanggezinnen.

In erkende initiatieven voor buitenschoolse opvang geldt, bij voor- en naschoolse opvang, een ouderbijdrage van minstens 25 fr. per begonnen halfuur, met een absoluut minimum van 50 fr. Op schoolvrije dagen en vakantiedagen geldt een bijdrage van minstens 375 fr. Naar gelang van de financiële situatie van de ouders, kan een sociaal tarief worden toegepast, waardoor de ouderbijdrage wordt gehalveerd. Bij wijze van

overgangsmaatregel kunnen de initiatieven voor buitenschoolse opvang tot 31 december 1998 zelf de ouderbijdrage vaststellen.

- Opvangvoorzieningen, gemeld en onder toezicht van Kind en Gezin, maar niet erkend en niet gesubsidieerd door Kind en Gezin: particuliere opvanggezinnen en -instellingen met attest van toezicht.

Particuliere opvanggezinnen en -instellingen kunnen opvang bieden zowel aan nog niet schoolgaande als aan schoolgaande kinderen. De reglementering op de melding aan Kind en Gezin maakt onderscheid tussen particuliere opvanginstellingen en particuliere opvanggezinnen naar gelang van het aantal opgevangen kinderen beneden de 6 jaar en/of naar gelang van het aantal buitenschools opgevangen kinderen.

In een particulier opvanggezin mogen maximaal 5 kinderen beneden de 6 jaar tegelijk aanwezig zijn, eigen kinderen beneden de 6 jaar meegerekend. Wanneer een particulier opvanggezin ook buitenschoolse opvang verstrekt, mogen maximaal 7 kinderen beneden de 12 jaar aanwezig zijn, eigen kinderen beneden de 6 jaar meegerekend.

Een particuliere opvanginstelling zorgt voor de gelijktijdige opvang van minstens 6 kinderen beneden de 6 jaar, eigen kinderen beneden de 6 jaar meegerekend. Wanneer gelijktijdig minstens 8 kinderen tussen 3 en 12 jaar, eigen kinderen beneden de 6 jaar meegerekend, worden opgevangen, dan is er eveneens sprake van een particuliere opvanginstelling.

Ouders kunnen bij deze opvanggezinnen of opvanginstellingen terecht voor kinderopvang overdag, buiten de schooltijd en op vakantiedagen; soms wordt ook kortstondige of gelegenhedenopvang, weekendopvang of nachtopvang geboden.

Particuliere opvanggezinnen en particuliere opvanginstellingen onder toezicht van Kind en Gezin voldoen aan een aantal minimale kwaliteitsnormen, wat bevestigd wordt in een attest van toezicht. Alleen wanneer het particuliere opvanggezin of de particuliere opvanginstelling zo'n attest van toezicht heeft, kunnen de ouders het voordeel genieten van de fiscale aftrek van kosten voor opvang van kinderen onder de 3 jaar.

De ouders spreken met het opvanggezin of de opvanginstelling een ouderbijdrage af. Deze bijdrage is niet gereguleerd en wordt onderling overeengekomen.

- Opvangvoorzieningen die alleen aan de meldingsplicht voldaan hebben, niet erkend en niet gesubsidieerd door Kind en Gezin: particuliere opvanggezinnen en -instellingen gemeld bij Kind en Gezin.

Conform de bepalingen inzake de meldingsplicht zijn er ook particuliere opvanggezinnen en -instellingen die zich alleen bij Kind en Gezin melden en geen toezicht vragen.

1.2. Aantal opvangvoorzieningen

Eind 1997 functioneerden er 310 kinderdagverblijven en 207 diensten voor opvanggezinnen.

Het aantal crèches nam toe met 9 en het aantal diensten voor opvanggezinnen georganiseerd door een kinderdagverblijf steeg met 1; het aantal peuterspeelruimtes verminderde licht, evenals het aantal diensten voor opvanggezinnen. In 1997 waren er 88 initiatieven voor buitenschoolse opvang.

In de niet-gesubsidieerde kinderopvang is het aantal particuliere opvanggezinnen gedaald en is het aantal particuliere opvanginstellingen met attest van toezicht gestegen. Eind 1997 waren er 1758 particuliere opvanggezinnen en 564 particuliere opvanginstellingen met attest van toezicht (voorlopige cijfers) (zie tabel 4.1).

Een overzicht van de opvanggezinnen en opvanginstellingen die zich alleen gemeld hebben, is moeilijk op te maken omdat deze voorzieningen een stopzetting van hun opvangactiviteiten niet altijd melden aan Kind en Gezin.

Opvangvoorzieningen

	1996	1997
Erkend en gesubsidieerd door Kind en Gezin		
Crèches	264	276
Peutertuinen	37	34
Totaal kinderdagverblijven	301	310
Diensten voor opvanggezinnen		
Diensten voor opvanggezinnen georganiseerd door een kinderdagverblijf	196	194
	12	13
Totaal diensten voor opvanggezinnen	208	207
Erkend door Kind en Gezin		
Initiatieven voor buitenschoolse opvang	-	88
Met attest van toezicht van Kind en Gezin		
Particuliere opvanggezinnen met attest	1 881	1 758*
Particuliere opvanginstellingen met attest	517	564*

4.1 Aantal erkende en/of gesubsidieerde opvangvoorzieningen en aantal opvangvoorzieningen met attest van toezicht

* Voorlopige cijfers

1.3. Aantal plaatsen*

Eind 1997 waren er in totaal 39 517 gesubsidieerde opvangplaatsen. Tegenover 1996 is dit een verhoging met 5745 plaatsen, of een stijging met 17%. In de kinderdagverblijven nam het aantal plaatsen toe met 374 (+ 3%) en in de diensten was er een toename met 5371 (+ 25,3%) (zie tabel 4.2). Het cijfer van het aantal plaatsen in diensten voor opvanggezinnen is evenwel moeilijk vergelijkbaar met dat van 1996. De sterke toename van het aantal plaatsen in de diensten voor opvanggezinnen heeft te maken met de nieuwe bepaling van het maximale aantal plaatsingsdagen voor de diensten voor opvanggezinnen. Vanaf 1 januari 1997 is het maximale aantal subsidieerbare plaatsingsdagen gebaseerd op de voltijdse aanwezigheid van 4 kinderen in plaats van 3 per opvanggezin, gedurende 230 opvangdagen per jaar. De reële verhoging van het aantal plaatsen is niet bekend. De diensten voor opvanggezinnen maken 67,2% uit van de gesubsidieerde plaatsen; de kinderdagverblijven 32,8% (zie grafiek 4.1).

In particuliere opvanggezinnen onder toezicht waren er eind 1997 7731 plaatsen en in particuliere opvanginstellingen onder toezicht 8409. Samen zijn dit 16 140 plaatsen in opvangvoorzieningen die enkel onder toezicht staan van Kind en Gezin (zie tabel 4.2).

In totaal waren er eind 1997 55 657 opvangplaatsen gesubsidieerd door en/of onder toezicht van Kind en Gezin. Het relatieve aandeel van de gesubsidieerde sector bedraagt 71%; de diensten voor opvanggezinnen hebben het hoogste aandeel (zie grafiek 4.2).

* De dossierbehandeling van de initiatieven voor buitenschoolse opvang werd pas in het najaar van 1997 opgestart; er zijn geen gegevens voor 1997 beschikbaar over het aantal plaatsen binnen deze voorzieningen

Opvangplaatsen

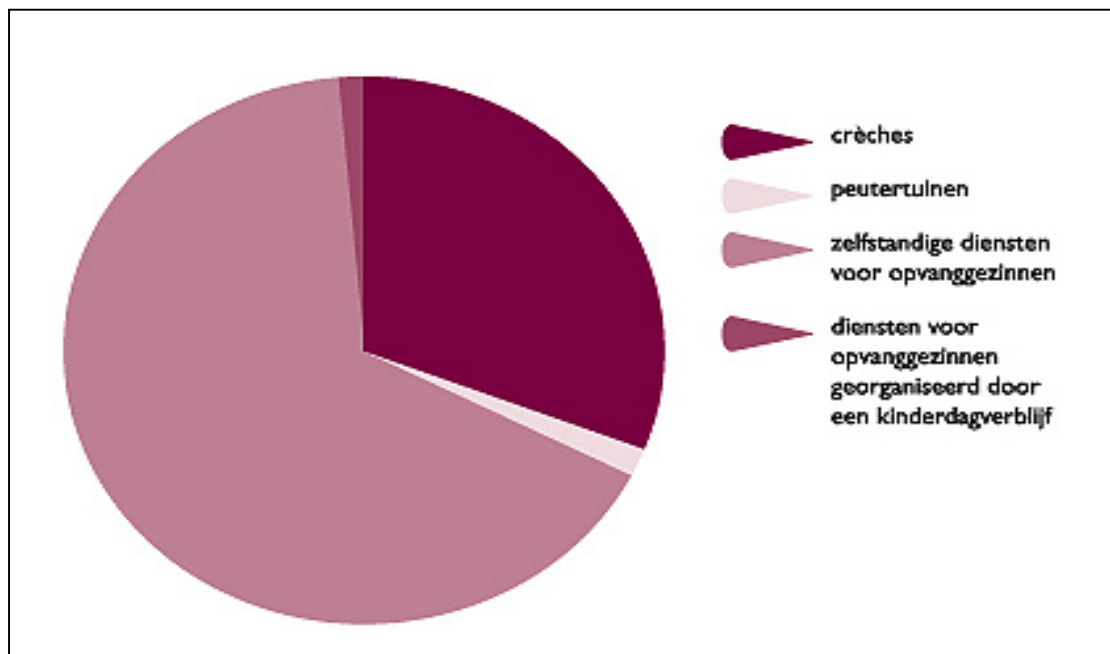
	1996	1997
Gesubsidieerd door Kind en Gezin		
Crèches	11 771	12 205
Peutertuinen	800	740
Totaal kinderdagverblijven	12 571	12 945
Diensten voor opvanggezinnen	20 841	26 052
Diensten voor opvanggezinnen georganiseerd door een kinderdagverblijf	360	520
Totaal diensten voor opvanggezinnen	21 201	26 572
Totaal gesubsidieerd door Kind en Gezin	33 772	39 517
Particuliere opvanginstellingen	7 606	8 409*
Totaal onder toezicht	15 630	16 140*
Algemeen totaal	49 402	55 657*

4.2 Aantal plaatsen in gesubsidieerde opvangvoorzieningen en in opvangvoorzieningen met attest van toezicht

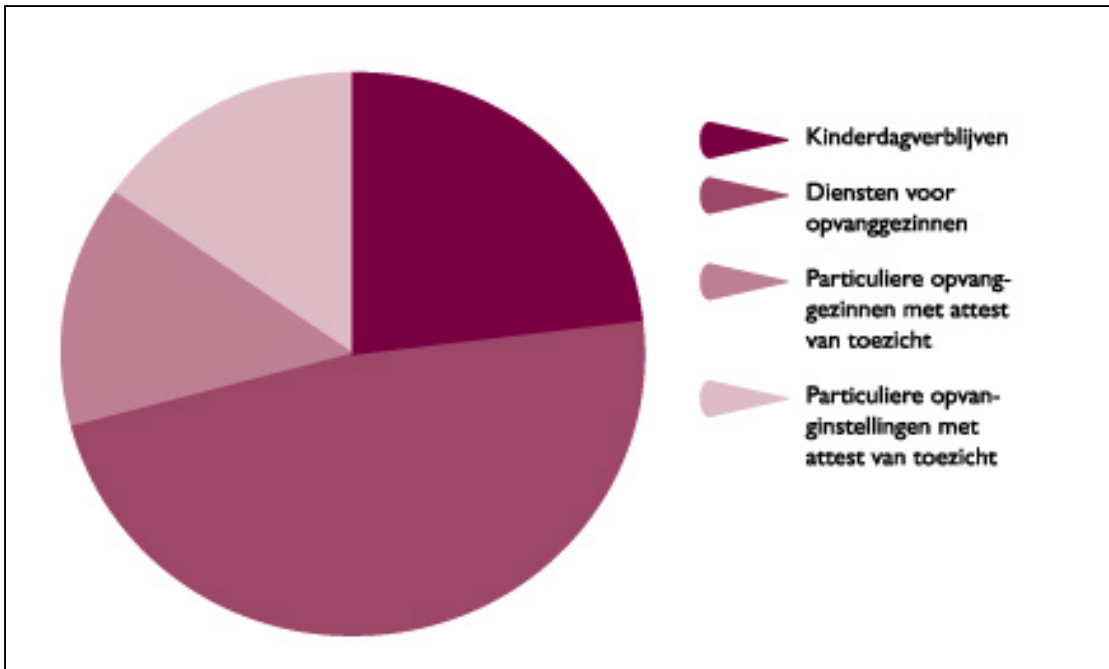
(1) Eigen kinderen inbegrepen

* Voorlopige cijfers

Gesubsidieerde plaatsen

Grafiek 4.1 Gesubsidieerde opvangplaatsen naar gelang van soort opvangvoorziening

Totaal aantal plaatsen

Grafiek 4.2 Totaal aantal opvangplaatsen, naar gelang van soort opvangvoorziening

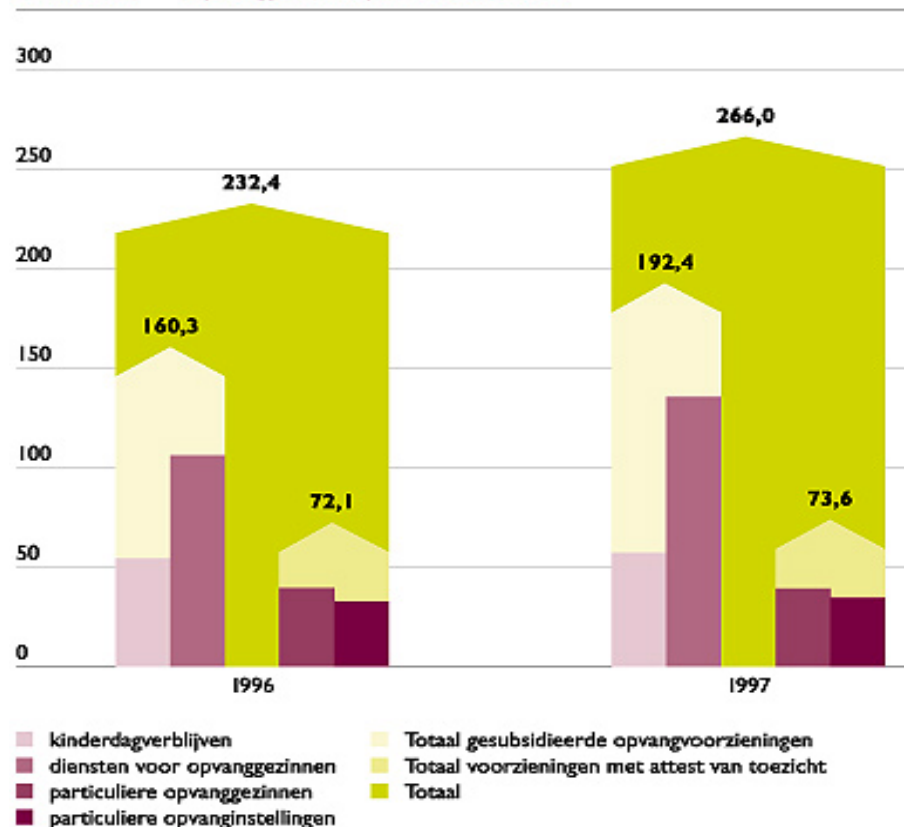
1.4. Aantal plaatsen per 1 000 kinderen onder de 3 jaar in het Vlaams Gewest

In het Vlaams Gewest waren er op 31 december 1997 266 kinderopvangplaatsen beschikbaar per 1 000 kinderen onder de 3 jaar in gesubsidieerde of onder toezicht van Kind en Gezin staande kinderopvangvoorzieningen. Tegenover 1996 is dit een toename met 33,6 plaatsen. Het aantal gesubsidieerde plaatsen per 1 000 kinderen nam toe met ruim 32 plaatsen en het aantal plaatsen onder toezicht met 1,5 (zie grafiek 4.3).

* Deze cijfers zijn enigszins overschat, omdat ook kinderen boven de 3 jaar worden opgevangen. Het is evenwel niet mogelijk om het aantal van de buitenschoolse opvang te ramen

Opvangplaatsen per 1 000 kinderen

Grafiek 4.3 Opvangplaatsen per 1000 kinderen

Grafiek 4.3 Aantal plaatsen per 1 000 kinderen onder de 3 jaar in het Vlaams Gewest

* Voorlopige cijfers

1.5. Aantal gesubsidieerde plaatsen per provincie

Het relatieve aantal gesubsidieerde opvangplaatsen verschilt naar gelang van de provincie. Limburg telt verhoudingsgewijs het grootste aantal gesubsidieerde plaatsen per 1 000 kinderen, zij het voornamelijk plaatsen in diensten voor opvanggezinnen. Vlaams-Brabant en Antwerpen komen op de tweede en de derde plaats. In Vlaams-Brabant is er een relatief hoog aandeel plaatsen in kinderdagverblijven. West-Vlaanderen telt het kleinste aantal gesubsidieerde plaatsen per 1 000 kinderen (zie tabel 4.3).

Opvangplaatsen per provincie

	Aantal plaatsen		Per 1 000 kinderen		
	Kinderdag- verblijven	Diensten voor opvang- gezinnen	Kinderdag- verblijven	Diensten voor opvang- gezinnen	Totaal gesubsidieerd
Antwerpen	3 156	7 992	57,6	145,9	203,5
Vlaams-Brabant	2 914	3 856	87,8	116,2	204,1
West-Vlaanderen	1 498	4 444	40,6	120,5	161,1
Oost-Vlaanderen	2 432	5 944	54,6	133,5	188,2
Limburg	1 103	4 144	43,3	162,7	206,0
Vlaams Gewest	11 103	26 380	57,0	135,4	192,4

4.3. Aantal gesubsidieerde plaatsen en aantal gesubsidieerde plaatsen per 1000 kinderen onder de 3 jaar in het Vlaams Gewest en per provincie

2. De werking van de kinderopvang in 1997

2.1. Wetgeving

Decreet van 24 juni 1997 (BS 02.08.97) tot wijziging van het decreet van 29 mei 1994

De wetgeving over de kinderopvang is in 1997 grondig gewijzigd door de toevoeging van de buitenschoolse opvang. De meldingsplicht aan Kind en Gezin werd verruimd en toepasselijk gemaakt voor opvanginitiatieven die kinderen tot 12 jaar opvangen, ook voor voorzieningen die enkel buitenschoolse opvang aanbieden. Verder wordt de melding gekoppeld aan het toegangsrecht voor personeelsleden van Kind en Gezin en wordt een administratieve sanctie ingebouwd wanneer niet voldaan wordt aan de meldingsplicht.

Besluit van de Vlaamse regering van 24 juni 1997 (BS 09.09.97) houdende de regeling van de melding aan de instelling Kind en Gezin van de opvang op bestendige wijze van kinderen

Dit besluit concretiseert de procedures en de regels van de melding en het toezicht.

Besluit van de Vlaamse regering van 24 juni 1997 (BS 09.09.97) houdende de algemene voorwaarden inzake het organiseren van buitenschoolse opvang

In dit besluit worden het kwaliteitscharter en het lokale overleg gedefinieerd, inhoudelijk ingevuld en worden de procedures bepaald. Het kwaliteitscharter en het lokale overleg zijn twee belangrijke instrumenten voor de harmonisatie van de initiatieven voor buitenschoolse opvang.

Besluit van de Vlaamse regering van 24 juni 1997 (BS 09.09.97) houdende erkennings- en subsidiëeringsvoorwaarden van initiatieven voor buitenschoolse opvang

Dit besluit bepaalt het werkingskader voor specifieke initiatieven voor buitenschoolse opvang, de zogenaamde IBO's. Hierdoor krijgen ze een vaste plaats binnen de erkende opvangvoorzieningen en wordt hun werking die ze de voorbije jaren uitbouwden, juridisch vastgelegd. Dit besluit legt ook de basis voor een forfaitaire subsidiëring van de IBO's; deze is momenteel nog niet van toepassing*.

Besluit van de Vlaamse regering van 24 juni 1997 (BS 09.09.97) houdende de voorwaarden inzake erkenning en subsidiëring van kinderdagverblijven en diensten voor opvanggezinnen

Dit besluit maakt de opvang van kinderen tot 12 jaar mogelijk in kinderdagverblijven en diensten voor opvanggezinnen.

Verder bevat dit besluit een coördinatie van het besluit van 1983 en een tiental latere wijzigingen. Het besluit bevat ook aanpassingen inzake de opvangcapaciteit en inzake de personeelsbezetting in de diensten voor opvanggezinnen, en introduceert de forfaitaire bepaling van de administratievergoeding in deze laatste sector.

Ministeriële besluiten

Er werden in 1997 ook een aantal ministeriële besluiten goedgekeurd. Zo werden de minimumvoorwaarden voor kwaliteit in de particuliere sector bepaald. Ook het verder concretiseren van het lokale beleidsplan buitenschoolse opvang en de wijze waarop het kwaliteitslabel wordt toegekend, werden vastgelegd in een ministerieel besluit. Eveneens werd duidelijk omschreven wie in aanmerking komt voor de functie van kinderverzorgster in een erkend en gesubsidieerd kinderdagverblijf. Een ander ministerieel besluit bevat bepalingen met betrekking tot de boekhouding, de jaarrekening en het rekeningstelsel voor kinderdagverblijven, diensten voor opvanggezinnen en initiatieven voor buitenschoolse opvang. Tot slot werden ook het subsidiebedrag in het kader van medisch-sociaal toezicht in kinderdagverblijven en het bedrag van de forfaitaire administratievergoeding in diensten voor opvanggezinnen bepaald.

* De initiatieven voor buitenschoolse opvang ontvingen in 1997 Weerwerk-gesco's als begeleiders en/of een (bijkomende) subsidie van het Fonds voor Collectieve Uitrustingen en Diensten

2.2. Erkenning

Kinderdagverblijven

De Raad van Beheer nam in 1997 een aantal beslissingen over de erkenning van nieuwe en de uitbreiding van bestaande kinderdagverblijven. 11 nieuwe kinderdagverblijven kregen een erkenning voor 2 jaar (gesubsidieerd). Voor 35 kinderdagverblijven werd de erkenning verlengd voor 5 jaar, voor 4 kinderdagverblijven werd de voorlopige erkenning omgezet in een erkenning voor 2 jaar en voor 2 kinderdagverblijven werd besloten tot erkenning voor 2 jaar na verhuizing. In 13 kinderdagverblijven werd de erkende capaciteit verhoogd. In 1 voorziening verhoogde de capaciteit door omschakeling naar een crèche; in 6 kinderdagverblijven werd de gesubsidieerde capaciteit verhoogd. Aan 2 voorzieningen werd een principiële akkoord verleend voor capaciteitsuitbreiding door omschakeling van een peuterspeelplaats naar een crèche. Aan 23 kinderdagverblijven werd een verlenging van het principiële akkoord voor oprichting van een kinderdagverblijf verleend en aan 23 kinderdagverblijven een verlenging van het principiële akkoord voor capaciteitsuitbreiding. Aan 4 peuterspeelplaatsen werd een verlenging van het principiële akkoord voor uitbreiding tot crèche verleend.

Bij 1 peuterspeelplaats werd overgegaan tot sluiting. 2 kinderdagverblijven kwamen in aanmerking voor hersubsidiëring. Ook werd van 5 kinderdagverblijven in 1997 de subsidiabele capaciteit verlaagd en bij 1 voorziening werd de subsidie geschorst. Ten slotte werden 4 negatieve beslissingen genomen inzake principiële akkoord voor uitbreiding van bestaande kinderdagverblijven.

In 1997 werd aan 14 kinderdagverblijven toestemming verleend tot het organiseren van een aanvullend aanbod buitenschoolse kinderopvang in afzonderlijke ruimtes.

Diensten voor opvanggezinnen

Voor alle diensten werd het maximale aantal plaatsingsdagen herberekend, op basis van de voltijdse aanwezigheid van 4 in plaats van 3 kinderen per opvanggezin. Voor 36 diensten ging dit gepaard met een personeelsuitbreiding. 1 nieuwe dienst kreeg een erkenning voor 2 jaar. De Raad van Beheer kende 50 verlengingen van erkenning toe. Daarnaast werd de erkenning van 1 dienst uitgebreid. Er werd één verzoek tot opsplitsing van een dienst ingewilligd. Voor 1 dienst werd niet overgegaan tot verlenging van de erkenning.

Inzake toekenning van een principiële akkoord werden 50 positieve beslissingen genomen, die deze diensten in staat stellen een daadwerkelijke uitbreiding te realiseren.

Initiatieven voor buitenschoolse opvang

In 1997 werd de mogelijkheid tot erkenning van de specifieke initiatieven voor buitenschoolse opvang binnen de nieuwe regelgeving structureel voorbereid. Een belangrijk element daarbij was het protocol van 30 juli 1997 tussen de Vlaamse minister van Leefmilieu en Teverkstelling, Theo Kelchtermans, en de Vlaamse minister van Cultuur, Gezin en Welzijn, Luc Martens. Om hen de gelegenheid te geven hun werking aan te passen aan de erkenningsvereisten zoals bepaald in de besluiten van de Vlaamse regering van 24 juni 1997 inzake buitenschoolse kinderopvang, stelt het protocol dat deze voorzieningen van Kind en Gezin een tijdelijke erkenning krijgen die loopt tot 31 december 1998. Op die manier zijn 88 IBO's automatisch tijdelijk erkend.

2.3. Verlenen van attesten van toezicht aan particuliere opvanginstellingen en particuliere opvanggezinnen

Aan 114 particuliere opvanginstellingen werd in 1997 een eerste attest van toezicht verleend en 10 eerste attesten werden geweigerd. Verder werden 445 verlengingen van het attest beslist. Voor 1 voorziening werd niet overgegaan tot verlenging en van 2 particuliere opvanginstellingen werd het lopende attest van toezicht ingetrokken. 58 particuliere opvanginstellingen verkregen een capaciteitsuitbreiding. Inzake de 2 particuliere opvanginstellingen die in beroep gingen tegen een negatieve beslissing werd er 1 dossier negatief beslist en 1 positief.

298 eerste attesten werden uitgereikt aan particuliere opvanggezinnen; 24 eerste attesten van toezicht werden geweigerd; 1194 attesten werden verlengd en 2 attesten werden niet verlengd. Bij 104 particuliere opvanggezinnen werd de capaciteit uitgebreid. Van 5 opvanggezinnen werd het lopende attest van toezicht ingetrokken. Voor de particuliere opvanggezinnen werden 8 beroepsdossiers behandeld. Voor 4 ervan werd negatief beslist en voor 4 positief.

2.4. Subsidiëring

De belangrijkste inkomstenbronnen van de kinderdagverblijven en diensten voor opvanggezinnen zijn de subsidies van Kind en Gezin en (een deel van) de geïnde ouderbijdragen. Daarnaast zijn er de investeringssubsidies.

2.4.1. (Rechtstreekse) subsidies van Kind en Gezin

Samenstelling van de subsidies van Kind en Gezin

De subsidiëring door Kind en Gezin omvat de volgende delen: personeelssubsidies, aanvullende subsidies voor de betaling van de opvanggezinnen (alleen in diensten voor opvanggezinnen), subsidies voor administratiekosten (alleen in diensten voor opvanggezinnen), subsidies voor buitenschoolse opvang*, subsidies voor medisch-sociaal toezicht en educatieve vergaderingen (alleen in kinderdagverblijven) en forfaitaire tegemoetkomingen in de opvang van kinderen met een handicap die een bijzondere verzorging vereisen.

- Personeelssubsidies

Kind en Gezin subsidieert de personeelskosten zoals vastgelegd in het besluit van de Vlaamse regering van 24.06.97. In 1997 betrof dit 4092 personeelsleden in kinderdagverblijven en 440 in diensten voor opvanggezinnen (raming).

- (Aanvullende) subsidies voor de betaling van de opvanggezinnen

De betaling van de opvanggezinnen wordt gedeeltelijk gedragen door de ouderbijdragen. Kind en Gezin vult de door de diensten geïnde ouderbijdragen aan tot 493 fr. per kind en per dag t.e.m. 30 september 1997. Op 1 oktober 1997 werd dit bedrag verhoogd tot 500 fr.

- Subsidies voor administratiekosten

De diensten voor opvanggezinnen ontvangen een forfaitair bepaalde subsidie voor administratiekosten. Deze subsidie hangt af van het minimumaantal plaatsingsdagen dat noodzakelijk is voor hun erkenning en bedraagt 50 fr. per plaatsingsdag. De bestaande diensten genieten een overgangsmaatregel.

- Subsidies voor medisch-sociaal toezicht en educatieve vergaderingen

Voor de organisatie van de verplichte medische zittingen in kinderdagverblijven wordt een tegemoetkoming verleend in het honorarium en de reiskosten van de arts. Deze subsidies bedragen tot eind september 1997 105 fr. per onderzoek door een kinderarts en 87 fr. per onderzoek door een omnipracticus. Vanaf 1 oktober wordt dit respectievelijk 107 en 88 fr. Kinderdagverblijven die een educatieve vergadering voor ouders organiseren, ontvangen een subsidie van 1 500 fr. per georganiseerde bijeenkomst.

- Forfaitaire tegemoetkomingen in de opvang van kinderen met een handicap die een bijzondere verzorging vereisen

Bij opname van kinderen met een handicap die een bijzondere verzorging vereisen, verleent Kind en Gezin een subsidie per dag en per kind van 246 fr. t.e.m. 30 september 1997 en van 250 fr. vanaf 1 oktober 1997. Voor in totaal 19 111 verblijfdagen (prestaties) werd een dergelijke subsidie verleend.

* Voor de kinderdagverblijven is er enkel een forfaitaire subsidiëring voorgeschreven voor buitenschoolse opvang in daartoe aangepaste, aparte ruimtes. In 1997 werden evenwel nog geen subsidies verleend. Voor de IBO's werd wettelijk een forfaitaire subsidiëring vastgelegd, die echter nog niet van toepassing is (zie punt 2.1)

Bedrag van de uitbetaalde subsidies

In het boekjaar 1997 betaalde Kind en Gezin 2 miljard 310 miljoen frank subsidies uit aan de kinderdagverblijven. Dit is een stijging met 4% tegenover 1996. Het betreft in hoofdzaak personeelssubsidies.

Het subsidiebedrag voor de diensten voor opvanggezinnen bedraagt 630 miljoen frank, dit is een stijging met 5,2% tegenover 1996. De subsidies voor administratiekosten van de diensten namen sterk toe (+ 7,7%); het totale bedrag van de aanvullende subsidies voor de betaling van de opvanggezinnen steeg minder sterk (+ 1,3%).

Voor de hele dagopvang bedragen de subsidies van Kind en Gezin iets meer dan 2 miljard 940 miljoen frank (zie tabel 4.4).

Subsidies

	Kinderdagverblijven in miljoenen		Diensten voor opvanggezinnen in miljoenen	
	1996	1997	1996	1997
Personeel	2205,2	2295,0	265,2	280,8
Aanvullende subsidies voor betaling				
opvanggezinnen	-	-	163,8	165,9
Administratiekosten	-	-	167,9	180,8
Medisch-sociaal toezicht	13,3	13,4	-	-
Educatieve vergaderingen	0,2	0,2	-	-
Forfaitaire tegemoet- komingen gehandicapten	1,9	1,5	2,2	2,6
Totaal subsidies Kind en Gezin	2220,6	2310,1	599,1	630,1
(index)	(100,0)	(104,0)	(100,0)	(105,2)

4.4 Samenstelling van de (rechtstreekse) subsidies (financieel boekjaar)

2.4.2. Inkomsten afkomstig uit ouderbijdragen

Kinderdagverblijven: subsidie voor werkingskosten ten laste van de ouderbijdragen

In 1997 ontvingen de kinderdagverblijven 742,6 miljoen frank subsidies voor werkingskosten. De toelage voor de werkingskosten lag 3% hoger dan in 1996 (zie tabel 4.5), een stijgingspercentage dat iets lager ligt dan dat van de geïnde ouderbijdragen.

In de kinderdagverblijven worden de werkingstoelagen volledig gedragen door de ouderbijdragen. Krachtens het MB van 05.01.93 (BS 03.04.93) inzake de ouderbijdragen past Kind en Gezin in de crèches en peuterscholen een verrekening toe van de door de ouders betaalde bijdragen (zie tabel 4.6).

Crèches en peuterscholen innen de ouderbijdragen, die variëren naar verhouding van het inkomen van de ouders. Per kwartaal wordt daarom een verrekening gedaan, op basis van een vaste norm die jaarlijks op 1 juli wordt geïndexeerd. Ligt het gemiddelde van de ontvangen ouderbijdragen in een kinderdagverblijf boven de norm, dan wordt het teveel opgevorderd door Kind en Gezin. Hieruit wordt geput om aan de kinderdagverblijven die gemiddeld onder de norm bleven, een bijpassing tot deze norm te geven.

Van de 993 miljoen fr. geïnde ouderbijdragen behielden de kinderdagverblijven 743 miljoen fr. (financieel boekjaar 1997) (zie tabel 4.6).

Toelage voor werkingskosten kinderdagverblijven

	uitgedrukt in miljoenen	(index)
1996	721,1	(100,0)
1997*	742,6	(103,0)

4.5. Kinderdagverblijven: toelage voor werkingskosten (financieel boekjaar)

* Voorlopige cijfers

Ouderbijdragen

	Lager dan de norm*	Hoger dan de norm*	Totaal
1996			
Ouderbijdragen	24 303 979	934 748 039	959 052 018
Toegekende werkingskosten	29 283 129	691 838 665	721 121 794
Resultaat van de verrekening voor Kind en Gezin	-4 979 150	242 909 374	237 930 224
1997**			
Ouderbijdragen	27 788 733	965 107 801	992 896 534
Toegekende werkingskosten	34 499 927	708 119 949	742 619 876
Resultaat van de verrekening voor Kind en Gezin	-6 711 194	256 987 852	250 276 658

4.6. Verrekening ouderbijdragen in crèches en peuterscholen (financieel boekjaar)

* Norm tot 01.07.97: 330 fr. voor crèches en 248 fr. voor peuterscholen; vanaf 01.07.97: 333 fr. voor crèches en 250 fr. voor peuterscholen

** voorlopige cijfers

Diensten voor opvanggezinnen: ouderbijdragen bestemd voor de betaling van de opvanggezinnen

De diensten voor opvanggezinnen beschikken volledig over de ouderbijdragen voor de betaling van de opvanggezinnen. Wanneer de totaliteit van de ouderbijdragen lager ligt dan de vergoeding van de opvanggezinnen, past Kind en Gezin dit verschil bij (zie eveneens punt 2.4.1).

Het totale bedrag van de ouderbijdragen in de diensten bedroeg 1 miljard 629 miljoen frank (zie tabel 4.7). Dit is een stijging van 5,7% tegenover 1996.

Ouderbijdragen diensten voor opvanggezinnen

	uitgedrukt in miljoenen	(index)
1996	1 540,3	(100,0)
1997*	1 628,7	(105,7)

4.7 Diensten voor opvanggezinnen: totaal bedrag van de geïnde ouderbijdragen (financieel boekjaar)

* Voorlopige cijfers

2.4.3. Aandeel van de inkomsten uit subsidies van Kind en Gezin en van de inkomsten uit de ouderbijdragen in kinderdagverblijven en diensten voor opvanggezinnen

Het totale pakket dat kinderdagverblijven ontvangen uit subsidies van Kind en Gezin en uit de werkingssubsidies gefinancierd door ouderbijdragen, bedroeg in 1997 3 miljard 53 miljoen (+ 3,8%); de subsidies van Kind en Gezin maken 75,7% uit van dit totale pakket. Het relatieve aandeel van de subsidies van Kind en Gezin is gestegen met 0,2% tegenover 1996 (zie tabel 4.8).

De diensten voor opvanggezinnen ontvangen 2 miljard 259 miljoen uit subsidies van Kind en Gezin en ouderbijdragen (+ 5,6%). De subsidies van Kind en Gezin maken 27,9% van deze ontvangsten uit. Tegenover 1996 is het relatieve aandeel van de subsidies van Kind en Gezin gedaald (- 0,1%).

Inkomsten

	Kinderdagverblijven		Diensten voor opvanggezinnen	
	1996 (in milj.)	1997* (in milj.)	1996 (in milj.)	1997* (in milj.)
Subsidies van Kind en Gezin	2 220,6 (75,5)	2 310,1 (75,7)	599,1 (28,0)	630,1 (27,9)
Inkomsten uit ouderbijdragen	721,1 (24,5)	742,6 (24,3)	1 540,3 (72,0)	1 628,7 (72,1)
Totaal inkomsten	2 941,6 (100,0)	3 052,7 (100,0)	2 139,4 (100,0)	2 258,8 (105,6)
Totaal geïnde ouderbijdragen	959,0 (100,0)	992,9 (103,5)	1 540,3 (100,0)	1 628,7 (105,7)

4.8 Subsidies van Kind en Gezin, inkomsten afkomstig uit ouderbijdragen en totaal bedrag van de ouderbijdragen (financieel boekjaar)

* Voorlopige cijfers

2.4.4. Gemiddelde ouderbijdrage

In de kinderdagverblijven en diensten voor opvanggezinnen betalen de ouders een bijdrage die is vastgesteld bij ministerieel besluit en die afhangt van het belastbaar inkomen (zie eveneens punt 1.1). In particuliere opvanginstellingen en particuliere opvanggezinnen wordt de ouderbijdrage met de ouders afgesproken.

In 1997 betaalden ouders voor een volle verblijfsdag gemiddeld 443,7 fr. in een crèche, 302,3 fr. in een peuterspeelplaats, 448 fr. in de diensten voor opvanggezinnen en 444,4 fr. in diensten voor opvanggezinnen verbonden aan een kinderdagverblijf. De gemiddelde ouderbijdrage nam gemiddeld toe met 2% (zie tabel 4.9).

Over de gemiddelde ouderbijdrage die betaald wordt in de particuliere opvangsector zijn alleen gegevens beschikbaar uit de enquête van 1997 naar het gebruik van kinderopvang. Volgens dit onderzoek werd in september 1997 in een particulier opvanggezin gemiddeld 473 fr. betaald voor een volle verblijfdag en in een particuliere opvanginstelling gemiddeld 535 fr.

Gemiddelde ouderbijdrage

	1996	1997*
Crèches	435,7	443,7
Peutertuinen	309,4	302,3
Diensten voor opvanggezinnen	442,1	448,0
Diensten voor opvanggezinnen verbonden aan een kinderdagverblijf	434,6	444,4
Gesubsidieerde kinderopvang	429,5	438,5

4.9 Gemiddelde ouderbijdrage voor een volle verblijfdag

* Financieel boekjaar – voorlopige cijfers

2.4.5. Investeringsubsidies

In de loop van 1997 waren er in totaal 6 nieuwe aanvragen tot subsidiëring van infrastructuurwerken in kinderdagverblijven, waardoor het aantal in behandeling zijnde aanvragen tot subsidiebelofte eind 1997 op 13 komt. De Raad van Beheer van Kind en Gezin kende een subsidiebelofte toe aan 6 kinderdagverblijven. Voor 16 dossiers, waaronder 6 oude investeringsdossiers, werd een subsidiebeslissing genomen. Verder waren er in 1997 nog 32 dossiers in behandeling voor betaling.

2.5. Ingeschreven kinderen*

In de loop van 1997 waren 28 723 kinderen ingeschreven in een kinderdagverblijf, 59 345 in een dienst voor opvanggezinnen, 18 946 in een particuliere opvanginstelling onder toezicht** en 11 916 in een particulier opvanggezin onder toezicht** of in totaal 118 930 kinderen. Elk kind dat in de loop van een kalenderjaar minstens een dag aanwezig is geweest in een opvangvoorziening, wordt beschouwd als ingeschreven. Het inschrijvingscijfer nam toe met 4,5% tegenover 1996 (voorlopige cijfers) (zie tabel 4.10 en grafieken 4.4 en 4.5).

Vooraf de diensten voor opvanggezinnen en de particuliere opvanginstellingen nemen relatief veel kinderen op in andere opvang. Dit is vooral buitenschoolse opvang. Een vierde van de ingeschreven kinderen maakt er gebruik van buitenschoolse opvang (zie grafiek 4.6).

* De dossierbehandeling van de initiatieven voor buitenschoolse opvang is onvoldoende ver gevorderd om relevante cijfergegevens te kunnen weergeven

** Alleen bij de POI's en de POG's onder toezicht vraagt Kind en Gezin een jaarverslag m.b.t. ingeschreven kinderen op

Ingeschreven kinderen

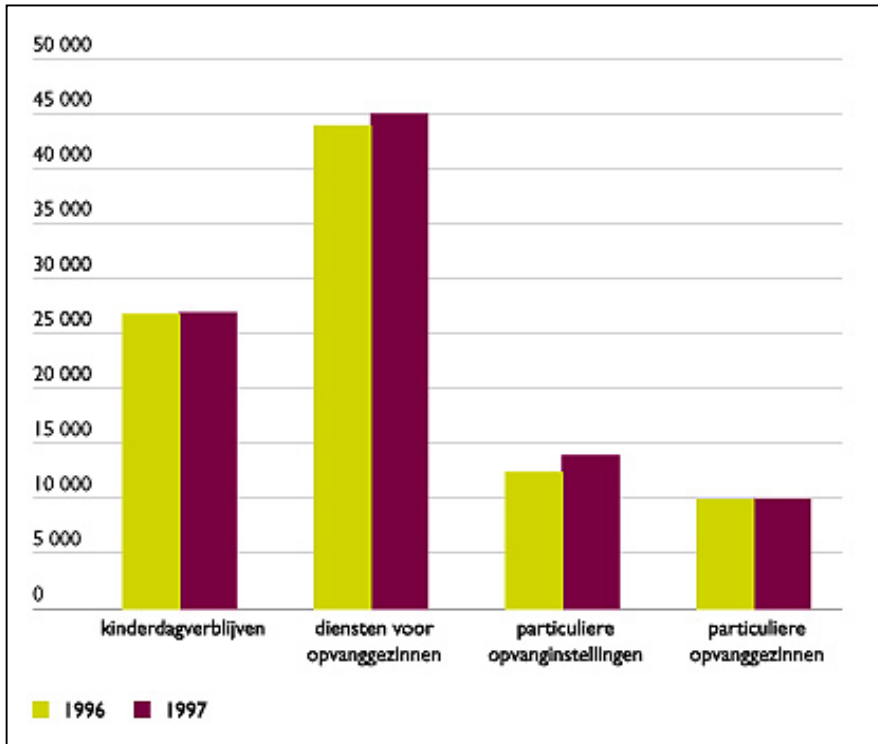
	1996	1997*
Gewone dagopvang		
Kinderdagverblijven	26 714	26 871
Diensten voor opvanggezinnen	43 898	44 927
Totaal gesubsidieerde opvang	70 612	71 798
Particuliere opvanginstellingen onder toezicht	12 361	13 877
Particuliere opvanggezinnen onder toezicht	9 908	9 939
Totaal opvang onder toezicht	22 269	23 816
Andere opvang		
Kinderdagverblijven	1 671	1 852
Diensten voor opvanggezinnen	13 489	14 418
Totaal gesubsidieerde opvang	15 160	16 270
Particuliere opvanginstellingen onder toezicht	4 115	5 069
Particuliere opvanggezinnen onder toezicht	1 675	1 977
Totaal opvang onder toezicht	5 790	7 046
Totaal		
Kinderdagverblijven	28 385	28 723
Diensten voor opvanggezinnen	57 387	59 345
Particuliere opvanginstellingen onder toezicht	16 476	18 946
Particuliere opvanggezinnen onder toezicht	11 583	11 916
Algemeen totaal	113 831	118 930

4.10 Aantal ingeschreven kinderen (1), naar soort opvang

* Voorlopige cijfers

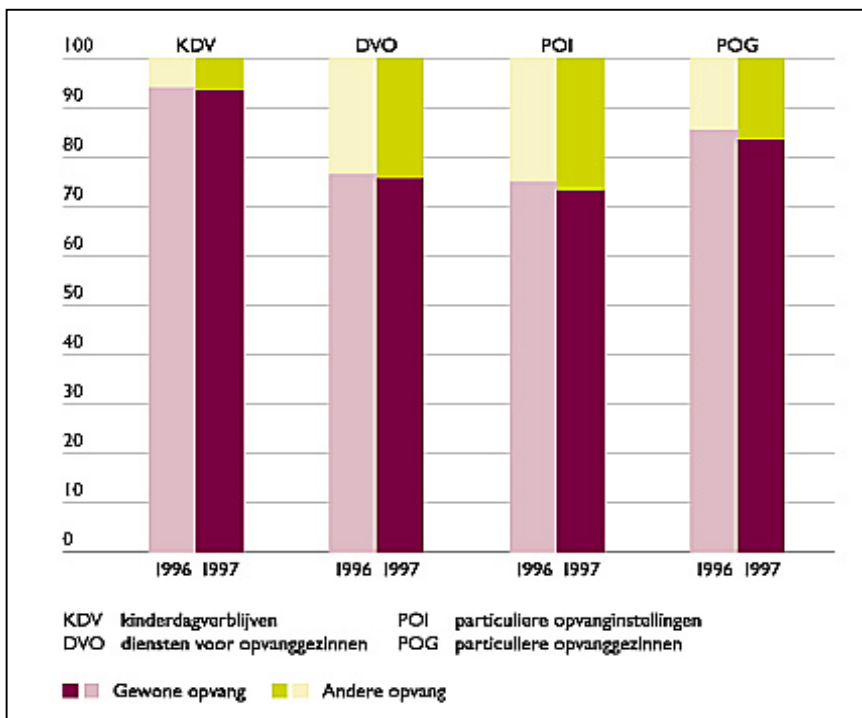
(1) Ingeschreven kinderen = minstens 1 dag aanwezig in de loop van het kalenderjaar

Ingeschreven kinderen dagopvang

Grafiek 4.4 Kinderen ingeschreven in dagopvang, naar gelang van de opvangvoorziening

Verhouding gewone en andere opvang

Grafiek 4.6 Aandeel gewone dagopvang en andere opvang in de verschillende opvangvoorzieningen (cijfers grafiek 4.4)

2.6. Verblifdagen in de gesubsidieerde dagopvang

In de kinderdagverblijven werden in 1997 (kalenderjaar) ruim 2,5 miljoen prestaties geleverd, met een equivalent van bijna 2,3 miljoen volle verblifdagen. Het totale aantal verblifdagen is gestegen met 2% ten opzichte van 1996.

De buitenschoolse opvang steeg sterker, maar maakt nog altijd slechts een klein percentage (minder dan 2%) uit in het geheel van de opvang door de kinderdagverblijven. In de gewone dagopvang maken de volle verblifdagen 82% van de prestaties uit; opvang gedurende halve dagen komt er weinig voor (zie tabel 4.11).

In de diensten voor opvanggezinnen werden in 1997 in totaal 4,3 miljoen prestaties geleverd, met een equivalent van bijna 3,7 miljoen volle verblifdagen. Dit is een toename met 5%. De buitenschoolse opvang (d.w.z. de opvang van kinderen boven de 3 jaar) steeg heel sterk, nl. met 12%.

De gewone dagopvang is overwegend opvang gedurende volle dagen: bijna 78% van de prestaties betreft volle verblifdagen.

De buitenschoolse opvang maakt ruim 14% uit van de totale prestaties in diensten voor opvanggezinnen; het relatieve aandeel nam toe tegenover 1996 (zie tabel 4.11).

Verblifdagen

	Kinderdagverblijven		Dienstenvooropvanggezinnen	
	1996	1997*	1996	1997*
Gewone dagopvang				
Volle verblifdagen	1 997 165	2 036 048	2 770 184	2 891 651
Halve verblifdagen (1)	433 459	441 615	806 691	826 813
Aantal prestaties (3)	2 430 624 (100,0)	2 477 663 (101,9)	3 576 875 (100,0)	3 718 464 (103,9)
Aantal herleide prestaties (4)	2 213 895 (100,0)	2 256 856 (101,9)	3 173 530 (100,0)	3 305 058 (104,1)
Buitenschoolse opvang				
Volle verblifdagen	20 232	20 880	197 103	216 175
Halve verblifdagen (1)	9 613	11 080	176 231	197 390
1/3 verblifdagen (2)	19 015	19 438	180 085	206 292
Aantal prestaties (3)	48 860 (100,0)	51 398 (105,2)	553 419 (100,0)	619 857 (112,0)
Aantal herleide prestaties (4)	31 377 (100,0)	32 899 (104,9)	345 247 (100,0)	383 634 (111,1)
Totaal				
Aantal prestaties (3)	2 479 484 (100,0)	2 529 061 (102,0)	4 130 294 (100,0)	4 338 321 (105,0)
Aantal herleide prestaties (4)	2 245 272 (100,0)	2 289 755 (102,0)	3 518 777 (100,0)	3 688 692 (104,8)

4.11 Aantal verblifdagen in de gesubsidieerde dagopvangvoorzieningen

* Financieel boekjaar

(1) Verblif van minder dan 5 uur, 1 maaltijd inbegrepen

(2) Verblif van minder dan 3 uur

(3) Aantal prestaties: totaal van de volle, halve, 1/3 verblifdagen, niet gewogen naar gelang van de duur

(4) Aantal herleide prestaties: totaal van de volle, halve, 1/3 verblifdagen, gewogen naar gelang van de duur

2.7. Accenten in de werking in 1997

Buitenschoolse kinderopvang

Het centrale gebeuren in de sector van de kinderopvang in 1997 was het uitwerken van een reglementair kader voor de buitenschoolse kinderopvang. De nieuwe regelgeving (zie punt 2.1) erkent het bestaan van een brede waaier van initiatieven die buitenschoolse opvang bieden, het zogenaamde meersporenbeleid, en stelt het lokale overleg op gemeentelijk niveau centraal om het geheel te coördineren. Daarnaast werd een kwaliteitscharter geformuleerd, dat als toetssteen geldt voor de kwaliteit in elke voorziening waar buitenschoolse opvang wordt geboden.

Kind en Gezin heeft in dit kader de taak iedereen grondig te informeren en het lokale overleg te stimuleren, te begeleiden en te ondersteunen. Daarnaast is Kind en Gezin bevoegd voor de erkenning en in principe ook voor de subsidiëring van de initiatieven voor buitenschoolse opvang. Kind en Gezin verleent momenteel evenwel nog geen subsidies aan de initiatieven voor buitenschoolse opvang.

In het licht van deze evoluties heeft Kind en Gezin een folder "Buitenschoolse kinderopvang in een nieuwe kledje" opgemaakt. Deze folder werd aan alle betrokken actoren bezorgd, namelijk elke Vlaamse gemeente, alle basisscholen, alle opvangvoorzieningen en het jeugdwerk.

Verder werden in het najaar van 1997 in samenwerking met de Vereniging van Vlaamse Steden en Gemeenten in elke Vlaamse provincie infovergaderingen georganiseerd voor de gemeentebesturen omtrent de buitenschoolse opvang. Aansluitend bij deze algemene informatieronde heeft Kind en Gezin, zowel telefonisch als schriftelijk, talloze individuele vragen beantwoord.

Om het lokale overleg te stimuleren en te ondersteunen, heeft Kind en Gezin een handleiding voor het lokale overleg samengesteld. Deze handleiding helpt de gemeentebesturen en de leden van het lokale overleg bij het hanteren van de nieuwe regelgeving en geeft een duidende en overzichtelijke beschrijving van de belangrijke aspecten van dit overleg.

Alle bestaande initiatieven voor buitenschoolse opvang werden in de loop van 1997 ondergebracht in de bestaande voorzieningen. Om de initiatieven in staat te stellen zich kwalitatief in te passen in de voor hen nieuwe structuren, heeft de Raad van Beheer van Kind en Gezin 12 miljoen vrijgemaakt voor vorming. In samenwerking met drie organisaties, de Vlaamse Dienst Kinderopvang, Vormingscentrum Opvoeding en Kinderopvang en de vzw Zorg-Saam, is een vormingsaanbod gerealiseerd dat de voorzieningen zowel procedureel als organisatorisch en kwalitatief ondersteunt.

Kwaliteitsinstrument particuliere opvanginstellingen (KWAPOI)

De eerder door Kind en Gezin ontwikkelde "beoordelingsschaal voor het pedagogisch functioneren van kinderdagverblijven" werd als vertrekbasis genomen voor de opmaak van een instrument voor de beoordeling van de pedagogische opvangkwaliteit in de particuliere opvanginstellingen. De sector particuliere opvanginstellingen vereiste door zijn verscheidenheid een andere aanpak dan de kinderdagverblijven. Het instrument dat eind 1997 werd afgerond is ingedeeld in drie onderdelen: een checklist voor de administratief-statische elementen van de opvangsituatie; observatieschalen voor het evalueren van de concrete interactie met de kinderen; een semi-structureerd interview voor de evaluatie van de randvoorwaarden van de opvangsituatie. Het is bruikbaar in initiatieven, ongeacht de organisatie van de opvangactiviteiten. Het instrument is betrouwbaar en valide en zal vanaf 1998 gebruikt worden als standaardmeetinstrument bij de inspectiebezoeken aan de particuliere opvanginstellingen.

Een eerste beoordeling van 120 particuliere opvanginstellingen bracht aan het licht dat de algemene pedagogische opvangkwaliteit in particuliere opvanginstellingen met attest van toezicht voldoende is. Op basis van dit onderzoek werden een aantal prioritaire aandachtspunten voor kwaliteitsbevordering in de sector gedefinieerd.

Tevens zijn op basis van het instrument zeven factoren bepaald, die een ruim deel van de variantie in pedagogische opvangkwaliteit voor opvang in groepsverband verklaren. Deze zeven factoren zullen prioritair worden aangegrepen bij de verdere uitbouw van een goede opvangkwaliteit in de voorzieningen.

Strategische planning kinderopvang

Verder ingaand op de ontwikkelingen in 1996 in het kader van de strategische planning kinderopvang, keurde de Raad van Beheer op 24 september 1997 de doeleinden ter uitwerking van de beleidsdoelstellingen goed. De doeleinden werden ondergebracht in verschillende modules, die de belangrijkste thema's van het strategisch plan weergeven. Topics die aan bod komen zijn o.a. de combinatie van gezin en arbeid, kinderopvang en gezinsondersteuning, een eenvoudiger regelgeving met aandacht voor responsabilisering van de voorzieningen en kwaliteitsevaluatie en -management. Er werd een vernieuwde programmatieaanpak gepland alsook nieuwe vormen van financiering, die zullen worden uitgetest. Verder werden er een aantal doeleinden geformuleerd met betrekking tot ouderparticipatie en het beter informeren van de gezinnen en andere betrokkenen. De particuliere sector van de kinderopvang krijgt ook specifieke aandacht. Eind 1997 werd een eerste aanzet gegeven tot de concrete uitwerking van deze doeleinden.

Dagopvang van kinderen uit kansarme gezinnen

In 1997 subsidieerde Kind en Gezin een project dat opvang en ondersteuning biedt aan kansarme kinderen en hun gezinnen, namelijk "De Wurpskes" van Buurtwerk 't Lampeke in Leuven. Het project richt zich tot kansarme, meervoudig achtergestelde gezinnen met jonge kinderen tussen 0 en 3 jaar. De Wurpskes wil degelijke én betaalbare dagopvang aanbieden, gecombineerd met opvoedingsondersteuning en het bevorderen van de basisvaardigheden en van het zelfbeeld van de ouders. Ook taalstimulering van de kinderen is een belangrijk element in de werking. In 1997 werden 22 kinderen en hun gezin begeleid.

Inzake het "Speelhuis Elief" van de vrouwenwerking vzw-buurtcentrum Posthof in Berchem besloot de Raad van Beheer in september 1997 het project te subsidiëren voor de duur van 1 jaar vanaf 1 januari 1998. Elief biedt een buurtgericht, interculturele en flexibele peuteropvang en richt zich in de eerste plaats tot autochtone en allochtone kansarme gezinnen die om allerlei redenen toch een opvang nodig hebben. Vaak gaat het om kinderen van niet-werkende ouders. Complementair aan de opvang wordt er ook opvoedingsondersteuning geboden en worden er ouderavonden rond pedagogische thema's georganiseerd.

Ondersteuning van opleiding van migrantenvrouwen in de kinderopvang en multiculturele werking in kinderdagverblijven

Kind en Gezin ondersteunde ook in 1997 een project voor opleiding van migrantenvrouwen in de kinderopvang. Dit opleidingsproject past in de Now-projecten die worden gesubsidieerd door het Europees Sociaal Fonds en liep in samenwerking met het Vlaams Centrum voor Integratie van de Migranten en het Vormingscentrum voor de Begeleiding van het Jonge Kind.

In juni 1997 werd de tweejarige opleiding van de cursisten beëindigd. 24 van de 30 cursisten die in september 1995 startten met een opleiding jeugd- en gehandicaptenzorg in het onderwijs voor sociale promotie, behaalden het diploma binnen de geplande 22 maanden. Dankzij de modulaire opleiding zullen wellicht nog een of twee cursisten het diploma halen begin 1998.

Mede dankzij het ministerieel besluit dat de functie van kinderverzorgster toegankelijk maakt voor deze cursisten en de intense begeleiding bij het zoeken naar werk, zijn de resultaten op het vlak van tewerkstelling zeer bemoedigend: in het najaar van '97 was al 60% van de afgestudeerden aan het werk.

Een tweede belangrijk onderdeel van dit project was het realiseren van een multiculturele werking in de 21 deelnemende kinderdagverblijven. Dit gebeurde via het werken in een multicultureel team, het besteden van aandacht aan de verscheidenheid in opvoedingsgewoontes van allochtone ouders en het werken met kinderen rond diversiteit. Een verdere verspreiding van de concrete realisaties omtrent multiculturele werking in kinderdagverblijven is gepland voor 1998.

2.8. Kwaliteitszorg in de kinderopvang

2.8.1. Gesubsidieerde dagopvang: kinderdagverblijven

Op inhoudelijk vlak kunnen de inspectiebezoeken aan de kinderdagverblijven in vijf grote categorieën ingedeeld worden. De wijze van inspectie is afhankelijk van het inhoudelijke aspect van het toezichtsbezoek.

Algemene routinebezoeken

Aan de hand van een vraaggesprek met de verantwoordelijke voor het kinderdagverblijf, een rondleiding in het kinderdagverblijf en inzage van allerlei documenten, wordt de algemene werking van het kinderdagverblijf nagegaan. Hierbij wordt er o.a. aandacht gegeven aan het personeel en de infrastructuur. Ook de aspecten ouderparticipatie, observeren van de kinderen, vorming en bijscholing van het personeel en begeleiding van de kinderverzorgsters, worden geëvalueerd en dit als afzonderlijk onderdeel "Pedagogische randvoorwaarden" van de beoordelingsschaal "Pedagogisch functioneren in kinderdagverblijven".

In 1997 werden 181 algemene bezoeken gebracht aan kinderdagverblijven.

Evaluatie van het pedagogisch functioneren

Het pedagogisch klimaat van een bepaalde leefgroep in een kinderdagverblijf wordt beoordeeld aan de hand van de beoordelingsschaal "Pedagogisch functioneren in kinderdagverblijven", die een betrouwbaar en valide beeld biedt van de interacties tussen begeleiders en kinderen door observatie van het leefgroepgebeuren. Verschillende pedagogisch relevante criteria (flexibiliteit, individualiseren, stimuleren, structureren, bevorderen van de zelfstandigheid, bewegingsvrijheid en veiligheid) worden op deze wijze geëvalueerd in verschillende leefsituaties (toiletsituatie, eetsituatie, rustsituatie, ontvangst, activiteiten, speelgoed en communicatie).

Sommige instellingen worden binnen een bepaalde termijn een tweede keer bezocht, namelijk wanneer ze onder een bepaalde norm van de beoordelingsschaal scoren. Tijdens het tweede bezoek worden dan aanbevelingen gegeven ter verbetering van de pedagogische kwaliteit, die na een vastgestelde tijdsduur opnieuw geëvalueerd worden.

Bij 147 bezoeken werd het pedagogische functioneren in de leefgroep geëvalueerd, waarvan 15 als herevaluatie na een onvoldoende score.

Mondelinge nabespreking

Wanneer een kinderdagverblijf na een bepaalde periode de minimale vereisten inzake het pedagogisch functioneren niet bereikt, vindt een mondelinge nabespreking plaats. Het betreft een nabespreking met concrete aanbevelingen, aan de hand van de met de beoordelingsschaal geobserveerde aandachtspunten. Er werden 7 mondelinge nabesprekingen gehouden.

Bezoeken in het raam van de erkenning van het kinderdagverblijf

In het raam van een erkenning, een verlenging van de erkenning of een capaciteitsuitbreiding worden eveneens toezichtsbezoeken gebracht. De aspecten die hierbij geëvalueerd worden, zijn dezelfde als tijdens algemene bezoeken.

7 bezoeken hadden tot doel een advies voor erkenning te formuleren, 10 bezoeken werden gebracht omwille van een advies voor capaciteitsuitbreiding. Inzake advies voor de verlenging voor 5 jaar werden 50 inspectiebezoeken gebracht.

Gerichte toezichtsbezoeken

Gerichte toezichtsbezoeken vinden meestal plaats naar aanleiding van een klacht, ter controle van voorwaarden die werden gesteld aan een erkenning of aan een verlenging van de erkenning, of ter herevaluatie van de pedagogische randvoorwaarden. Wanneer bij het nagaan van de pedagogische randvoorwaarden tijdens algemene bezoeken wordt vastgesteld dat de bereikte kwaliteit onder een bepaalde norm blijft, wordt dit, zoals bij de observatie van het leefgroepgebeuren, na een vastgelegde termijn opnieuw geëvalueerd in de vorm van een gericht bezoek.

In verband met een specifieke opdracht (klacht, brandveiligheid) werden 18 bezoeken afgelegd. Tijdens 16 bezoeken werden de pedagogische randvoorwaarden van de opvangsituatie geherevalueerd.

In 1997 werden in totaal 335 inspectiebezoeken gebracht aan kinderdagverblijven in het kader van algemene routinebezoeken, evaluatie van het pedagogisch functioneren of een mondelinge nabespreking. Daarnaast werden 101 bezoeken gebracht in het kader van gerichte toezichtsbezoeken of in het raam van de erkenning van een kinderdagverblijf. Samengeteld gaat het om 436 inspectiebezoeken.

Het aandeel van de inspectiebezoeken met betrekking tot het pedagogisch functioneren in kinderdagverblijven in 1997 maakt ongeveer 34% (147) van het totale aantal gebrachte bezoeken uit. Telt men hierbij ook de bezoeken waarin de pedagogische randvoorwaarden worden gemeten (181), dan kan worden gesteld dat 75% van het aantal inspectiebezoeken gebeurde aan de hand van een objectief meetinstrument.

Een tweede vaststelling is dat het bij 10% van het aantal observatiebezoeken ter evaluatie van het pedagogisch functioneren om een herevaluatie ging. Dit betekent een lichte daling t.o.v. 1996 en geeft aan dat de algemene opvangkwaliteit in de kinderdagverblijven in Vlaanderen slechts in een beperkt aantal gevallen onvoldoende is.

2.8.2. Gesubsidieerde dagopvang: diensten voor opvanggezinnen

Op inhoudelijk vlak kunnen de inspectiebezoeken aan de diensten voor opvanggezinnen in 1997 in drie grote categorieën ingedeeld worden. De wijze van inspectie is afhankelijk van het inhoudelijke aspect van het toezichtsbezoek.

Algemene bezoeken

Tijdens deze bezoeken wordt de algemene werking van de dienst voor opvanggezinnen nagegaan aan de hand van een vraaggesprek met de dienstverantwoordelijke alsook aan de hand van inzage in documenten en dossiers.

De richtlijnen voor de evaluatie van de werking van de diensten die begin 1995 in werking traden, vormen de basis voor de inspectiebezoeken. Deze richtlijnen bevatten als krachtlijnen het pedagogisch verslag, het secretariaat, de voortdurende begeleiding van de opvanggezinnen en van de opgevangen kinderen, de vorming van de opvanggezinnen en de samenwerking met de ouders.

Aspecten die in 1997 bijzondere aandacht kregen betroffen de samenwerking met de ouders, waarbij extra nadruk gelegd werd op het intakegesprek.

Verder werden de organisatie van het secretariaat en de zitdagen (o.a. de regeling van contacten buiten de werkuren), de invulling van de begeleidingsopdracht en de wijze waarop men de pedagogische kwaliteit van de opvanggezinnen evalueert (o.a. het uitwerken van toepasselijke criteria) nagegaan.

Naast de elementen van de richtlijnen werd de dienst meestal ook geëvalueerd op het vlak van selectie van nieuwe opvanggezinnen, met name de procedure, de selectiecriteria en de sociale verslagen.

Er werden 107 algemene bezoeken gebracht.

Bezoeken in het raam van de erkenning van een dienst voor opvanggezinnen

In het raam van een erkenning, een verlenging van de erkenning of een capaciteitsuitbreiding worden eveneens toezichtsbezoeken gebracht. De aspecten die hierbij geëvalueerd worden, zijn dezelfde als die welke tijdens de algemene bezoeken aan bod komen.

51 bezoeken werden gebracht in het kader van een verlenging van de erkenning.

Bezoeken naar aanleiding van een specifieke situatie

Meestal vinden deze toezichtsbezoeken plaats naar aanleiding van een klacht of ter controle van het nakomen van de voorwaarden die werden gesteld aan een erkenning of aan een verlenging van de erkenning.

In 1997 werden 8 bezoeken gebracht in het raam van de behandeling van een klacht en 4 naar aanleiding van gestelde voorwaarden.

Het totale aantal inspectiebezoeken aan de diensten voor opvanggezinnen in 1997 bedroeg 170, waarbij 75% of 155 diensten voor opvanggezinnen minstens 1 bezoek kregen.

2.8.3. Gesubsidieerde opvang: Initiatieven voor Buitenschoolse Opvang

Eind 1997 werden een 30-tal IBO's gericht bezocht. De bezoeken werden gebracht in het kader van de erkenning van de voorzieningen. Tijdens de inspectiebezoeken werd nagegaan of de initiatieven beantwoorden aan het kwaliteitscharter buitenschoolse opvang en aan de voorwaarden tot erkenning.

2.8.4. Niet-gesubsidieerde opvang: particuliere opvanginstellingen

Bij de in 1997 gebrachte bezoeken kunnen twee types van bezoeken onderscheiden worden: algemene en gerichte bezoeken.

Algemene bezoeken

Algemene bezoeken zijn bezoeken waarbij het volledig functioneren van de instelling wordt nagegaan. Het betreft het nazicht van het administratief dossier, de bezetting, personeelsomkadering, accommodatie en veiligheid, ouderparticipatie, omgang met bijzondere zorgsituaties (zieke kinderen of kinderen met een handicap), pedagogische begeleiding, hygiëne, voeding, vorming of bijscholing en teamwerking. Dit gebeurt door inzage van het administratief dossier, door een vraaggesprek met de verantwoordelijke voor de instelling, maar ook door observatie van de interactie tussen kinderen en begeleider in de opvangsituatie. Aan nieuwe initiatieven, in het kader van een aanvraag tot capaciteitsuitbreiding en bij initiatieven die nog niet lang bestaan, wordt altijd een algemeen bezoek gebracht. Voor andere initiatieven wordt gekozen voor een algemeen bezoek wanneer het gaat om een volledige opvolging van de opvangsituatie.

In 1997 werden 527 (of 78%) algemene bezoeken gebracht.

Gerichte bezoeken

Gerichte bezoeken zijn bezoeken waarin enkel de elementen waarover bij een vorig bezoek adviezen zijn verstrekt worden nagegaan en waarvan de evolutie wordt geëvalueerd.

In 1997 werden 148 dergelijke bezoeken gebracht of 23%. Gerichte bezoeken kwamen het meest voor bij de behandeling van klachten en bij de opvolging van initiatieven die al geruime tijd bestaan, maar weinig problemen vertoonden bij de evaluatie van de algemene voorwaarden voor toezicht.

In totaal werden in 1997 675 bezoeken gebracht aan particuliere opvanginstellingen. Daarvan werden 97 (of 14%) bezoeken gebracht naar aanleiding van een eerste aanvraag om toezicht, 48 (of 7%) bezoeken werden gebracht naar aanleiding van een aanvraag tot capaciteitsuitbreiding en 19 (of 3%) bezoeken werden gebracht naar aanleiding van een klacht. De overige bezoeken werden gebracht als opvolgingsbezoeken om de algemene werking na te gaan.

2.8.5. Niet-gesubsidieerde opvang: particuliere opvanggezinnen

Bij de in 1997 gebrachte bezoeken kunnen twee types van bezoeken onderscheiden worden: algemene en gerichte bezoeken.

Algemene bezoeken

Algemene bezoeken zijn bezoeken waarbij het volledig functioneren van het opvanggezin wordt nagegaan. De aandacht tijdens inspectiebezoeken was vooral gericht op het opvolgen van de algemene voorwaarden voor toezicht van Kind en Gezin. Aan elk bezocht opvanggezin werd een schriftelijke gevolggeving bezorgd met aanbevelingen rond ouderparticipatie, pedagogische begeleiding van de kinderen, het nemen van maatregelen ter bevordering van de algemene veiligheid in het opvanggezin en de wiegendoodpreventie.

In 1997 werden 1203 (96%) algemene bezoeken gebracht.

Gerichte bezoeken

Gerichte bezoeken zijn bezoeken waarin enkel de elementen waarover bij een vorig bezoek adviezen zijn verstrekt worden nagegaan en waarvan de evolutie wordt geëvalueerd.

Het aandeel van de gerichte bezoeken in deze opvangsector is gering, aangezien ernaar gestreefd wordt om bij elk bezoek de opvangsituatie in het opvanggezin in haar geheel te bekijken.

Niettemin waren er in deze sector 47 gerichte bezoeken, waarbij meestal concreet advies werd gegeven ter ondersteuning van de verantwoordelijke bij specifieke problemen.

In 1997 werden 1250 bezoeken gebracht aan particuliere opvanggezinnen. 162 (13%) bezoeken werden gebracht naar aanleiding van een nieuwe aanvraag om toezicht, 20 (1,6%) bezoeken werden gebracht naar aanleiding van een aanvraag tot capaciteitsuitbreiding en 11 (0,9%) bezoeken werden gebracht naar aanleiding van een klacht. De overige bezoeken werden gebracht als opvolgingsbezoeken om de algemene werking van het opvanggezin na te gaan.

MAATSCHAPPELIJKE POSITIE VAN HET KIND

1. De dienstverlening van Kind en Gezin

1.1. Hulpverlening aan kinderen in bijzondere leefsituaties

Bij probleem- of crisissituaties met jonge kinderen of bij behoefte aan dag-en-nachtopvang wegens leef-, arbeids-, woon-, gezondheids- of financiële situaties kan men een beroep doen op een aantal voorzieningen die door Kind en Gezin erkend en gesubsidieerd worden.

De centra voor kinderzorg en gezinsondersteuning bieden naast dag-en-nachtopvang ook semi-residentiële opvang (dag of nacht) en ambulante begeleiding. Binnen de drie begeleidingsvormen neemt de gezinsondersteuning een belangrijke plaats in. Bij gelijk zorgeffect zullen de semi-residentiële opvang of de ambulante begeleiding de voorkeur krijgen boven de residentiële opvang.

De centra voor kinderzorg en gezinsondersteuning richten zich naar gezinnen met kinderen van 0 tot 6 jaar. Oudere broers of zussen komen in aanmerking voorzover ze basisonderwijs genieten. In uitzonderlijke omstandigheden kunnen ook oudere kinderen begeleid worden voorzover ze deelnemen aan het basisonderwijs. Kind en Gezin subsidieert 22 centra, met een totale erkende capaciteit van 1249 plaatsen.

Daarnaast is er nog een kinderopvangcentrum voor gehandicapten, waar minder-validen tot 25 jaar kunnen worden opgenomen voor een kort verblijf (vakantie).

Op verzoek van de ouder(s) of de plaatsvervanger(s) is ook kortstondige plaatsing mogelijk in een opvanggezin dat is aangesloten bij een dienst voor private gezinsplaatsing. In Vlaanderen functioneren 4 diensten voor private gezinsplaatsing. Bij deze diensten zijn in totaal 159 opvanggezinnen aangesloten.

Er is ook bijzondere opvang mogelijk in dagcentra voor kinderen onder de 6 jaar. In dagcentra worden gezinnen begeleid waar de opvoedingssituatie tijdelijk problematisch is en waar de pedagogische draagkracht van de ouders overschreden wordt. Kind en Gezin verleende in 1997 subsidies aan twee projecten, die samen 26 kinderen onder de 6 jaar in begeleiding kunnen nemen (zie tabel 5.1 en tabel 5.2).

Inzake ambulante begeleiding verleent Kind en Gezin subsidies aan twee projecten. Eén project biedt intensieve en integrale thuisbegeleiding aan kansarme gezinnen met jonge kinderen met in 1997 een capaciteit van 18 gezinnen. Het tweede project biedt opvang van kansarme kinderen in steungezinnen als ondersteuning van de gezinnen, met het oog op het voorkómen van uithuisplaatsing.

Aantal voorzieningen

	1996	1997
Centra voor kinderopvang en gezinsondersteuning	22	22
Kinderopvangcentrum voor gehandicapten	1	1
Diensten voor private gezinsplaatsing	4	4
Dagcentra	3*	2

5.1 Aantal voorzieningen voor kinderen in bijzondere levenssituaties

* Een dagcentrum werd in de loop van 1996 geïntegreerd in de werking van een centrum voor kinderopvang en gezinsondersteuning

Aantal plaatsen

	1996	1997
Centra voor kinderopvang en gezinsondersteuning	1 188	1 249
Kinderopvangcentrum voor gehandicapten	60	60
Diensten voor private gezinsplaatsing	141*	159*
Dagcentra	36**	26

5.2 Aantal plaatsen in voorzieningen voor kinderen in bijzondere levenssituaties

* Aantal opvanggezinnen die in de loop van het jaar kinderen opvingen

** Een dagcentrum werd in de loop van 1996 geïntegreerd in de werking van een centrum voor kinderopvang en gezinsondersteuning

In de centra voor kinderopvang en gezinsondersteuning betalen de ouders voor residentiële opvang een bijdrage volgens een schaal die varieert naar gelang van het gezamenlijk belastbaar inkomen, met een minimum van 60 fr. en een maximum van 520 fr. per kind en per dag. Voor semi-residentiële opvang bedraagt de ouderbijdrage de helft van de ouderbijdrage voor residentiële opvang. Voor de private gezinsplaatsing is de ouderbijdrage bepaald op 1/300ste van het nettomaandinkomen met een minimum van 100 fr. en een maximum van 400 fr. per kind en per dag.

Ouders genieten de fiscale aftrek van de kosten voor opvang van kinderen onder de 3 jaar.

1.2. Hulpverlening bij kindermishandeling: vertrouwenscentra kindermishandeling

In elke Vlaamse provincie en in het Brussels Gewest is er een vertrouwenscentrum kindermishandeling (tot voor kort centrum voor hulpverlening inzake kindermishandeling genoemd). Het nieuwe besluit van de Vlaamse regering van 2 december 1997 tot vaststelling van de voorwaarden voor erkenning en subsidiëring van de vertrouwenscentra kindermishandeling legt in de opdrachten van de centra het accent op het fungeren als meldpunt, de eerste opvang van de betrokkenen en het stellen van een diagnose met het oog op een doorverwijzing, het coördineren en opvolgen van hulpverlening, het (uitzonderlijk) instaan voor de begeleiding en behandeling wanneer doorverwijzing niet aan te bevelen of onuitvoerbaar is, het ondersteunen van hulpverleners, de voortdurende verdere ontwikkeling van de eigen deskundigheid, het bijdragen tot het sensibiliseren voor en het signaleren van evoluties en knelpunten in de hulpverlening bij kindermishandeling.

Belangrijke vereisten zijn dat de vertrouwenscentra moeten beschikken over een multidisciplinair basisteam (een arts-specialist, een licentiaat in de psychologie of pedagogie, een maatschappelijk assistent en een administratieve kracht), dat zij functionele netwerken dienen te vormen met andere hulpverleningsinstanties en dat zij samenwerkingsakkoorden moeten afsluiten. De minister bepaalt met welke sectoren en volgens welke procedure samenwerkingsakkoorden worden afgesloten.

Ook moeten de vertrouwenscentra permanent bereikbaar zijn en bepaalt de minister de voorwaarden voor het realiseren van een wachtdienst buiten de kantooruren.

1.3. Kind en Gezin en adoptie

In 1994 werd Kind en Gezin aangesteld als centrale autoriteit inzake adoptie voor de Vlaamse Gemeenschap. Stapsgewijze wordt deze opdracht verder ingevuld en krijgt Kind en Gezin steeds meer impact, met name op het internationale adoptiegebied. Het nieuwe Vlaams adoptiebeleid zoals dit werd uitgetekend in de beleidsbrief van minister Martens (april 1996) en juridisch vertaald in het decreet interlandelijke adoptie (juli 1997), vergt namelijk een systematische overheidstussenkomst in elke adoptie*.

In dit decreet is vastgelegd dat elke kandidaat-adoptant inzake interlandelijke adoptie die wenst te adopteren hetzij door bemiddeling van een erkende adoptiedienst hetzij op zelfstandige wijze en toch een beginseltoestemming van de Vlaamse centrale autoriteit wenst te verkrijgen, zich moet aanmelden bij de Vlaamse centrale autoriteit, zijnde Kind en Gezin. Na aanmelding stuurt Kind en Gezin de kandidaat-adoptanten door naar een van de 2 erkende vormingscentra. Deze centra bereiden de kandidaat-adoptanten voor op het adoptieouderschap. Wanneer de kandidaat-adoptanten het voorbereidingsprogramma hebben doorlopen, worden ze door Kind en Gezin doorverwezen naar een van de 5 erkende evaluatieteams (erkend binnen een centrum algemeen welzijnswerk). Deze teams voeren gesprekken met het oog op het uitbrengen van een advies aan Kind en Gezin inzake de geschiktheid tot interlandelijke adoptie van de kandidaat-adoptanten. Op basis van dit advies verstrekt Kind en Gezin dan al dan niet een beginseltoestemming tot adoptie aan de kandidaat-adoptant. In afwachting van een wijziging van de adoptiewet op federaal niveau is deze beginseltoestemming echter enkel afdwingbaar indien de herkomstlanden dit vereisen.

Zodra ze in het bezit zijn van een beginseltoestemming, hebben de kandidaat-adoptanten de keuze om hetzij zelfstandig te adopteren, hetzij volledig of gedeeltelijk beroep te doen op een van de erkende adoptiediensten. De essentie van de opdracht van deze adoptiediensten is het bewaken van de concrete procedures en de bescherming van de rechten van de betrokken minderjarigen. Meer dan in het verleden ligt het accent dan ook op hun werking in het herkomstland. Zij zijn echter ook verantwoordelijk voor een optimale plaatsing van het kind (matching) en voor de nazorg voor het adoptiegezin.

De adoptiediensten, net als de voorbereidingscentra en de evaluatieteams worden erkend door de minister van Cultuur, Welzijn en Gezin, op advies van Kind en Gezin. Naast deze adviserende taak heeft Kind en Gezin ook een taak in het begeleiden van de bovenvermelde centra en teams.

Wat de interne adopties betreft (adopties van in België geboren kinderen) werden tot nu toe nog geen wijzigingen doorgevoerd. Bij interne adopties worden nog steeds zowel voorbereiding, matching en bemiddeling opgenomen door adoptiediensten. De rol van Kind en Gezin hierbij beperkt zich tot advies inzake erkenning en begeleiding van de adoptiediensten.

Kind en Gezin is tevens gesprekspartner voor federale en internationale overheden die informatie wensen over het adoptiegebied in de Vlaamse Gemeenschap.

* Deze visie is gebaseerd op het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind en het Haagse Verdrag inzake interlandelijke adoptie. Overheden zowel van ontvangende als van zendende landen dienen hun verantwoordelijkheid te nemen ten aanzien van de betrokken minderjarigen.

2. De activiteiten in 1997

2.1. Kinderen in bijzondere leefsituaties

2.1.1. Wetgeving

Ministerieel besluit van 26.11.97 (BS 27.01.98) betreffende de invoering van de boekhouding, de jaarrekening en het rekeningstelsel van kinderdagverblijven, diensten voor opvanggezinnen, initiatieven voor buitenschoolse opvang en centra voor kinderzorg en gezinsondersteuning

Door dit besluit wordt in de sector van de centra voor kinderzorg en gezinsondersteuning met ingang van 1 januari 1999 een eenvormig boekhoudstelsel opgelegd.

2.1.2. Erkenning

In de loop van 1997 namen de beheersinstanties van Kind en Gezin een aantal beslissingen over erkenningen van voorzieningen en het omzetten in erkenning van een aantal principiële akkoorden voor capaciteitsuitbreidingen.

Centra voor kinderzorg en gezinsondersteuning

Eind 1997 hebben de beheersinstanties 4 principiële akkoorden omgezet in erkenningen voor capaciteitsuitbreiding en dit voor een totaal van 48 plaatsen. 4 erkenningen van centra die afliepen op 31.12.97, werden verlengd voor 2 jaar; 2 centra voor kinderzorg en gezinsondersteuning kregen een erkenning voor slechts 6 maanden.

Het vroegere kinderopvangcentrum voor gehandicapten is niet opgenomen in het besluit op de centra voor kinderzorg en gezinsondersteuning. Kind en Gezin ondersteunt deze activiteit verder via een aparte subsidieregeling.

Aan de organisatie van een jaarlijks vakantiekamp voor diabetische kinderen van 9 tot 12 jaar in aparte accommodaties in het domein van het kinderopvangcentrum voor gehandicapten werd financiële steun verleend.

Diensten voor private gezinsplaatsing

In afwachting van een reglementering werd in 1997 besloten tot een uitbreiding van de subsidies aan de diensten voor private gezinsplaatsing. Naast de vergoeding van de opvanggezinnen kende de Raad van Beheer met terugwerkende kracht voor 1996 en voor 1997 een bijkomende subsidie voor personeelskosten van maximaal 1,5 miljoen frank per dienst toe. De beslissing tot subsidiëring loopt tot 30 december 1997. Het aantal diensten bleef ongewijzigd.

Dagcentra

De erkenning van twee dagcentra die semi-residentiële begeleiding bieden, werd met een jaar verlengd tot en met 31 augustus 1998.

2.1.3. Subsidiëring

De belangrijkste inkomsten van de centra voor kinderzorg en gezinsondersteuning zijn de subsidies van Kind en Gezin en de geïnde ouderbijdragen.

Subsidiëring

De centra voor kinderzorg en gezinsondersteuning ontvingen in 1997 elk een forfaitaire subsidie van 22,6 miljoen frank voor personeelskosten, infrastructuur, werking en verblijfkosten. De basiserkenning is verbonden aan de minimumcapaciteit, zijnde 30 plaatsen. Elk centrum ontvangt jaarlijks een extra forfaitaire subsidie per extra schijf van 5 erkende plaatsen. De eerste 6 extra schijven krijgen een iets hogere forfaitaire subsidie dan de volgende extra schijven. De subsidiëring wordt dus niet gekoppeld aan de bezetting. Wel heeft een te lage bezetting gedurende 2 jaar een capaciteitsreductie tot gevolg in het derde jaar. Bijkomende bepaling is dat van de som van het totale subsidiebedrag en de ouderbijdrage minimaal 70% moet en maximaal 85% mag worden gespendeerd aan personeelskosten en dat minimaal 15% moet en maximaal 30% mag worden gespendeerd aan verblijf-, infrastructuur- en werkingskosten.

Daarnaast keurde de Raad van Beheer in 1997 de oprichting van een "Fonds voor selectieve omschakelingstoelagen voor de centra voor kinderopvang en gezinsondersteuning" goed. Hiertoe wordt een bedrag van 50 miljoen uitgetrokken. In 1997 werden nog geen toelagen uit dit Fonds verstrekt.

Het kinderopvangcentrum dat kinderen met een handicap opvangt, ontvangt sinds 1 januari 1997 een forfaitair bedrag per kind en per dag van 1058 fr.

Het subsidiebedrag dat de diensten voor private gezinsplaatsing ontvangen, is het bedrag dat nodig is om ieder opvanggezin een dagvergoeding per kind te garanderen. De dagvergoeding bedraagt 489 fr. voor kinderen onder de 3 jaar en 521 fr. voor 3- tot 12-jarigen. De subsidiebedragen aan de diensten worden verminderd met de geïnde ouderbijdrage. Daarnaast besloot de Raad van Beheer om voor 1996 en 1997 een extra subsidie voor personeelskosten toe te kennen aan de diensten. Dit onder voorwaarde dat zij kunnen bewijzen dat ze dit personeel met eigen middelen gefinancierd hebben, dat de extra subsidie per dienst de 1,5 miljoen niet overschrijdt en dat dit geen aanleiding geeft tot dubbele subsidiëring van dit personeel. De uitkering van deze extra subsidie zal plaatsvinden in 1998.

De dagcentra ontvangen een werkingssubsidie, na voorlegging van bewijsstukken, tot een contractueel bepaald maximumbedrag.

In 1997 (boekjaar) betaalde Kind en Gezin 879,1 miljoen frank subsidies uit aan de centra voor kinderopvang en gezinsondersteuning, 24,9 miljoen aan het kinderopvangcentrum voor gehandicapten, 6,7 miljoen aan de diensten voor private gezinsplaatsing en 13,02 miljoen aan de dagcentra.

2.1.4. Aantal kinderen in begeleiding

In 1997 werden 4040 kinderen begeleid in de centra voor kinderopvang en gezinsondersteuning. Tegenover 1996 is dit een daling met 2,3%. Sommige kinderen werden door meer dan 1 centrum begeleid. In alle centra samen werden 3937 verschillende kinderen begeleid. Hiervan waren er 1097 of bijna 28% ouder dan 6 jaar bij opname. Via de diensten voor private gezinsplaatsing werden 268 kinderen opgevangen (+ 2,7%). In de dagcentra werden 89 kinderen opgevangen (- 14,4%)(zie tabel 5.3).

Kinderen in begeleiding

	1996	1997
Centra voor kinderopvang en gezinsondersteuning	4 136	4 040
Diensten voor private gezinsplaatsing	261	268
Dagcentra	104*	89

5.3. Aantal kinderen in begeleiding

* Een dagcentrum werd in de loop van 1996 geïntegreerd in de werking van een centrum voor kinderopvang en gezinsondersteuning

2.1.5. Aanwezigheids- en begeleidingsdagen

In de centra voor kinderopvang en gezinsondersteuning daalde het aantal dagen dat kinderen in begeleiding waren met 4,1%. Deze daling heeft zeker te maken met een striktere toepassing van de richtlijnen die begin 1997 verstrekt werden voor het invullen van de aanwezigheidslijsten. Het is niet duidelijk of deze daling ook te maken heeft met het feit dat men minder gebruik zou maken van het hulpverleningsaanbod van de centra.

Wat de werkvormen betreft werd ongeveer 66% van het aantal begeleidingsdagen gerealiseerd in de residentiële begeleidingsvorm, 16% in de semi-residentiële en 18% in de ambulante begeleidingsvorm. Met begeleidingsdagen worden hier alle dagen (ook de weekenddagen) tussen de start en het stopzetten van de begeleiding bedoeld (zie tabel 5.4).

In de diensten voor private gezinsplaatsing en de dagcentra worden begeleidingsdagen anders gedefinieerd. Hier gaat het om het effectieve aantal dagen dat het kind in het opvanggezin of het dagcentrum aanwezig was.

In de opvanggezinnen van de 4 diensten voor private gezinsplaatsing werden in 1997 13 959 verblijfdagen gerealiseerd; dit is een vermindering met bijna 12% tegenover 1996. Ook het totale aantal dagen dat er kinderen in

de dagcentra aanwezig waren daalde (- 45%). Deze daling is te verklaren doordat in de cijfers van 1996 de begeleidingsdagen van een dagcentrum dat in de loop van 1996 geïntegreerd werd in de werking van een centrum voor kinderopvang en gezinsondersteuning, nog werden meegeteld (zie tabel 5.4).

Begeleidingsdagen

	1996	1997
Centra voor kindercare en gezinsondersteuning*	436 410	418 719
Diensten voor private gezinsplaatsing** 15 855	13 959	
Dagcentra**	4 950	2 722

5.4. Aantal begeleidingsdagen

* Aantal dagen tussen start en stopzetten van de begeleiding

** Aantal dagen dat kinderen effectief aanwezig waren in opvanggezin/dagcentrum

2.1.6. Accenten in de werking in 1997

Centra voor kindercare en gezinsondersteuning

Opvolgingscommissie

Het besluit van 6 april 1995 op de centra voor kindercare en gezinsondersteuning betekent een ingrijpende verandering voor de sector bijzondere opvang. Er wordt van de vroegere kinderdag-en-nachtverblijven en kinderopvangcentra een ernstige omschakeling gevraagd. In dit licht werd in 1995 een Opvolgingscommissie centra voor kindercare en gezinsondersteuning opgericht. Deze commissie begeleidt de uitvoering van het nieuwe besluit, helpt mogelijke interpretaties en knelpunten oplossen en bereidt een evaluatie van het besluit na twee jaar voor. De commissie is samengesteld uit vertegenwoordigers van werkgevers- en werknemersorganisaties en vertegenwoordigers van Kind en Gezin, onder het voorzitterschap van Kind en Gezin. De Opvolgingscommissie kwam in 1997 8 maal samen en rondde haar werkzaamheden eind juni 1997 af. Het eindrapport werd na advies door de Raad van Beheer op 17 december 1997 voorgelegd aan de voogdijminister. Dit eindrapport belicht de positionering van de centra voor kindercare en gezinsondersteuning en een aantal knelpunten in het besluit, zoals de positie van de kinderen boven de 6 jaar, de maximale begeleidingsduur, de spreiding van de centra, de financiering van de centra en de ouderbijdrageregeling.

VOCA: vormingsproject Caritas

Teneinde vorming en begeleiding te garanderen aan de centra voor kindercare en gezinsondersteuning in al hun geledingen, startte op 1 november 1995 het vormingsproject VOCA van de vormingscel Caritas, dat loopt tot 31 oktober 1998.

Het project spitste zich toe op het uitwerken van een kwaliteitsvisie op de hulpverlening. Dit gebeurde in samenwerking met de sector.

Na een behoeftestudie werden een vormingspakket en een vormingsprogramma samengesteld. De vorming nam een aanvang in oktober 1996 en zal duren tot 1998. De vormingsprogramma's die werden opgestart in oktober '96, werden voortgezet in 1997 en werden aangeboden aan begeleidend personeel, stafleden en directies.

Centra voor kindercare en gezinsondersteuning: afdelingen

Vijf centra voor kindercare en gezinsondersteuning hebben een afdeling opgericht in een andere gemeente/stad, waarbij ze een gedeelte van de werking van een centrum voor kindercare en gezinsondersteuning uitvoeren. Het is de bedoeling om zo dicht bij de doelgroep te komen en om een meer stedelijk gericht hulpverleningsaanbod te ontwikkelen.

De gerealiseerde begeleidingsvormen beperken zich in de afdelingen tot ambulante begeleiding of een combinatie van ambulante en semi-residentiële dag- en/of nachtopvang.

Project Tipi: opvang verslaafde moeders met kinderen

Voor 1997 kende de Raad van Beheer een toelage van 1,5 miljoen frank toe aan de vzw De Kiem ten voordele van het project "Tipi". Het project beoogt de opname en begeleiding van drugverslaafde zwangere vrouwen of moeders met kinderen. Er is plaats voor drie moeders en hun kinderen.

Kinder- en Jongerentelefoon

Vanaf 1 januari 1997 vond de Kinder- en Jongerentelefoon onderdak bij Kind en Gezin. De Kinder- en Jongerentelefoon wil aan kinderen een luisterend oor bieden voor een praatje, een inlichting, een vraag of een

probleem. Daartoe werd voor heel Vlaanderen een netwerk van vrijwilligers opgezet die dagelijks de kinderen te woord staan.

Als uitgangspunt hanteert de Kinder- en Jongerentelefoon het fundamentele respect voor kinderen en hun behoeften zoals geëxpliciteerd in het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind.

Naast het bieden van huisvesting subsidieert Kind en Gezin ook de werking van de Kinder- en Jongerentelefoon voor een bedrag van 2,8 miljoen frank. Inhoudelijk werkt de Kinder- en Jongerentelefoon wel totaal onafhankelijk van Kind en Gezin.

2.2. Kindermishandeling

2.2.1. Wetgeving

Besluit van de Vlaamse regering van 4.03.97 (BS 30.04.97) tot wijziging van het besluit van de Vlaamse regering van 8 juli 1987 houdende vaststelling van de voorwaarden voor erkenning en subsidiëring van centra voor hulpverlening inzake kindermishandeling

In dit besluit wordt de subsidiëring van centra voor hulpverlening inzake kindermishandeling zoals vastgelegd in het besluit van 8 juli 1987 gewijzigd (zie ook punt 2.2.2.).

Besluit van de Vlaamse regering van 2.12.97 (BS 25.12.97) tot vaststelling van de voorwaarden voor erkenning en subsidiëring van de vertrouwenscentra kindermishandeling

Door dit besluit wordt het besluit van de Vlaamse executieve van 8 juli 1987, gewijzigd bij de besluiten van de Vlaamse regering van 19 december 1990, 20 juli 1994 en 4 maart 1997, opgeheven. Het besluit heeft uitwerking met ingang van 1 januari 1997.

In dit decreet wordt de officiële benaming “centra voor hulpverlening inzake kindermishandeling” gewijzigd in “vertrouwenscentra kindermishandeling”. Ook worden de opdrachten van de bedoelde centra anders geformuleerd en zijn de erkenningsvoorwaarden enigszins gewijzigd. Door dit besluit wordt verder ook het totale subsidiebedrag voor de vertrouwenscentra verhoogd met 10 miljoen frank (van 71,64 naar 81,64 miljoen frank) en verdeeld volgens een gewijzigde verdeelsleutel. De erkennende en subsidiërende instantie voor deze centra blijft Kind en Gezin.

2.2.2. Subsidiëring

Sinds 1 januari 1997 ontvangen de centra een basissubsidie van 9 000 000 fr. Daarnaast stelt de minister jaarlijks een extra subsidiebedrag vast. Dit extra subsidiebedrag staat in verhouding tot het aantal minderjarigen dat in de desbetreffende provincie van het Nederlandse taalgebied of in het tweetalig gebied Brussel-Hoofdstad in de bevolkingsregisters is ingeschreven. Aangezien het centrum in Brussel ook meldingen verwerkt van kinderen die niet in Brussel wonen, wordt voor dit centrum het extra subsidiebedrag met 1% verhoogd en wordt daarom 0,5% afgehouden van Vlaams-Brabant, 0,25% van Antwerpen en 0,25% van Oost-Vlaanderen.

Zo ontving het centrum in Antwerpen in 1997 ongeveer 16,37 miljoen, het centrum in Gent 14,89 miljoen, het centrum in Brugge 14,15 miljoen, het centrum in Leuven 13,33 miljoen, het centrum in Hasselt 12,76 miljoen en het centrum in Brussel 10,12 miljoen.

2.2.3. Accenten in de werking van Kind en Gezin in 1997

Visie op de hulpverlening bij kindermishandeling en op de rol van de vertrouwenscentra kindermishandeling

Mede naar aanleiding van de vraag van de minister van Cultuur, Gezin en Welzijn om de positie van de vertrouwenscentra in het werkveld duidelijker te stellen maar ook om duidelijkheid te scheppen over wat men van een vertrouwenscentrum kan verwachten en om hun werking meer expliciet te benoemen, organiseerde Kind en Gezin in het voorjaar 1997 een aantal denkdagen met de vertrouwenscentra. Op basis hiervan werd een visietekst uitgewerkt waarin de totaalvisie op de hulpverlening bij kindermishandeling werd geëxpliciteerd en waarin naast de rol van de vertrouwenscentra ook de rol van de andere hulpverleners in het veld aan bod komt.

Deze visietekst werd aan de Vlaamse regering voorgelegd op 25 november 1997. De totaalvisie vormt ook de basis van waaruit samenwerkingsakkoorden worden opgesteld.

Samenwerkingsakkoorden

De vertrouwenscentra kindermishandeling hebben altijd al samengewerkt met bijvoorbeeld de bijzondere jeugdbijstand, de centra voor geestelijke gezondheidszorg, de PMS-centra en het MST, Kind en Gezin, de centra voor algemeen welzijnswerk, enz. De concrete samenwerking verschilde echter van provincie tot provincie en was vaak afhankelijk van individuele personen. Daarom werd gestart met het uitwerken van typeovereenkomsten. Concreet werd in 1997 met de vertrouwenscentra gewerkt aan een typesamenwerkingsakkoord met de CGG's en CAW's. Deze zullen in 1998 afgerond worden. In 1998 zullen eveneens andere aanverwante sectoren aan bod komen.

Er werd ook gezocht naar een goede formule voor het uniformiseren van de wachtdienst van de vertrouwenscentra. In dit kader werd overlegd met Tele-onthaal. Ook dit zal in 1998 resulteren in een overeenkomst.

Informatiebehandeling kindermishandeling

Onder invloed van de actualiteit werd in 1997 een groot aantal vragen naar informatie over kindermishandeling behandeld.

Er werden zo'n 100 informatiepakketten verstuurd, voornamelijk (voor 60%) naar studenten. Andere infovragen kwamen van onder andere hulpverleners, organisaties en onderwijzend personeel. 7 op 10 informatievragen betroffen statistische gegevens omtrent kindermishandeling en 4 op 10 vragen sloegen op de problematiek zelf (soorten kindermishandeling, gevolgen, oorzaken, enz.)

Veel gevraagd was "Het boekje dat Nee zegt". In 1997 werden 100 000 exemplaren verspreid.

2.3. Adoptie

2.3.1. Wetgeving

Decreet inzake interlandelijke adoptie van 15.07.97 (BS 23.09.97)

Dit decreet is van toepassing op alle interlandelijke adopties waarbij de kandidaat-adoptant de wens heeft uitgedrukt te willen adopteren hetzij door bemiddeling van een erkende adoptiedienst, hetzij op zelfstandige wijze maar met een beginseltoestemming van Kind en Gezin. De nieuwe procedure inzake interlandelijke adoptie (aanmelding bij de Vlaamse centrale autoriteit (zijnde Kind en Gezin), voorbereidingsprogramma in een voorbereidingscentrum, evaluatie door een polyvalent centrum, beginseltoestemming door de Vlaamse centrale autoriteit op basis van dit advies van het evaluatieteam) wordt erin geregeld. Zodra hij in het bezit is van de beginseltoestemming, maakt de kandidaat-adoptant de keuze tussen enerzijds adoptiebemiddeling via een erkende adoptiedienst en anderzijds het zelfstandig adopteren, eventueel met een gedeeltelijke tussenkomst van een erkende adoptiedienst. Het decreet regelt verder de adoptie via bemiddeling van erkende adoptiediensten en de zelfstandige adopties, onder andere wat betreft de erkenning en opdracht van de adoptiediensten, de activiteiten van de adoptiediensten en de procedures om via een erkende adoptiedienst of zelfstandig te adopteren. Ten slotte wordt nog een hoofdstuk gewijd aan de subsidiëring van de onderscheiden tussenkomende instanties of diensten.

2.3.2. Erkenning

Kind en Gezin bracht in 1997 een advies uit aan de minister van Cultuur, Welzijn en Gezin over 13 adoptiediensten. Op basis van deze adviezen verlengde de minister de erkenning van 6 adoptiediensten die werkzaam zijn inzake interlandelijke adoptie (5 diensten werden erkend voor een periode van 3 jaar en 1 dienst voor 1 jaar) en van 6 adoptiediensten die werkzaam zijn voor binnenlandse adoptie (erkenning voor 2 jaar). Voor één adoptiedienst werd de erkenning niet verlengd. Twee diensten fuseerden.

In totaal zijn er nu 11 adoptiediensten; één adoptiedienst die gespecialiseerd is in de plaatsing van gehandicapte kinderen, is zowel werkzaam in het binnen- als in het buitenland.

Kind en Gezin bracht in 1997 eveneens advies uit aan de minister inzake de erkenning van de 2 vormingscentra die de voorbereiding van de kandidaat-adoptanten organiseren en de 5 polyvalente centra Algemeen Welzijnswerk die de gezinsevaluaties uitvoeren.

2.3.3. Subsidiëring

In 1997 werd voor het eerst in een subsidiëring van de werksector voorzien.

Vorbereidingscentra en evaluatieteams worden volledig gesubsidieerd.

De adoptiediensten ontvangen een forfaitaire ondersteuning voor bepaalde kosten.

In 1997 (boekjaar) betaalde Kind en Gezin 5,482 miljoen frank subsidies uit aan de voorbereidingscentra, 8,925 miljoen frank aan de evaluatieteams en 3,443 miljoen frank aan de adoptiediensten.

2.3.4. Aanmelding, voorbereiding en evaluatie kandidaat-adoptanten

Volgens het decreet interlandelijke adoptie moeten alle aanmeldingen van kandidaat-adoptanten voor interlandelijke adoptie gecentraliseerd en geregistreerd worden binnen Kind en Gezin. In 1997 waren er 203 aanmeldingen van kandidaat-adoptanten. 120 kandidaat-adoptanten werden al door Kind en Gezin doorverwezen voor een voorbereiding in een van de 2 erkende vormingscentra, van wie er in 1997 67 doorstroomden naar een evaluatieteam (zie punt 1.3). Deze evaluatieteams hebben op basis van een gezinsrapport in 1997 5 positieve en 2 negatieve adviezen uitgebracht. In 1997 werden nog geen beginseltoestemmingen uitgereikt door Kind en Gezin.

2.3.5. Accenten in de werking van Kind en Gezin in 1997

Uitwerken voorbereidingsprogramma en handleiding gezinsonderzoek

In 1997 ging er veel aandacht naar het uitwerken van een wetenschappelijk verantwoord voorbereidingsprogramma voor kandidaat-adoptanten in interlandelijke adoptie en van een handleiding inzake het gezinsonderzoek.

Het voorbereidingsprogramma werd uitgeschreven door een adviesgroep bestaande uit medewerkers van Kind en Gezin, adoptiediensten, vormingsdeskundigen en een Nederlands adviseur. Het programma werd volledig uitgeschreven in een draaiboek.

Voor de evaluatieteams werd een handleiding voor het gezinsonderzoek opgemaakt, gebaseerd op wetenschappelijke bevindingen. Er werd een standaardrapport bezorgd, zodat de gezinsrapporten een zekere uniformiteit zouden bereiken. Zowel de voorbereidingssteams als de evaluatieteams kregen een intensieve inscholing en bijscholing.

Deelname aan de werkgroep Interlandelijke Adoptie van het ministerie van Justitie

De werkzaamheden van deze al meerdere jaren functionerende werkgroep werden in 1997 op intensieve wijze voortgezet en leidden tot de bijna-afronding van een wetsontwerp adoptie. Dit wetsontwerp beoogt een fundamentele hervorming, zodat België in de mogelijkheid zou zijn het Haags Verdrag inzake interlandelijke adoptie te ratificeren.

De ratificatie van dit verdrag is zeer belangrijk en dringend aangezien de landen van herkomst bij voorkeur samenwerken met ratificerende staten.

Partnership van Kind en Gezin met de "Service social international"

Enkele jaren geleden werd door de "Service Social International", een internationale niet-gouvernementele organisatie met afdelingen over de hele wereld, het Centre international de référence sur la protection de l'enfant en matière d'adoption opgestart, waarmee getracht wordt de inwerkingtreding en de uitvoering van het Haags Verdrag inzake interlandelijke adoptie en het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind te stimuleren.

Het centrum voert de volgende activiteiten uit: analyse van de wetgevingen, landenstudies over de adoptiepraktijk, documentatiecentrum en informatiedatabank, vormingsactiviteiten voor professionelen werkzaam op het domein van de bescherming van kinderen bij adoptie. Op dit ogenblik bevindt het Centre international de référence zich nog in een opbouwfase.

Omdat een dergelijk internationaal documentatie- en referentiecentrum voor de werking van Kind en Gezin als centrale overheid een noodzakelijk instrument is, betaalt Kind en Gezin een jaarlijkse bijdrage tot het opstarten van dit centrum. Daarnaast levert Kind en Gezin ook een inhoudelijke bijdrage; er wordt met name informatie doorgegeven over de stand van zaken in de Vlaamse Gemeenschap evenals informatie die Kind en Gezin ontvangt van de herkomstlanden waarmee Vlaanderen samenwerkt.

Europese samenwerking tussen de bevoegde overheden

De samenwerking tussen diverse ontvangende landen krijgt een intensiever karakter. Alle landen zijn immers geconfronteerd met dezelfde problemen: aanpassing van interne wetgeving met het oog op de ratificatie van het Haags Verdrag, gezinsonderzoek van kandidaat-adoptanten, samenwerking met diverse herkomstlanden, bescherming van de rechten van kinderen bij adoptie, enz. Er wordt in eerste instantie gezocht naar gestructureerde communicatielijnen voor informatie-uitwisseling.

Jaarlijks is er een bijeenkomst van de volledige groep van 15 ontvangende landen en zijn er tussentijdse bijeenkomsten van een beperktere groep (hoofdzakelijk België – Nederland – Luxemburg – Spanje). Kind en Gezin neemt deel aan de jaarlijkse en tussentijdse bijeenkomsten.

3. Kwaliteitszorg in de bijzondere opvang en hulpverlening

Toezichtsbezoeken aan initiatieven voor bijzondere opvang en hulpverlening

Toezichtsbezoeken aan de initiatieven voor bijzondere opvang en hulpverlening hebben in het algemeen tot doel de totale werking na te gaan. Elk jaar worden er daarbij een aantal specifieke aandachtspunten per type van voorziening vooropgesteld.

In totaal werden in 1997 35 toezichtsbezoeken gebracht aan centra voor kinderzorg en gezinsondersteuning, 1 bezoek aan een dienst voor private gezinsplaatsing, 2 aan vertrouwenscentra kindermishandeling, 16 aan adoptiediensten en 10 aan kansarmoedeprojecten. De organiserende besturen van de betrokken voorzieningen werden steeds schriftelijk geïnformeerd over de bevindingen, met suggesties om verbeteringen in de werking aan te brengen.

In 1997 ging, net zoals in 1996, zeer veel aandacht naar de inspectie van de centra voor kinderzorg en gezinsondersteuning. Alle centra kregen minstens 1 inspectiebezoek om na te gaan of ze inhoudelijk verder waren geëvolueerd conform het besluit op de centra voor kinderzorg en gezinsondersteuning. Er ging daarbij zeer veel aandacht naar de uitbouw van de 2 nieuwe werkvormen, de semi-residentiële en de ambulante begeleiding en naar de implementatie van de kennis, inzichten en vaardigheden die via de VOCA-vorming werden verworven. Vrijwel alle centra voor kinderzorg en gezinsondersteuning werden door 2 inspectieambtenaren bezocht, aangezien het om inhoudelijk grondige bezoeken ging en de gesprekken meestal met de voltallige staf van de centra plaatsvonden.

Er werden tevens een aantal gerichte bezoeken gebracht naar aanleiding van de oprichting van afdelingen of steunpunten van de centra voor kinderzorg en gezinsondersteuning.

Er werd in 1997 slechts 1 dienst voor private gezinsplaatsing bezocht. Het aantal inspectiebezoeken in deze sector werd bewust beperkt gehouden, omdat een nieuwe reglementering voorbereid wordt en Kind en Gezin een duidelijker positionering van deze diensten wou afwachten alvorens een nieuwe inspectieronde aan te vatten.

Ook de inspectiebezoeken aan de vertrouwenscentra kindermishandeling waren in 1997 zeer beperkt in aantal, omdat Kind en Gezin in deze sector voorrang gaf aan de uitwerking van de positionering van de centra. De inspectiedienst heeft meegewerkt aan de visietekst (zie punt 2.2.3).

Er werden in totaal 2 inspectiebezoeken aan deze sector gebracht.

Aan de adoptiediensten werden in totaal 16 inspectiebezoeken gebracht. Alle adoptiediensten werden bezocht met het oog op het formuleren van een advies inzake de verdere verlenging van de erkenning.

Voor de diensten die bemiddelen voor buitenlandse kinderen werd aan volgende punten aandacht gegeven: de samenwerking met de buitenlandse kanalen in het kader van interlandelijke adoptie, de voorbereiding van de geboortelouder op adoptie, de voorbereiding van de adoptiekinderen, de wijze waarop de adoptiediensten hun bemiddelingsopdracht uitvoeren, onder meer wat de voorbereiding van de kandidaat-adoptanten betreft, en de nazorg. Het Haags Verdrag vormt een belangrijk uitgangspunt bij de beoordeling van de interlandelijke adoptiewerking.

Bij de diensten die bemiddelen voor binnenlandse kinderen kwamen vooral de volgende aandachtspunten aan bod: de voorbereiding van de ongewenst zwangere vrouwen en het beslissingsproces tot afstand, de voorbereiding

van de adoptiekinderen, de voorbereiding en selectie van kandidaat-adoptanten, de nazorg voor geboortemoeders, adoptiekinderen en adoptieouders.

In 1997 werden verder nog 10 inspectiebezoeken gebracht aan kansarmoedeprojecten die door Kind en Gezin worden gesubsidieerd. Deze bezoeken vonden meestal plaats in het kader van een aanvraag tot verlenging van de subsidiëring. Er werden ook enkele nieuwe projecten bezocht.

Hoewel de projecten zeer verscheiden zijn inzake methodiek en specifieke doelgroep, wordt ook hier een vast stramien gehanteerd voor de inspectiebezoeken waarin naast formele elementen zoals personeel, bezettingsgegevens, infrastructuur en administratie, vooral naar de inhoudelijke werking wordt gepeild. Volgende elementen worden hierbij bevraagd: referentiekaders, concept van het project, doelgroepomschrijving, cliëntensysteem, samenwerkingsverbanden, effectieve hulpverlening, nazorg, participatie van de cliënten, vorming en vergaderingen voor het personeel.

De kwaliteitsteams maatschappelijke positie van het kind

Een kwaliteitsteam is een groep van personen die tot taak hebben het hun toevertrouwde domein van de maatschappelijke positie van het kind verder inhoudelijk te ontwikkelen en te verbeteren. In 1997 startten het kwaliteitsteam kinderrechten en het kwaliteitsteam kindermishandeling hun werking. Het kwaliteitsteam kinderrechten kwam in 1997 één keer samen voor een kennismakingsvergadering. Het kwaliteitsteam kindermishandeling kwam tweemaal samen en boog zich onder andere over de procedure bij kindermishandeling in de kinderopvangvoorzieningen die onder de bevoegdheid van Kind en Gezin vallen.

4. Wetenschappelijk onderzoek

In 1997 werden subsidies verleend aan een wetenschappelijk onderzoek naar de leefsituaties van kinderen onder de 12 jaar (promotor prof. Thérèse Jacobs, departement Politieke en Sociale Wetenschappen, Universiteit Antwerpen, duur 1 jaar) en dit aansluitend bij een eerder uitgevoerd onderzoek naar het profiel van gezinnen met kinderen onder de 7 jaar. Dit onderzoek maakt gebruik van gegevens over Vlaamse huishoudens (Panelstudie Belgische Huishoudens). In het onderzoek naar de leefsituatie van kinderen onder de 12 jaar werd niet alleen een momentopname van de leefsituatie van deze kinderen geschetst, maar werd ook een longitudinaal gedeelte uitgewerkt waarbij de leefsituatie van een cohorte kinderen gedurende 5 jaar werd geanalyseerd. Het onderzoek werd beëindigd op 30 oktober 1997.*

**Speltinckx, E., Jacobs, Th., Vijf jaar uit het leven van kinderen, Kind en Gezin Brussel, Universiteit Antwerpen, 1997, 229 pp.*

6 ONDERSTEUNENDE DIENSTEN

1. Adviesstructuren van Kind en Gezin

1.1. Interdisciplinaire Adviescommissie

Krachtens art. 16 § 2 van het decreet tot oprichting van Kind en Gezin moet de Raad van Beheer van de instelling zich op wetenschappelijk niveau laten bijstaan door een *Interdisciplinaire Adviescommissie*.

Deze multidisciplinaire commissie, met permanent karakter, voert haar opdracht uit overeenkomstig de bepalingen van een eigen huishoudelijk reglement. Ze is samengesteld uit 15 leden die vertrouwd zijn met de opdrachten van de instelling en die met een leer- of onderzoeksopdracht aan een universiteit of universitaire instelling verbonden zijn (voor de samenstelling: zie bestuursorganen en organogram). De Interdisciplinaire Adviescommissie vergaderde 8 maal in 1997.

In de loop van 1997 behandelde de Interdisciplinaire Adviescommissie 4 adviesvragen van de Raad van Beheer: een adviesvraag over de gehoorscreening binnen de preventieve kinderopvang, een adviesvraag over het onderzoeksvoorstel "ontwikkelen van een meetinstrument ter screening van kindermishandeling", een adviesvraag over een leeftijdsgericht concept voor de kinderopvang en een adviesvraag over drie oproepen tot het indienen van onderzoeksprojecten. Daarnaast bracht de adviescommissie op eigen initiatief een advies uit over de verhoging van de instapleeftijd in de kleuterschool.

De *gehoorscreening* binnen de preventieve zorg van Kind en Gezin kwam uitvoerig aan bod in de Interdisciplinaire Adviescommissie: tijdens een eerste vergadering beraadde de adviescommissie zich over de vervanging van de Ewing-gehoorscreening door de Algo-test. De Interdisciplinaire Adviescommissie besloot dat de Algo-gehoortest een valabel screeningsinstrument is in de context van programmatische preventie, drong aan op een proefproject alvorens de test veralgemeend in te voeren en beklemtoonde de noodzaak van goede afspraken rond doorverwijzing en follow-up. Na afloop van het proefproject adviseerde de Interdisciplinaire Adviescommissie aan Kind en Gezin om de test op te nemen in het standaardprogramma. Nogmaals werd aandacht gevraagd voor de doorverwijzing en de follow-up.

Met betrekking tot het onderzoeksvoorstel om een *meetinstrument* te ontwikkelen *ter screening van kindermishandeling*, stelde de Interdisciplinaire Adviescommissie dat een professionele aanpak van de detectie van kindermishandeling een pluspunt zou zijn voor de instelling. De adviescommissie adviseerde wel om de term kindermishandeling te vervangen door problematische opvoedingssituaties, omdat dit meer aansluit bij het centrale thema van het onderzoek. De wijze waarop de validiteit van de schaal zou worden getoetst, kreeg speciale aandacht. De IAC pleitte voor een toetsing op brede schaal. Ook de ethische en juridische aspecten van een dergelijke screening werden bekeken.

Op het domein van de *kinderopvang* en de *kleuterschool* bracht de Interdisciplinaire Adviescommissie op eigen initiatief een advies uit naar aanleiding van de verhoogde instapleeftijd in de kleuterschool. In haar advies pleitte de commissie voor gedifferentieerde instapmogelijkheden naar gelang van het individuele ontwikkelingsniveau van het kind en voor aandacht voor de impact van de maatregel op kinderen uit kansarme gezinnen. In haar advies over een leeftijdsgericht concept voor de kinderopvang vroeg de Interdisciplinaire Adviescommissie om de vooronderstellingen van het concept verder te onderzoeken en het concept nader te concretiseren. Naast ontwikkelingsbehoeften van het kind had de adviescommissie ook aandacht voor de medische aspecten, voor de implicaties voor de gezinnen.

1.2. Medisch College

In 1997 werd het College van medisch adviseurs vervangen door een Medisch College. Dit ging gepaard met de uitbouw van een nieuw concept van medische-kwaliteitscoördinatoren voor medische ondersteuning en kwaliteitsbevordering op provinciaal niveau (zie hoofdstuk 3, punt 2.2.5).

Het Medisch College is een medisch adviesorgaan van Kind en Gezin waarin was voorzien in de nieuwe organisatiestructuur van de instelling, waartoe in 1996 werd besloten. Het Medisch College functioneert als medisch adviesorgaan en als deontologische kamer. Daarnaast zorgt het voor de uitbouw van de relaties met de wetenschappelijke wereld en de behandeling van problematische situaties in verband met artsen.

In oktober 1997 vond de oprichtingsvergadering van het Medisch College plaats. Tijdens deze vergadering werden de praktische afspraken en organisatie van het Medisch College vastgelegd. In de loop van 1997 werd ook al een eerste advies geformuleerd in verband met het acellulair kinkhoestvaccin.

Het Medisch College is samengesteld uit de administrateur-generaal, de medische- kwaliteitscoördinatoren en de juriste van de afdeling Preventieve Kinderzorg. Het voorzitterschap wordt bekleed door de wetenschappelijk adviseur-arts. Er wordt ook in de mogelijkheid voorzien om experts ad hoc te laten deelnemen aan vergaderingen op verzoek van het Medisch College. Het Medisch College komt maandelijks samen.

2. Informatisering van de instelling

In 1997 werd er voortgewerkt aan de realisatie van een aantal projecten, waren er belangrijke investeringen in de informaticastructuur en werd de in 1996 vastgelegde bestaande van ongeveer 25 personeelsleden voor de dienst grotendeels gerealiseerd. Eind 1997 werd een afdeling Informatica en Communicatietechnologie opgericht. 1997 werd ook gekenmerkt door een organisatorische herpositionering van de Informaticadienst.

2.1. Projecten

Verschillende projecten werden in 1997 gerealiseerd of verder afgewerkt:

Ikaros

De implementatie of zogenaamde “roll-out” van Ikaros kwam in 1997 definitief op gang. Eind 1997 werkten alle regioteams van Limburg en 8 regioteams uit andere Vlaamse provincies al met Ikaros. Via Ikaros (geïntegreerd Kind, Activiteiten en Regio OndersteuningSysteem) en een draagbare computer wordt de dienstverlening van de regioverpleegkundigen geoptimaliseerd. Ikaros garandeert een vlotte informatie-uitwisseling op het vlak van kind- en activiteitengegevens tussen verpleegkundigen onderling.

Dagopvang

Het bestaande systeem dagopvang werd aangepast aan de gewijzigde wettelijke en reglementaire vereisten. Tevens werden een aantal technische verbeteringen toegevoegd.

Internet-site

In juni 1997 ging de web-site van Kind en Gezin op het Internet (www.kindengezin.be). Deze site biedt een elektronische versie van het jaarverslag aan, deels in het Engels.

Project vaccinatiedatabank

In het kader van een oproep door de Vlaamse regering tot het indienen van proefprojecten omtrent tele-administratie, heeft Kind en Gezin een proeftoepassing vaccinatiedatabank ontwikkeld en een dossier ingediend tot erkenning van deze proeftoepassing als proefproject.

Nieuw financieel systeem

In het kader van de hernieuwing van het boekhoudkundig systeem naar een dubbele boekhouding, van de aanpassing aan de Euro en het oplossen van de “jaar-2000- problematiek” werd besloten om een nieuw pakket aan te kopen. Uiteindelijk werd geopteerd voor de oplossing van SAP, een van de marktleiders op de privé-markt in dit soort pakketten. Kind en Gezin was met deze keuze een van de eerste overheidsinstellingen die voor een dergelijke aanpak opteerden. De toepassing werd eind 1997 operationeel.

2.2. Computerarchitectuur en bureautica

In 1997 werd verder sterk geïnvesteerd in een uitbreiding van de informaticastructuur: pc's, servers, netwerken, databanken, enz. Dit ging eveneens gepaard met de uitbouw van een systeemploeg en helpdesks, verantwoordelijk voor de correcte werking van deze systemen. De belangrijkste in 1997 gerealiseerde investeringsdossiers betreffen:

- de aanschaf van 150 snelle en krachtige pc's. Er werd geopteerd voor de aanschaf van pc's van het type UNISYS AQUANTA.
- de aankoop van 700 Toshiba-notebooks van het type T220 CS, via een Europese aanbesteding.
- de aanschaf van een volledig nieuwe netwerkinfrastructuur, een zogenaamd TCP/IP-netwerk, gebaseerd op netwerkcomponenten van het merk CISCO.
- de aanschaf van een product voor automatische software-distributie voor de notebooks van de verpleegkundigen.

3. Het publiek en Kind en Gezin

3.1. De ombudsdienst

Een *gestructureerde klachtenbehandeling* vormt een wezenlijk onderdeel van de kwaliteitsbewaking in een cliëntgerichte dienstverlening.

In de loop van '97 werd begonnen met de herpositionering van de ombudsdienst. Er werd een personele en functionele wijziging doorgevoerd, zodat de dienst nu enkel nog de klachtenbehandeling doet en geen informatiefunctie meer vervult. De dienst bestaat uit één coördinator en twee ombudsambtenaren die voor heel Vlaanderen bevoegd zijn.

De ombudsdienst behandelt de klachten op een gestructureerde manier, volgens een klachtenbehandelingsprocedure die in 1995 werd goedgekeurd door de Raad van Beheer. Door de functionele wijziging in 1997 wordt ook het ombudsreglement herzien. Dit zal in '98 aan de Raad van Beheer worden voorgelegd.

De ombudsdienst stelt een *eigen jaarverslag* op, dat gelet op de opdracht van de ombudsdienst een belangrijk instrument is. Uit deze gegevens blijkt dat de ombudsdienst in 1997 252 klachten behandelde. Voor meer concrete informatie wordt verwezen naar het jaarverslag van de ombudsdienst.

3.2. Openbaarheid van bestuur

Ter uitvoering van het decreet van 23 oktober 1991 op de openbaarheid van bestuursdocumenten bestaat er binnen Kind en Gezin een procedure om de actieve en passieve openbaarheid van bestuur vorm te geven.

Wat betreft de *passieve openbaarheid* ontving de daartoe aangestelde ambtenaar in de loop van 1997 negen aanvragen tot inzage en kopieën. Zes aanvragen tot inzage hadden betrekking op een dossier van een particuliere opvanginstelling en telkens één aanvraag had betrekking op een dienst voor opvanggezinnen en een particulier opvanggezin. Inhoudelijk betroffen de aanvragen zaken als inzage in opvangdossiers door ouders, door de verantwoordelijke en eenmaal door de politie. Eén aanvraag werd negatief beantwoord.

4. Kind en Gezin en het publiek

De kwaliteitszorg binnen Kind en Gezin beoogt in de eerste plaats *een verbetering van de dienstverlening*. Het leveren van kwaliteit is het beste middel om een gedegen imago op te bouwen. Maar omgekeerd is een sterk imago ook nodig voor een behoorlijk rendement. Daarom is het van groot belang dat de dienstverlening bij het publiek goed overkomt.

De instelling besteedt dan ook de nodige aandacht aan de manier waarop ze naar buiten treedt (informatieverstrekking, actieve deelname aan beurzen, contacten met de pers e.d.). Desgevraagd verleent Kind en Gezin haar medewerking aan studiedagen en congressen, voorlichtingsinitiatieven van groepen, verenigingen of scholen. Daarnaast staat Kind en Gezin erop om belangstellende groepen of organisaties uit binnen- en buitenland met een aangepast programma te ontvangen.

Kennismakingsfolder *Zorg op maat*. Voor het welzijn van het jonge kind

De kennismakingsfolder “Zorg op maat” is bedoeld voor aanstaande ouders en ouders met jonge kinderen en voor een ruimer publiek. Er is een vertaling beschikbaar in het Frans, Duits, Engels en Spaans.

Vanaf augustus 1997 wordt de folder “Zorg op maat” ook verspreid via het Babyboom prenatale geschenkenpakket (10.000 exemplaren) en het geschenkenpakket bij de geboorte (22.890 exemplaren). Dit biedt een extra mogelijkheid om via deze weg zwangeren te bereiken en ook pasbevallen vrouwen in een aantal kraamklinieken in Brussel waar Kind en Gezin (nog) geen kraambezoeken brengt.

Ontvangsten op Kind en Gezin

In het kader van de informatieverstrekking over Kind en Gezin werden in 1997 delegaties ontvangen. Er waren 14 ontvangsten van buitenlandse bezoekers en groepen uit Roemenië, Engeland, Ierland, de Verenigde Staten, Nederland, Polen, Rusland, Congo en Ruanda. Eén groep bestond uit derdewereldartsen die een opleiding volgden aan het Interuniversitair Instituut voor Vorming en Ontwikkeling in Brussel.

Opendeurdagen in de regiohuizen

In 1997 werden 10 regiohuizen van Kind en Gezin plechtig geopend met een grote tentoonstelling. Het ging om de regio's Merchtem, Roeselare, Leuven, Zottegem, Sint-Niklaas en Oostende in het voorjaar. In het najaar kwamen Antwerpen-Zuid, Antwerpen-Zuidwest, Eeklo en Gooik aan de beurt. Met deze opendeurdagen richt Kind en Gezin zich vooral tot de hulpverleners van de regio en de ouders met jonge kinderen van de regio.

Persconferenties, persmededelingen

In de loop van 1997 werden 5 persconferenties gehouden en 5 persmededelingen verspreid. De persconferenties betroffen de voorstelling van het samenwerkingsproject preventieve kinderopvang in Vilvoorde en de controverse over de organisatie van de preventieve kinderopvang in Turnhout, allebei ter plaatse gehouden. Verder waren er de persvoorstelling van het *Jaarverslag 1996* en de voorstelling van de afsluiting van het opleidings- en tewerkstellingsproject voor *migranten in de kinderopvang (MEQ)*, dat paste in een Europees project. De resultaten van dit project werden ook getoond in alle Vlaamse provincies en nadien besproken ter gelegenheid van een Europees congres over *Diversiteit, gelijke kansen en kinderopvang* in de Gentse Aula op 24 oktober 1997 (zie ook hoofdstuk 4, punt 2.7).

Een belangrijke persconferentie behandelde de aankondiging van de introductie van de *Algo-gehoortest*, die een screening van baby's binnen de preventieve zorgverlening van Kind en Gezin in de eerste weken na de geboorte mogelijk maakt (zie ook hoofdstuk 3, punt 2.2.3).

De persmededelingen gingen over het verschijnen van de nieuwe kennismakingsfolder, het jaarverslag van de ombudsdienst, de kansarmoede-atlas 1996 en de nieuwe dynamiek in de buitenschoolse opvang. Een belangrijke persmededeling betrof de voorstelling van de resultaten van het onderzoek van het Centrum voor Gezinspedagogiek van de KUL over het opvoeden van meerlingen. De resultaten van dit onderzoek, dat gebeurde op verzoek van Kind en Gezin, werden op 28 november 1997 besproken tijdens een studiedag in Brussel.

Tentoonstellingen

In 1997 trad Kind en Gezin met vier tentoonstellingen naar buiten. De tentoonstelling “*Kind en Gezin*” werd 11 maal geplaatst, de tentoonstelling “*Veiligheid*” 6 maal, de tentoonstelling “*Veilig Speelgoed*” 5 maal en de tentoonstelling “*Veilig slapen*” 7 maal.

Bij een aantal tentoonstellingen ging het om manifestaties die meerdere dagen duurden. In totaal werden de tentoonstellingen gedurende 45 dagen opgesteld.

Informatie in de wachtkamer van artsen

Sinds 1995 verspreidt Kind en Gezin informatie in de wachtkamers van artsen. Dit gebeurt via het wachtkamerinformatiesysteem van Medi-Services. In 1997 werden 45.000 folders verspreid in het Vlaams Gewest en bij Vlaamse artsen in Brussel. Het betrof de folder “*Veilig Slapen*” in het kader van de campagne ter voorkoming van wiegendood en de nieuwe kennismakingsfolder “*Zorg op maat*”. Het informatiesysteem werd in 1997 uitgebreid naar de kinderartsen.

Kinderen inbegrepen. Een educatief project over kinderrechten

Kind en Gezin heeft in 1997 het peterschap aanvaard over een interactieve reizende tentoonstelling, opgemaakt door de jeugddienst Jeugd en Vrede, die kinderen inhoudelijke informatie wil geven over kinderrechten. Het startsein van dit project werd officieel gegeven door mevrouw Paula D'Hondt, voorzitter van de Raad van Beheer, op 19 juni 1997 in Alden Biezen, nabij Bilzen.

Kinderrechtengids

De steun aan *de publicatie* van het Centrum voor de Rechten van het Kind van de Universiteit Gent over de *positie van de kinderen* in de samenleving (Kinderrechtengids, commentaren – regelgeving – rechtspraak - nuttige informatie, Centrum voor de Rechten van het Kind, Universiteit Gent) werd ook in 1997 voortgezet. Ook werd steun verleend aan de organisatie van de Internationale Interdisciplinaire Vormingscursus over de Rechten van het Kind.

5. Didactisch materiaal

Gezondheidsvoorlichting en -opvoeding (GVO) is verweven met velerlei activiteiten van Kind en Gezin. Zij maakt essentieel deel uit van het basiszorgaanbod (preventieve zorg), maar ook worden afzonderlijk campagnes met betrekking tot GVO ontwikkeld en wordt op het vlak van gezondheids promotie actie gevoerd, al dan niet in samenwerking met derden. Binnen de methodiek van het basiszorgaanbod en ter ondersteuning van deze acties, zowel naar groepen als bij individuele contacten, werkt Kind en Gezin didactisch materiaal uit en stelt dit beschikbaar voor haar gezondheidswerkers en de gezinnen.

Zo maakt Kind en Gezin GVO-folders, brochures, diareksen, videofilms en thematentoonstellingsmateriaal die de medewerkers hanteren op infovergaderingen, op gezondheidsbeurzen en bij individuele contacten met (aanstaande) ouders.

Affiches met GVO-boodschappen worden ontworpen en op goed zichtbare plaatsen opgehangen. Informatiepakketten, zowel qua methodiek als zuivere productinfo voor ouders, die aansluiten bij de gezondheidsboodschappen aan de gezinnen, worden geconcipeerd voor het team en via de Babynieuwsbrief verzonden.

Voor de doelgroepen van Kind en Gezin zijn de folders en brochures gratis. Personen of instellingen buiten de doelgroepen zoals leerkrachten, studenten, jeugdorganisaties, andere gezondheidswerkers, enz. kunnen het meeste didactisch materiaal aankopen tegen kostprijs.

Naast de GVO-hulpmiddelen bij het basiszorgaanbod, ontwikkelt Kind en Gezin ook kennismakingsfolders en ander materiaal (kennismakingsvideo, algemene tentoonstellingsstand Kind en Gezin-werking, enz.) om de werking van Kind en Gezin aan het brede publiek duidelijk te maken.

5.1. Folders, brochures en affiches van Kind en Gezin

Nieuwe initiatieven voor gezinnen met jonge kinderen

Naar aanleiding van de vernieuwingen in de preventieve zorg werd de kennismakingsbrochure *Zorg op maat* volledig aangepast.

Voor de aankondiging van de info-avonden "Kind op komst" voor aanstaande ouders werd een nieuwe *affiche* en een nieuwe *programmafolder* ontworpen.

De folder "*Vakantie met kinderen*" werd vernieuwd.

In samenwerking met de schoolgeneeskunde werd de vaccinatiefolder *Hepatitis B, beter voorkomen dan genezen* ontworpen, aansluitend bij de richtlijn van de Wereldgezondheidsorganisatie om een veralgemeende vaccinatie van zuigelingen en adolescenten na te streven.

In het kader van het nieuwe fluoradvies werd in samenwerking met de Vlaamse Werkgroep voor Gezonde Tand en de *fluoridekaart* voor ouders met jonge kinderen ter beschikking gesteld.

In het kader van de GVO-campagne "Veilig slapen" werd de vraag naar ondersteunend materiaal voor de beurzen *Baby* en *Babyboom* ingevuld met een thema-tentoonstellingsstand "*Veilig slapen*".

In het kader van het proefproject met de *Algo-gehoortest*, dat in 1997 op touw werd gezet, werd een voorlopige *informatiefolder* over gehoorscreening voor ouders opgemaakt. Bij de implementatie van de gehoorscreening in heel Vlaanderen in 1998 zal deze folder verder worden uitgewerkt op het vlak van inhoud en vormgeving.

Ter ondersteuning van het proefproject *Vilvoorde*, waar er een samenwerkingsakkoord is tussen de consultatiebureaus van Kind en Gezin en huisartsen en kinderartsen, werd een *informatiefolder* opgemaakt.

Aanbod van folders en brochures van Kind en Gezin

In 1997 werden de volgende folders en brochures verspreid: Gedroomd, gedragen, geboren; Bijlage (sociale wetgeving) zwangerschap en geboorte; Borstvoeding; Wie past er straks op mijn kindje?; Baby's badje; Flesvoeding; Vaccineren; Meningitis: beter voorkomen dan genezen; Hygiëne; De huisapotheek; Zijn eerste zomer; Gezond en warm de winter door; Meer dan 150 tips over veiligheid in en om de woning; Spelen, meer dan een spel; Krakend van woede: Help dat kind; Zindelijkheid; Goede schoenen; Vaste zuigelingenvoeding: fruit en groenten; Vaste zuigelingenvoeding: vlees, vis, ei en brood; Een gezonde gezinspot van jongs af aan; Praktische tips voor een gezonde gezinspot; Koorts; Ouder zijn, niet zo gemakkelijk; Hey, ik rij ook mee!; Voor het eerst naar de kleuterschool; Uitgebreid dossier Veilig slapen.

Daarnaast werden de *Babynieuwsbrieven*, die productinfo, achtergrondinfo, methodiek en richtlijnen bevatten in verband met de werking van Kind en Gezin, vanaf 1997 verspreid naar alle regioverpleegkundigen én alle consultatiebureau-artsen.

5.2. Videofilms en films

Kind en Gezin stelt als leidraad bij infoavonden "Kind op komst" voor aanstaande ouders of als documentatie voor derden een aantal videofilms en films ter beschikking. Hierin komen verschillende aspecten aan bod zoals verzorging van de baby, ontwikkeling van het kind, bescherming tegen besmettelijke ziekten, voorkómen van ongevallen, kind en ziekenhuis, spel en speelgoed, preventieve onderzoeken, tandhygiëne, voeding, gezondheid in het algemeen, enz. De videofilm *Borstvoeding, de beste start*, werd toegevoegd aan het aangeboden pakket, ter vervanging van de diareeks.

Daarnaast overhandigen de regioverpleegkundigen gratis twee videofilms aan (aanstaande) ouders.

De videofilm "*Ouders maken Kinderen maken Ouders*" toont de fysieke en psychische ontwikkeling van een baby tijdens de eerste 6 maanden aan de hand van concrete situaties. In 1997 werden 39.791 cassettes overhandigd bij het eerste huisbezoek van de regioverpleegkundige.

De videofilm "*Wachten op een kind*" handelt over zwangerschap en geboorte. Van deze videofilm, die werd aangepast conform het strategisch plan voor de pre- en perinatale zorg, werden in 1997 19.201 cassettes verspreid via de infovergaderingen voor aanstaande ouders en via de informatiekkanalen van de provincies en de hoofdzetel van Kind en Gezin.

6. Tijdschrift Het Kind

Het tweemaandelijks tijdschrift Het Kind is enerzijds een *vormingsinstrument* voor al wie direct of indirect bij de werking van Kind en Gezin betrokken is. Anderzijds biedt het aan geïnteresseerden een *staalkaart* van de activiteiten die Kind en Gezin ontplooit.

In 1997 kregen de onderwerpen "Het menselijke embryo in vitro" en "Kinderen en HIV" bijzondere aandacht in een themanummer.

Het Kind, dat in 1997 een nieuwe lay-out kreeg, wordt gedrukt op 3300 exemplaren. In totaal 2625 abonnees ontvangen het tijdschrift gratis; het aantal betalende abonnees bedraagt 307.

7. Bibliotheek

De bibliotheek van Kind en Gezin verzamelt, klasseert en ontsluit informatie die vervat is in boeken, brochures en tijdschriften over de verschillende aspecten van het kind en de gezinsbescherming (onder meer psychologie, sociologie, opvoeding, preventieve moeder- en kindzorg). Daartoe worden jaarlijks een aantal relevante werken over deze gebieden aangekocht en wordt het tijdschriftenbestand onderhouden en aangevuld. De aldus verzamelde documentatie is toegankelijk voor iedereen, zowel voor buitenstaanders als voor het personeel van Kind en Gezin. Sinds 1995 is de bibliotheek geïnformatiseerd (bibliotheekpakket VUBIS). Vanaf dit jaar is er ook een Internetaansluiting in de bibliotheek.

De bibliotheek is op maandag en woensdag toegankelijk van 8 uur tot 12 uur en van 13 uur tot 16.30 uur; op dinsdag en donderdag is de bibliotheek open van 8 uur tot 16.30 uur; op vrijdag is de bibliotheek toegankelijk van 8 uur tot 12 uur en van 13 uur tot 16 uur. Het lenen van boeken is gratis.

Het fonds van de bibliotheek omvatte op 31 december 1997 9.074 boeken, 112 lopende tijdschriften en 95 afgesloten tijdschriften. In 1997 werden 3.884 bezoekers geregistreerd, van wie 47% personeelslid van Kind en Gezin was. Alle bezoekers samen hebben in totaal 10.586 werken geraadpleegd of geleend.

8. Archief

Kind en Gezin heeft een *archiefdienst* die zowel het centrale archief als de provinciale archieven beheert en de archieforganisatie uitwerkt. Naast het *administratief archief* beschikt Kind en Gezin ook over een *affiche-, folder- en fotocollectie* alsook over een beperkt *film- en videoarchief*. Het archief wordt ingedeeld in permanente en tijdelijke dossiers en reeksen, die gescheiden worden opgeslagen volgens een centraal en provinciaal ordeningsplan. Voor elke afdeling en haar archiefvormende entiteiten wordt een klassementslijst opgesteld en bijgewerkt, die de categorieën archiefdocumenten en de bewaartermijnen vermeldt. Alle centrale archiefgegevens worden in een database opgeslagen en de verdere bewerkingen worden er geregistreerd.

Aan het provinciaal archief werd in 1997 ook heel wat aandacht besteed. Veel aandacht ging uit naar de verbetering van de materiële inrichting van de provinciale archiefdepots, naar archiefregistratie en naar differentiatie van bewaartermijnen als gevolg van gewijzigde wetgeving in de beleidsdomeinen. Langdurig te bewaren en laag geconsulteerd tijdelijk archief van de provinciale afdelingen wordt in externe archiefdepots bewaard. Voor de provincie Limburg werd binnen de infrastructuur van het nieuwe regiohuis in Lummen een aparte, bijkomende archiefruimte vrijgemaakt voor de opslag van het overvloedig archief van die provincie. In 1997 werden een aantal afspraken gemaakt over een systematische registratie van alle aanvragen door de provinciale afdelingen en de verantwoordelijkheden bij de overdracht van medische dossiers.

Het archief kan na afspraak door derden worden geraadpleegd. In principe wordt geen archiefmateriaal uitgeleend behalve voor speciale doeleinden. In 1997 werden 22 *externe informatieaanvragen* behandeld. Deze werden rechtstreeks (11), via de administratie (9) of via andere instanties (2) aan de archiefdienst gericht. Naast historische en administratieve gegevens werden ook vragen beantwoord over bewaartermijnen en archieforganisatie.

9. Ondersteunende diensten in de provincies

9.1. Regiohuizen

In het kader van de uitvoering van het strategisch plan voor de preventieve kinderzorg zal er *in elke regio een centraal gelegen regiohuis* worden geïnstalleerd, van waaruit de regioverpleegkundigen werken en waar regioteamoverleg en permanentie worden gehouden. Het installeren van de regiohuizen is gespreid over een aantal jaren.

Begin 1997 werden er al 28 van de geplande 59 regiohuizen opgestart. In de loop van 1997 werden er nog eens 15 regiohuizen opgestart: 5 in Oost-Vlaanderen, 7 in Antwerpen en 3 in West-Vlaanderen. Dat betekent dat er nog 16 regiohuizen moeten worden opgestart.

9.2. Boekhoudkundig inspecteurs

Voor de boekhoudkundige verificatie van de erkende voorzieningen worden 5 boekhoudinspecteurs ingezet.

De bezoeken van de boekhoudinspecteurs kunnen zowel algemene informatieverstrekking, effectieve boekhoudkundige verificatie als grondige doorlichting betreffen.

Tijdens de inspectiebezoeken in erkende opvangvoorzieningen komt vooral de verificatie van de ouderbijdragen aan bod; in de consultatiebureaus wordt de boekhouding gecontroleerd. In totaal hadden in 1997 368 inspectiebezoeken plaats. In tegenstelling tot 1996, toen vooral de consultatiebureaus meer werden bezocht, werden in 1997 vooral de kinderdagverblijven en diensten voor opvanggezinnen meer bezocht (zie tabel 6.1). De verklaring hiervoor is dat in 1996 de boekhoudkundige sluiting van alle consultatiebureaus oude stijl plaatsvond, wat meer boekhoudkundige inspectiebezoeken bij de consultatiebureaus tot gevolg had. In 1997 legt men opnieuw het accent op de kinderdagverblijven en diensten voor opvanggezinnen.

In het kader van de informatieverstrekking houdt elke boekhoudinspecteur wekelijks permanentie in de zetel van de provinciale afdeling.

Boekhoudkundige inspectiebezoeken

	1996	1997
Kinderdagverblijven	22	170
Diensten voor opvanggezinnen	48	118
Consultatiebureaus	603	34
Centra voor kinderzorg en gezinsondersteuning; Adoptiediensten; Vormingscentrum voor de begeleiding van het jonge kind ; Diensten voor private gezinsplaatsing	24	46
Totaal	697	368

7 SOCIAAL VERSLAG

1. Personeelsbestand

1.1. Algemeen

Op 31 december 1997 had Kind en Gezin 1113 *personeelsleden* in dienst. Hiervan zijn er 908 statutair (81,6%) en 158 niet-statutair (14,2%). Daarnaast zijn er 39 gesubsidieerde contractuelen die een personeelslid vervangen dat met loopbaanonderbreking is en 8 personen in het kader van een eerstewerkervaringscontract. De gesubsidieerde contractuelen zijn niet in de hiernavolgende tabellen opgenomen om dubbelstellingen te voorkomen; hetzelfde geldt voor de personen in het kader van een eerstewerkervaringscontract.

Het grote aantal regioverpleegkundigen (55,7% van het personeelsbestand) die in de verschillende provincies de gezinnen met jonge kinderen begeleiden, verklaart het overwicht in aantal van de personeelsleden in niveau B (zie tabel 7.1).

Personeelsbestand

	Statutair		Niet-statutair			Totaal	
		Blokking Kader (1)	Bijzondere en specifieke Betrekkingen	Uitzonderlijke en tijdelijke behoeften	Vervanging deeltijdsen	Totaal	
Niveau A	71	6	4	6	0	16	87
Niveau B	623	0	1	2	40	43	666
Regioverpleegkundigen	558	0	0	0	36	36	594
Niveau C	64	11	20	1	6	38	102
Niveau D	89	8	12	3	3	26	11
Niveau E	61	4	28	1	2	35	96
Totaal	908	29	65	13	51	158	1066

7.1 Personeelsbestand op 31 december 1997

(1) Onder de categorie "Blokking kader" vallen de niet-statutaire personeelsleden die op basis van artikel 3 van het besluit van de Vlaamse regering van 31 januari 1996 houdende vaststelling van de personeelsformatie van Kind en Gezin, een plaats op deze personeelsformatie blokkeren

1.2. Evolutie personeelsbestand

Tabel 7.2 geeft een beeld van de evolutie van het personeelsbestand tussen 1996 en 1997. In 1997 steeg het personeelsbestand met 63 eenheden. Dit is de eerste stijging in het totale personeelsbestand sinds 1992.

De aanstelling van de teamverantwoordelijken verklaart grotendeels de sterke toename in niveau A (+ 33). In dit niveau werden verder o.a. aanwervingen gerealiseerd voor de uitbouw van de buitenschoolse opvang en voor de versterking van het medisch korps van de instelling.

De niet-statutaire aanwervingen van interculturele medewerkers (niveau C en D) en ervaringsdeskundigen in de kansarmoede (niveau E) verklaren volledig de personeelstoename in deze niveaus. Administratieve en

ondersteunende personeelsleden die de instelling verlaten, worden niet meer of maar gedeeltelijk vervangen. Dit verklaart de afname van het aantal statutaire personeelsleden in de niveaus C, D en E.

Door het statutaire overtal in niveau B werden in 1997 geen statutaire regioverpleegkundigen aangeworven. De continuïteit in de dienstverlening werd gegarandeerd door de aanwerving van niet-statutaire regioverpleegkundigen.

1.3. Versterking regio's en management

De personeelsbewegingen in 1997 waren vooral gericht op *de versterking van het regioniveau* en op de verdere *uitbouw van de leidinggevende structuur* van de instelling.

Het regioniveau, dat naast het bestuurlijke en provinciale niveau het derde organisatieniveau is van Kind en Gezin, werd versterkt door de aanstelling van 22 teamverantwoordelijken (niveau A) en de aanwerving van interculturele medewerkers (niveau C en D) en ervaringsdeskundigen (niveau E). Voor de aanstelling van de teamverantwoordelijken, die in het werkveld leidinggeven aan de verschillende regioteams, werden o.a. 18 personen aangeworven en werden 3 geslaagden voor een overgangsexamen bevorderd. Om in de preventieve zorg de dienstverlening aan specifieke doelgroepen te verbeteren, werden 24 interculturele medewerkers en 17 ervaringsdeskundigen in de kansarmoede aangeworven. Om de continuïteit in de bezetting van de regioverpleegkundigen beter te waarborgen kreeg het provinciale niveau de bevoegdheid om te beslissen over het aantrekken van nieuwe medewerkers, binnen de grenzen van een volgens objectieve normen berekend en evoluerend personeelscontingent.

Door de aanstelling van de teamverantwoordelijken en een aantal bevorderingen werden de leidinggevende structuren verder uitgebouwd. In 1997 waren er 3 bevorderingen tot directeur (functie van afdelingshoofd, niveau A), 2 bevorderingen tot hoofddeskundige (niveau B) en 6 bevorderingen tot hoofdmedewerker (niveau C). In het kader van de aanstellingsprocedure tot afdelingshoofd en met het oog op de ontwikkeling van hun leidinggevende vaardigheden, konden de statutaire personeelsleden van rang A1 deelnemen aan een extern georganiseerde test op basis van de assessmentcenter-methode.

Personeelsevolutie

	Personeelsbestand op 31.12.96 en 31.12.97				Verschil in personeelsbestand 1996-1997				
	Statutair		Niet-statutair		Totaal				
	1996	1997	1996	1997	1996	1997	Statutair	Niet-statutair	Totaal
Niveau A	43	71	11	16	54	87	+28	+5	+33
Niveau B	639	623	29	43	668	666	-16	+14	-2
Niveau C	67	64	21	38	88	102	-3	+17	+14
Niveau D	90	89	20	26	110	115	-1	+6	+5
Niveau E	62	61	21	35	83	96	-1	+14	+13
Totaal	901	908	102	158	1003	1066	+7	+56	+63

7.2 Evolutie van het personeelsbestand 1996-1997

1.4. In- en uitstroom statutaire personeelsleden

In 1997 hebben 25 statutaire personeelsleden de instelling verlaten wegens pensionering.

Het gaat om 23 personeelsleden van niveau B (van wie 18 regioverpleegkundigen), 1 personeelslid van niveau C en 1 personeelslid van niveau E. 2 personeelsleden namen vrijwillig ontslag en 2 personeelsleden zijn in 1997 overleden.

In totaal werden in de loop van 1997 36 geslaagden voor een door het Vast Wervingssecretariaat georganiseerd vergelijkend aanwervingsexamen tot de stage toegelaten.

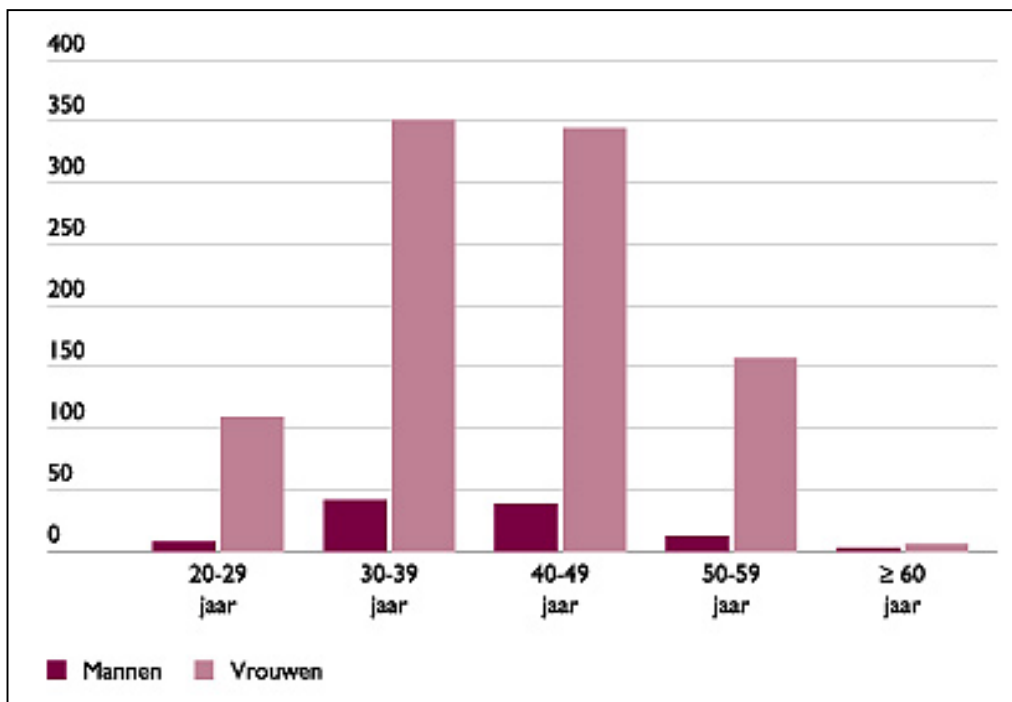
Het betrof 25 personeelsleden van niveau A (van wie 18 teamverantwoordelijken) en 11 personeelsleden van niveau B (vooral inspectieambtenaren). Er waren geen aanwervingen van statutairen in de niveaus C, D en E.

1.5. Leeftijd

Grafiek 7.1 geeft de leeftijdstructuur van het personeelsbestand weer en biedt een inzicht in de verhouding mannen/vrouwen binnen de instelling. Het grootste aantal personeelsleden bevindt zich in de leeftijdsklassen 30-39 jaar (392 personeelsleden of 36,8%) en 40-49 jaar (382 personeelsleden of 35,8%).

123 personeelsleden waren 50 jaar of ouder. In de veronderstelling dat de meeste personeelsleden de instelling verlaten op de leeftijd van 60 jaar wegens pensionering, kan worden gesteld dat 16,6% van de personeelsleden de komende 10 jaar de instelling zal verlaten. Door het verlof voorafgaand aan de pensionering hebben 41 personeelsleden de instelling de facto al verlaten. Juridisch blijven ze nog aan de instelling verbonden tot ze de leeftijd van 60 jaar bereikt hebben.

leeftijd

Grafiek 7.1 Personeelsbestand naar de leeftijdsklasse en het geslacht

1.6. Een overwegend vrouwelijk personeelsbestand

Uit tabel 7.3, die het personeelsbestand weergeeft naar geslacht, statuut en niveau, blijkt dat het personeel van Kind en Gezin een overwegend vrouwelijke samenstelling kent (90,6%).

In elk niveau en voor elk statuut zijn er *meer vrouwen dan mannen*. In tegenstelling tot de vorige jaren zijn er in 1997 nu ook in niveau A meer vrouwen dan mannen.

Van de 14 toegekende bevorderingen werden er 8 toegekend aan een vrouwelijk personeelslid. 2 van de 3 nieuwe directeurs zijn vrouwen.

In 1997 heeft de ontslagnemende emancipatieambtenaar geen specifieke acties ondernomen.

Personeelsbestand: geslacht

	Statutairen		Niet-statutairen		Totaal	
	man	vrouw	man	vrouw	man	vrouw
Niveau A	31	40	5	11	36	51
Niveau B	19	604	3	40	22	644
Niveau C	13	51	2	36	15	87
Niveau D	7	82	3	23	10	105
Niveau E	9	52	8	27	17	79
Totaal	79	829	21	137	100	966

7.3 Personeelsbestand naar geslacht, statuut en niveau

2. Diversiteit in arbeidsregelingen

Om de personeelsleden in staat te stellen hun werk- en gezinssituatie zo goed mogelijk te combineren, gaat Kind en Gezin in principe altijd in op vragen van personeelsleden om deeltijds te werken of om hun loopbaan tijdelijk te onderbreken. Deze vorm van *gezinsvriendelijke flexibiliteit* heeft naast arbeidsherverdelende effecten, echter belangrijke organisatorische en kostenverhogende effecten. Tabel 7.4 toont duidelijk aan dat deeltijdse arbeid en vormen van voltijdse afwezigheid belangrijke factoren zijn in het personeelsbeheer.

Op een totaal van 1066 personeelsleden zijn er 415 personeelsleden (44,3%) die deeltijds werken en zijn er 39 personen (3,7%) met voltijdse loopbaanonderbreking. Van de 47 personeelsleden (4,4%) die gebruikmaken van een of andere vorm van langdurige afwezigheid zijn er 41 die gebruikmaken van het verlof voorafgaand aan de pensionering. 508 personeelsleden (47,7%) werkten in 1997 voltijds.

Ook binnen Kind en Gezin zijn het hoofdzakelijk vrouwen die deeltijds werken of langdurig afwezig zijn. Slechts 2 mannen werken deeltijds.

De mogelijkheden tot deeltijds werken werden vanaf 1997 verder gestimuleerd door de invoering van de halftijdse loopbaanonderbreking in de Vlaamse overheidssector. Op 31 december 1997 maakten 56 personeelsleden gebruik van de halftijdse loopbaanonderbreking.

De 1066 personeelsleden van Kind en Gezin *vertegenwoordigen 845,1 voltijdse prestaties*. Het verlies van 220,9 voltijdbanen op jaarbasis wordt verklaard door de prestaties van de 472 personeelsleden die deeltijds werken (equivalent van 298,1 voltijdbanen), samen met de prestaties van de langdurig afwezige personeelsleden die niet vervangen worden door gesubsidieerde contractuelen.

Personeelsbestand: prestaties

	Voltijdse Prestaties		Deeltijdse prestaties (1)		Langdurig afwezig (2)		Loopbaan-onderbreking		Totaal personeelsbestand	
	Aantal	%	Aantal	%	Aantal	%	Aantal	%	Aantal	%
Niveau A	82	94,3	5	5,7	0	0,0	0	0,0	87	100,0
Niveau B	255	38,3	333	50,0	45	6,8	33	5,0	666	100,0
Niveau C	62	60,8	37	36,3	0	0	3	2,9	102	100,0
Niveau D	64	55,7	49	42,6	1	0,9	1	0,9	115	100,0
Niveau E	45	46,9	37	50,0	1	1,0	2	2,1	96	100,0
Totaal	508	47,7	415	44,3	47	4,4	39	3,7	1 066	100,0

7.4 Overzicht van het aantal presterende en langdurig afwezige personeelsleden bij Kind en Gezin op 31 december 1997

(1) Deeltijdse prestaties zijn het verlof voor verminderde prestaties, het verlof voor halftijdse loopbaanonderbreking en deeltijdse contracten

(2) Langdurig afwezig zijn personeelsleden met ouderschapsverlof, met gecontingenteerd verlof voor één jaar, met gecontingenteerd verlof voor een stage of proefperiode, met detachering of met verlof voorafgaand aan de pensionering

3. Focus op de regioverpleegkundigen

Op 31 december 1997 had Kind en Gezin 594 regioverpleegkundigen in dienst. Dit waren er evenveel als in 1996.

In tabel 7.5 wordt de groep regioverpleegkundigen gedetailleerd voorgesteld naar de provinciale afdeling waarin ze werken en naar de aard van hun prestaties.

Meer dan de helft (53,0%) van de regioverpleegkundigen werkt deeltijds. In elke provincie zijn er meer deeltijds dan voltijds werkenden. Limburg kent het laagste aandeel deeltijds werkenden (48,9%) en Oost-Vlaanderen het grootste aandeel (61,5%).

Het aandeel van de regioverpleegkundigen dat voltijds werkt blijft dalen. Terwijl in 1993 nog 47,2% van de regioverpleegkundigen voltijds werkte, is dit aandeel in 1997 teruggelopen tot 34,5%. In geen enkele provincie werkt meer dan 39% van de regioverpleegkundigen voltijds.

43 regioverpleegkundigen maakten gebruik van een vorm van langdurige afwezigheid en 31 regioverpleegkundigen waren met loopbaanonderbreking. Dit aantal blijft ongeveer ongewijzigd ten opzichte van 1996.

De 594 regioverpleegkundigen vertegenwoordigen een equivalent van 433,3 voltijdbanen. Er is dus op jaarbasis een verlies van 160,7 voltijdbanen.

Sinds 1994, het jaar voorafgaand aan de invoering van het strategisch plan voor de preventieve kinderzorg, daalde het aantal regioverpleegkundigen met 45 en daalde het aantal fulltime equivalenten met 50,7 (zie tabel 7.6). In 1997 werd deze dalende tendens echter gestopt. Ten opzichte van 1996 is het aantal regioverpleegkundigen ongewijzigd gebleven en steeg het aantal fulltime equivalenten (+ 8,7).

Regioverpleegkundigen: prestaties

Voltijdse	Deeltijdse prestaties		Langdurig prestaties		Loopbaan-afwezig		onderbreking		Totaal aantal regioverpleegkundigen	Equivalent in voltijdse prestaties
	Aantal	%	Aantal	%	Aantal	%	Aantal	%		
Antwerpen	55	34,6	81	50,9	11	6,9	12	7,5	159	119,3
Vlaams-Brabant en Brussel	41	38,7	53	50,0	8	7,5	4	3,8	106	81,2
Limburg	32	35,6	44	48,9	11	12,2	3	3,3	90	59,5
Oost-Vlaanderen	37	27,4	83	61,5	9	6,7	6	4,4	135	94,6
West-Vlaanderen	40	38,5	54	51,9	4	3,8	6	5,8	104	78,7
Totaal	205	34,5	315	53,0	43	7,2	31	5,2	594	433,3

7.5 Overzicht van het aantal regioverpleegkundigen naar de provinciale afdeling waarin ze werken en naar de aard van de prestaties

Evolutie aantal en equivalent voltijdse prestaties

	Aantal	Equivalent in voltijdse prestaties
1994	639	484,0
1995	623	500,7
1996	594	424,6
1997	594	433,3

7.6 Overzicht van de evolutie van het aantal regioverpleegkundigen en het equivalent in voltijdse prestaties 1994 – 1997

4. Vorming

4.1. Algemeen

Vorming was in 1997 het belangrijkste instrument in het personeelsontwikkelingsbeleid van de instelling. Dit ontwikkelingsbeleid is gericht op het vergroten en verbeteren van de reeds in Kind en Gezin beschikbare individuele en groepscompetenties.

De 1066 personeelsleden van Kind en Gezin volgden in 1997 5614 dagen vorming (zie tabel 7.7), wat een gemiddelde is van 5,3 dagen per personeelslid. Ten opzichte van de 845,1 fulltime equivalenten waarover de instelling kon beschikken bedraagt het gemiddelde 6,6 dagen per voltijdbaan.

Het grootste deel van de vorming gaat naar de 674 personeelsleden van het regioniveau. De 4187 vormingsdagen die regioverpleegkundigen, teamverantwoordelijken, interculturele medewerkers en ervaringsdeskundigen volgden betekenen een gemiddelde van 6,2 vormingsdagen per personeelslid. Binnen dit organisatorisch niveau ligt de klemtoon overduidelijk op de informaticavorming en de interne vorming.

De 1427 vormingsdagen van de 392 personeelsleden van het provinciaal en bestuurlijk niveau betekenen een gemiddelde van 5,3 dagen per personeelslid. De klemtoon ligt hier vooral op de door externen georganiseerde vorming en de informaticavorming.

Vormingsdagen

Organisatorisch niveau			
	Regio	Provinciaal en Bestuurlijk	Totaal
Interne vorming (1)	2 231,5	289,5	2 521,0
Informaticavorming (2)	1 399,0	533,0	1 932,0
Externe vorming (3)	556,5	604,5	1 161,0
Totaal	4 187,0	1 427,0	5 614,0

7.7 Aantal vormingsdagen naar organisatorisch niveau

(1) Interne vorming is de door Kind en Gezin georganiseerde vorming, met uitzondering van de informaticavorming

(2) Informaticavorming is de door Kind en Gezin georganiseerde vorming rond informaticoepassingen

(3) Externe vorming is de door externen georganiseerde vorming

4.2. Vorming aan het regioniveau

De vorming aan regioverpleegkundigen, teamverantwoordelijken, interculturele medewerkers en ervaringsdeskundigen was in 1997 vooral *informaticavorming en interne vorming*. De grote investering in informaticaopleidingen hangt samen met de invoering van Ikaros. Door de eigenheid van de preventieve kindzorg en het beperkte vormingsaanbod in dit domein op de private markt investeert Kind en Gezin zelf sterk in de vorming voor de veldmedewerkers van de preventieve zorg.

4.2.1. Teamwerking

De vorming rond teambuilding, die in 1995 startte, werd voortgezet en behandelt thema's als conflicthantering, onderhandelen en probleemoplossend werken. 14 regioteams kregen 55 halve dagen vorming en 17 regioteams kregen na 6 maanden functioneren in hun regiehuis 17 halve dagen follow-up.

Ook voor de preventievezorgcentra werd de teambuilding voortgezet. Voor de teams van 5 zorgcentra werden er 22 halve dagen georganiseerd. In 3 Antwerpse preventievezorgcentra werd voor alle teamleden gestart met groepssupervisie. Aan de hand van concrete ervaringen werden inzichten uitgebreid, handelingsvaardigheden vergroot en werd er gewerkt rond gevoelens en houdingen.

4.2.2. Inscholing

Alle nieuwe personeelsleden van de regioteams krijgen een op hun functie afgestemde inscholingscursus.

36 nieuwe regioverpleegkundigen volgden een 3-daagse cursus waarin de aspecten van communicatie, de pijlers van interactie en assertiviteit centraal stonden.

De 24 interculturele medewerkers die in 1997 in dienst traden, volgden een cursus van 6 dagen. Deze cursus beoogde een betere kennis van de specifieke taken en vaardigheden in verband met hun functie.

Vanaf hun indiensttreding volgden 22 teamverantwoordelijken een modulair opgebouwde inscholing. In deze cursus van 24,5 dagen kwamen thema's aan bod als de instelling Kind en Gezin en haar organisatiestructuur, management, veiligheid, leidinggeven en groepsdynamica.

De 17 nieuwe ervaringsdeskundigen in de kansarmoede volgden vanaf hun indiensttreding een specifieke opleiding. Deze opleiding is een combinatie van theoretische en praktische vormingsmomenten, waarbij bijzonder veel aandacht besteed wordt aan het verwerven van communicatievaardigheden en het opbouwen van inhoudelijke referentiekaders rond kansarmoede.

4.2.3. Regioverpleegkundigen

Bij het opstarten van Ikaros in hun regio volgden de regioverpleegkundigen een opleiding van 10,5 dagen. Voor de 16 regio's die in 1997 opgestart werden betekende dit een totale tijdsinvestering van 1399 dagen.

Elke regioverpleegkundige volgde twee vormingsdagen over het specifieke zorgaanbod. Het stellen van gezins- en sociale diagnoses, het opstellen van een zorgplan en het werken met een observatierooster waren hier de centrale thema's.

Samen met het onderzoeksteam van de afdeling Gezinspedagogiek van de KU Leuven werd een studiedag georganiseerd rond "opvoeden van een meerling". Tijdens deze studiedag werden de onderzoeksresultaten bekendgemaakt en werd in workshops nagegaan hoe de onderzoeksresultaten vertaald kunnen worden naar het werkveld.

Per regio nam 1 regioverpleegkundige deel aan deze studiedag.

108 regioverpleegkundigen van de provincie West-Vlaanderen volgden een dag weerbaarheidstraining. Er werd ingegaan op achtergrondinformatie over geweldsituaties, het inschatten van gevaarlijke situaties en het omgaan met ongewenste intimiteiten. Ook werden een aantal verdedigingstechnieken aangeleerd.

In 1997 namen 283 regioverpleegkundigen, met een equivalent van 480 dagen, deel aan vormingsactiviteiten die door externen werden georganiseerd. In de langdurige vorming (minstens 4 dagen) kwamen vooral onderwerpen als gezinsbegeleiding, groepswork en netwerken binnen de hulpverlening aan bod en groeide de interesse voor contextuele hulpverlening. Korte cursussen en studiedagen behandelden vooral thema's als opvoedingsondersteuning en inhoudelijke aspecten van de preventieve, prenatale en perinatale kindzorg. Hierin kwamen de specifieke doelgroepen ruim aan bod.

4.2.4. Interculturele medewerkers en ervaringsdeskundigen

Alle interculturele medewerkers volgden een tweedaagse opleiding over het basiszorgaanbod en het specifieke zorgaanbod. Hoofdthema's waren de visie op gezinsbegeleiding, programmatische preventie en gezondheid.

Bij de externe vorming ging de interesse van de interculturele medewerkers vooral uit naar tweedekansonderwijs, communicatievaardigheden, residentieel welzijnswerk, wetgeving en nationaliteitsverwerving. 22 interculturele medewerkers volgden samen 48 dagen externe vorming.

4 ervaringsdeskundigen volgden 3 extern georganiseerde vormingsdagen rond pleegzorg voor, verbondenheid met en hulpverlening aan allochtonen.

4.2.5. Teamverantwoordelijken

De teamverantwoordelijken konden de vorming over het specifieke zorgaanbod bijwonen.

Hun voorkeur bij externe vormingsactiviteiten ging vooral uit naar systeeminterventie, integrale kwaliteitszorg, gezondheidspreventie, kindermishandeling en interculturele communicatie. 12 teamverantwoordelijken volgden 25,5 dagen externe vorming.

4.3. Vorming aan het provinciaal en bestuurlijk niveau

4.3.1. Interne vorming

6 stagiairs van niveau A en B volgden een halve vormingsdag over de rechtspositie van het personeel. Daarnaast volgden 6 stagiairs van niveau A een opleiding rond financiën en begroting.

Voor de evaluatoren van de instelling werden 85 dagen vorming georganiseerd rond het voeren van plannings-, functionerings- en evaluatiegesprekken.

4 inspecteurs en 25 inspectieambtenaren volgden een tweedaagse residentiële vorming rond responsabilisering. 2 inspecteurs en 32 inspectieambtenaren volgden een dag rond "het kind in het CKG" waarbij de contextuele benadering centraal stond.

Vijf provinciale coördinatoren kansarmoede kregen een opleiding van 12 dagen met het oog op hun opdrachten naar de nieuwe ervaringsdeskundigen. Naast een globale informatiedag werden 2 dagen besteed aan werving en selectie en 9 dagen aan hun opleidingstaak. Sedert de aanwerving van de ervaringsdeskundigen kregen zij een driewekelijkse groepscoaching.

Het personeel van het vormingscentrum volgde een driedaagse opleiding "gastvrij ontvangen". Op deze manier konden zij hun vaardigheden verder ontwikkelen m.b.t. tafeldekken, opdienen en het opstellen van menu's.

De 3 medewerkers van de sociale dienst voor het personeel startten in 1997 met groepssupervisie. In 11 sessies werd hun inzicht vergroot in het eigen functioneren en in het functioneren in hulpsituaties.

4.3.2. Externe vorming

Het aantal externe vormingsdagen steeg in 1997 opmerkelijk. In totaal werden er 604,5 dagen gevolgd door 119 personeelsleden, terwijl er in 1996 108 personeelsleden vorming volgden met een equivalent van 336 dagen. De gevolgde vorming is zeer gevarieerd en omvat alle domeinen van de instelling.

4.3.3. Informaticavorming

De intern georganiseerde informaticaopleidingen vertegenwoordigden een investering van 533 dagen. Hiervan gingen 306 dagen naar bureauticaopleidingen, 152 dagen naar Ikarosopleidingen en 75 dagen naar helpdeskopleidingen. De opleidingen voor Ikaros en helpdesk werden gevolgd door de personeelsleden van de provinciale cellen Preventieve Zorg en door personeelsleden van de Informaticadienst.

5. Sociale dienst voor het personeel

De Sociale dienst voor het personeel heeft *een uitgebreid dienstenaanbod en takenpakket*. De personeelsleden en de gepensioneerde personeelsleden kunnen bij de Sociale dienst terecht voor discrete individuele hulp en voor een aantal collectieve diensten. De Sociale dienst neemt een signaalfunctie op en vervult ook een aantal sociale taken namens de werkgever.

Tabel 7.8 geeft een financieel overzicht. De uitgaven geven in grote mate de activiteiten van de Sociale dienst weer. Het gaat om financiële steun, sociale voorschotten, tegemoetkomingen, attenties, voeding en drank en organisatie van activiteiten. Een groot deel van de inzet bestaat uit activiteiten die weinig of niets kosten: luisteren, raad geven, problemen helpen oplossen, EHBO-behartiging, huisbezoek, aandacht geven. De kostprijs van andere activiteiten, zoals bijvoorbeeld de personeelskrant Schakel, zit dan weer vervat in de algemene werkingskosten van Kind en Gezin.

De ontvangsten bestaan vooral in de verkoop van bonnen voor maaltijden en dranken en de terugbetaling van de sociale voorschotten.

In 1997 organiseerde de Sociale dienst de jaarlijkse cyclus ter voorbereiding op het pensioen, een sterk op prijs gestelde vaste waarde. De tweejaarlijkse gezinsdag voor personeelsleden vond plaats in Bokrijk. Wegens de moeilijke middagmaalsituatie van de veldwerkers besloot de Sociale dienst in 1997 tot een eenmalige toelage.

In 1997 gaf de Sociale dienst een nettobedrag van 10 miljoen frank uit t.o.v. 9,4 miljoen frank in 1996.

De netto-uitgaven nemen toe met 0,6 miljoen frank t.o.v. 1996. De uitgaven voor werking (+ 0,2 M.), restaurant (+ 0,6 M.), dag van het personeel (+ 0,4 M.) en de eenmalige middagmaaltoelage (+ 2,4 M.) zijn gestegen. Dit wordt gedeeltelijk gecompenseerd door de lagere rekening van voorschotten (- 1,2 M.) en eindejaarsgeschenken voor kinderen (- 0,5 M.). Ook de ontvangsten in hun geheel zijn met 0,8 M. gestegen.

Sociale dienst

	1996	1997
UITGAVEN		
1. Steun		
- individuele begeleiding	1 461 458	1 440 628
- leningen (voorschotten)	2 408 387	1 230 886
- extra reiskosten	1 014 079	885 313
2. Toelagen en attenties		
- geboortegeschenk	113 256	113 256
- pensioneringsgeschenk	300 000	72 000
- eindejaarsattentie kinderen	568 328	76 800
- eindejaarsattentie zieken	0	0
- vakantiecampen	1 317 156	1 113 715
- preventie	155 161	134 412
- bijpassing franchise	10 000	137 500
- middagmaaltoelage veldwerkers	0	2 376 201
3. Werking		
- Sociale dienst	533 916	751 697
- personeelskringen	48 706	106 000
- dag van het personeel	0	355 151
4. Restaurant		
- voeding	4 393 357	4 964 175
- aankopen materiaal	73 754	79 716
TOTAAL	12 397 558	13 807 450
ONTVANGSTEN		
- terugbetalingen leningen	1 264 393	1 921 643
- recuperatie	213 720	304 592
- restaurant	1 537 988	1 545 827
TOTAAL	3 016 101	3 772 062
NETTO-UITGAVEN	9 381 457	10 035 388

7.8 Sociale dienst van het personeel - financieel overzicht

FINANCIËEL VERSLAG

1. Begrotingsevolutie in 1997

Voor de laatste maal werden in 1997 de begroting en de boekhouding van Kind en Gezin opgemaakt overeenkomstig de bepalingen in de wet van 16 maart 1954 houdende de controle op sommige instellingen van openbaar nut (zie ook punt 3.1). De indeling van de begroting aan inkomsten- en uitgavenzijde is hier uiteraard op gebaseerd.

1.1. Initiële begroting: verhoging dotatiebedrag voor uitvoeren beleidsbeslissingen

Bij de opmaak van de initiële begroting 1997 werd aan Kind en Gezin een belangrijk recurrent bijkrediet ten opzichte van de vorige jaren toegekend (517,9 miljoen frank). Naast de dekking voor het structureel tekort uit het verleden, kreeg Kind en Gezin dit bijkrediet voor een aantal realisaties in het beleidsveld kinderopvang en maatschappelijke positie van het kind. Ter uitvoering van het beleidsplan buitenschoolse opvang van de minister kreeg Kind en Gezin middelen voor de uitbouw van de buitenschoolse opvang in de kinderdagverblijven en de diensten voor opvanggezinnen. Het betreft subsidies aan de voorzieningen en aanwerving van coördinatoren binnen Kind en Gezin. Tevens werden kredieten toegekend voor wegwerken van de leegstand in kinderdagverblijven. Daarnaast was een gedeelte van het bijkrediet bestemd voor het beleidsveld maatschappelijke positie van het kind voor het optrekken van de subsidiëring van de vertrouwenscentra kindermishandeling (zie hoofdstuk 5, punt 1.2) en voor het realiseren van de taken die aan Kind en Gezin als Vlaamse centrale autoriteit inzake interlandelijke adoptie (zie hoofdstuk 5, punt 1.3) werden toevertrouwd. Een laatste deel van het bijkrediet betrof de subsidiëring van de Kinder- en Jongerentelefoon.

Ondanks deze geplande meeruitgaven in de subsidiëringsector, was een verdere beheersing van de uitgaven, in het bijzonder op het vlak van personele uitgaven, een prioriteit.

Het maximale aantal regioverpleegkundigen werd op basis van de normen uit de strategische plannen preventieve zorg bepaald en de financiële weerslag werd in de begroting ingeschreven. Ook andere personeelsbewegingen ten gevolge van beleidsbeslissingen werden vertaald in personeelsuitgaven: coördinatoren buitenschoolse opvang, medische-kwaliteitscoördinatoren, uitbouw van de afdeling Informatica en Communicatietechnologie, ...

Ook voor de functioneringsuitgaven en de investeringen werd gezocht naar technieken om door middel van een strikter aankoopbeleid de uitgaven te beheersen.

1.2. Uitvoering van de begroting: bevestiging van de engagementen

Resultaat

De "Gemeenschapsbegroting" werd eind 1997 afgesloten met een overschot van 139,17 miljoen frank. Het grootste deel van het overschot is belast met uitgaven die voortvloeien uit beslissingen tot besteding die echter niet meer in 1997 gerealiseerd konden worden: de audit van de ondersteunende diensten, de communicatieaudit, de definitiestudie informaticasysteem kinderopvang, ... Anderzijds startte ook de uitvoering van een aantal beleidsbeslissingen later dan oorspronkelijk gepland, waardoor er een eenmalige verschuiving van uitgaven plaatsvond. Het overschot is met andere woorden "toevallig" en eenmalig (zie tabel 8.1).

Uitgaven in 1997

In de loop van 1997 werden de engagementen die waren ingeschreven in de initiële begroting, grotendeels nagekomen. In vergelijking met 1996 steeg het totale bedrag aan *subsidiëringuitgaven* met 1,6% tot 6765,4 miljoen frank (79,6% van de totale uitgaven) (zie tabel 8.2).

In 1997 werden in het beleidsveld *preventieve zorg* 300,5 miljoen frank subsidies uitbetaald. De daling ten opzichte van 1996 is toe te schrijven aan het feit dat in 1997 nagenoeg alleen recurrente en geen eenmalige uitgaven meer werden gedaan. Een aantal activiteiten in het kader van het strategisch plan (o.a. de prenatale werking) waren ook in 1997 nog niet op kruissnelheid, waardoor de uiteindelijke sluiting lager lag dan de oorspronkelijke ramingen.

Binnen het beleidsveld *kinderopvang* werd door het laattijdig verschijnen van de uitvoeringsbesluiten ter realisatie van het beleidsplan buitenschoolse opvang de subsidiëring later opgestart dan gepland. Toch stegen de toelagen voor dit beleidsveld, inclusief de werkingskosten die uit ouderbijdragen worden vergoed en de investeringstoelagen, met 3,3% ten opzichte van 1996 en bedroegen ze 5392,4 miljoen frank. De toelagen kinderopvang hebben in de totale uitgaven een aandeel van 63,4%.

De totale subsidies uitbetaald binnen het beleidsveld *maatschappelijke positie van het kind* dalen licht tot 1072,5 miljoen frank of 12,6% van de totale uitgaven. Enerzijds is er een belangrijke daling in de uitbetaling van subsidies aan de centra voor kindzorg en gezinsondersteuning en dit omdat er tot en met 1996 telkens belangrijke achterstallen moesten worden uitbetaald bij het saldo. Anderzijds werd zowel bij de initiële begroting als bij de begrotingsaanpassing het subsidiebedrag voor de vertrouwenscentra kindermishandeling opgetrokken. De vooropgestelde uitvoering van de nieuwe reglementering inzake interlandelijke adoptie werd grotendeels gerealiseerd. Het kansarmoedeproject en andere projecten bleven op hetzelfde niveau.

De *personeelsbegroting* werd strikt onder controle gehouden. De totale uitgaven voor personen verbonden aan de instelling bedroegen 1357,5 miljoen frank. Dit is 16,0% van de totale uitgaven. De geplande aanwervingen, onder andere van coördinatoren buitenschoolse opvang en medische-kwaliteitscoördinatoren voor de preventieve zorg, werden grotendeels gerealiseerd.

Naar de verschillende beleidsvelden opgesplitst, geeft de uitvoering van de personeelsbegroting (loonlast en reiskosten) het volgende beeld:

- *Kinderopvang*: 5,0 miljoen frank voor specifieke kwaliteitsbewaking en 37,8 miljoen frank voor administratieve taken binnen de centrale administratie, inclusief het opvolgen van de beleidsvoorbereidende taken door de aandachtsambtenaren. De aanwerving van coördinatoren buitenschoolse opvang was gepland en werd gedekt door een bijkrediet.
- *Preventieve zorg*: 792,0 miljoen frank voor regioverpleegkundigen, 2,8 miljoen frank voor specifieke kwaliteitsbewaking en 60,9 miljoen frank voor administratieve taken binnen de centrale administratie, inclusief het opvolgen van de beleidsvoorbereidende taken door de aandachtsambtenaren. Het reële aantal regioverpleegkundigen bleef in 1997 steeds onder het aantal dat op basis van de normen uit het strategisch plan preventieve zorg werd berekend en op basis waarvan de begroting werd opgemaakt. Uiteraard betekent dit een minderuitgave op de personeelsbegroting.
- *Maatschappelijke positie van het kind*: 39,4 miljoen frank voor kwaliteitsbewaking en 41,6 miljoen frank voor administratieve taken binnen de centrale administratie, inclusief het opvolgen van de beleidsvoorbereidende taken door de aandachtsambtenaren.
De inspectieambtenaren worden toegewezen aan het beleidsveld maatschappelijke positie van het kind, maar oefenen functioneel taken uit voor de drie beleidsvelden.
- *Administratie en overhead*: hieronder worden de algemene diensten en de ondersteunende diensten gerekend, alsook de niet meteen aan een beleidsveld toe te wijzen vergoedingen voor administratieve gezondheidsdienst, Sociale dienst, beheers- en overlegorganen, ... (265,7 miljoen frank). De administratieve personeelsleden die aan de provinciale afdelingen werden toegewezen en de drie beleidsvelden opvolgen, betekenden daarenboven een uitgave van 112,3 miljoen frank.

De personeelsuitgaven omvatten ook de uitgaven in het kader van de actie van de Vlaamse regering rond het aanbieden van « Eerste Werkervaringscontracten » aan werkloze jongeren. Deze uitgaven (12,55 miljoen frank) worden echter volledig door de Vlaamse Gemeenschap terugbetaald.

Ook voor de *functioneringsuitgaven en de investeringen* werd een beheerste toename van de uitgaven vooropgesteld.

Het is moeilijk de functioneringsuitgaven uit te splitsen naar beleidsveld.

Voor de preventieve zorg kunnen echter de kosten gerelateerd aan de regiohuizen worden afgezonderd: 14 miljoen frank werd uitgegeven voor huur, onderhoud, installatie, enz. Daarnaast heeft de Raad van Beheer besloten om te investeren in de Algo-gehoortest.

Ook de uitgaven voor informatica kunnen worden afgezonderd. In 1997 werd 52,78 miljoen frank besteed aan onderhoud en exploitatie van het IT-park en werd 92,32 miljoen frank geïnvesteerd in hard- en software, vooral voor aankoop van bureautica voor de administratie, investering in een nieuw boekhoudpakket, aankoop van software-licenties en uitbreiding van het serverpark.

Inkomsten in 1997

Vier categorieën van inkomsten financieren de uitgaven (zie tabel 8.3).

De *overheidssubsidies* vormen met een totaal van 5925,2 miljoen frank de belangrijkste financieringsbron (68,6%). Naast de gewone jaardotatie en het provisioneel krediet voor het opvangen van de indexaanpassing worden hieronder ook de investeringsdotaties voor kinderdagverblijven, de premies voor gesco's en IBF en de terugbetaling van de loonkosten voor de eerste werkervaringscontracten gerekend.

De *functionele inkomsten* betreffen de ouderbijdragen uit de gesubsidieerde kinderopvangsector. De totale ouderbijdragen blijven toenemen (+ 4,9% ten opzichte van 1996), hoewel de stijging relatief kleiner is dan de voorgaande jaren. De totale ouderbijdragen bedroegen in 1997 2628,5 miljoen frank.

Een derde bron van inkomsten zijn de *fondsen met bijzondere aanwending* (0,8%). De jaartoelage van de Nationale Loterij en de hiermee in het verleden opgebouwde reserves moeten overeenkomstig het ministerieel besluit worden aangewend voor specifieke uitgaven. In 1997 werd een bedrag van 65,55 miljoen frank binnen de begroting gebracht voor kansarmoede- en andere projecten en voor een beperkt aantal eenmalige installatiekosten in het kader van het strategisch plan preventieve zorg. In vergelijking met 1996 is dit een aanzienlijk lager bedrag, omdat toen een extra inbreng voor eenmalige uitgaven voor het opstarten van de consultatiebureaus in het kader van het strategisch plan preventieve zorg werd gerealiseerd.

De reserve opgebouwd voor "acties voor het jonge kind" werd in 1997 besteed.

Uit de reserve die in het verleden werd opgebouwd uit de saldi van de verrekening van de ouderbijdragen, werd in 1997 geen inbreng gedaan.

De vierde en kleinste categorie inkomsten betreft de *varia-inkomsten* uit recuperatie van kosten, sponsoring, verkoop van folders en abonnementen en verhuur van parkeerplaatsen. De varia-inkomsten kennen een stijging, vooral door de toename van sponsoring en van ontvangen interesten op geldplaatsingen.

Begrotingsresultaat

	1996	1997
Algemeen totaal inkomsten	8 200,7	8 643,0
Algemeen totaal uitgaven	8 267,7	8 503,8
Begrotingsresultaat	-67,0	139,2

8.1 Vergelijking begrotingsresultaat 1996-1997 (in miljoen frank)

Uitgaven:bestemming

	1996	%	1997	%
A. UITGAVEN AAN PERSONEN VERBONDEN AAN DE INSTELLING				
Personeelssalarissen, incl. aanvullende pensioenen	1 276,7		1 279,6	
Andere vergoedingen	30,5		33,3	
Representatie en reiskosten	43,2		44,6	
TOTAAL A	1 350,4	16,3	1 357,5	16,0
B. FUNCTIONERINGSUITGAVEN				
	220,2	2,7	237,0	2,8
C. SUBSIDIERING				
Preventieve Zorg				
Preventieve zorg "oude stijl"				
Prenatale consultatiebureaus	8,5		8,7	
Proefprojecten preventieve- zorgcentra en interculturele medewerkers	1,9		0,9	
Consultatiebureaus voor het jonge kind met comité	28,6		0,2	
Consultatiebureaus voor het jonge kind zonder comité, in POI's en kosten in dienstverband	9,9		2,7	
<i>Preventieve zorg "nieuwe stijl"</i>				
Consultatiebureaus, steunpunten	219,4		218,4	
Preventievezorgcentra	21,0		21,2	
Leveringen aan voorzieningen en voor huisbezoeken	42,1		48,5	
TOTAAL PREVENTIEVE ZORG	331,5	4,0	300,5	3,5
Kinderopvang				
Investeringsstoelagen kinderdag- verblijven	127,0		66,7	
Kinderdagverblijven	2 228,3		2 318,3	
Werkingskosten kinderdag- verblijven uit ouderbijdragen	721,1		742,6	
Bijpassing werkingskosten kinderdagverblijven	5,2		7,1	
Diensten voor opvanggezinnen	591,4		621,9	
Betalingen opvanggezinnen uit ouderbijdragen	1 540,3		1 628,7	
Vorming kinderopvang	8,0		7,1	
TOTAAL KINDEROPVANG	5 221,2	63,2	5 392,4	63,4

	1996	%	1997	%
Maatschappelijke positie van het kind				
Centra voor kinderzorg en gezinsondersteuning	951,9		879,1	
Centra voor integrale gezinszorg	0,0	0,1		
Diensten voor private gezins- plaatsing	7,3	6,7		
Vertrouwenscentra kindermishandeling	59,9	80,0		
Adoptie	0,2	22,7		
Europese, kansarmoede- en andere projecten	75,9	75,4		
Wetenschappelijk onderzoek	7,5	8,5		
Totaal maatschappelijke positie van het kind	1 102,8	13,3	1 072,5	12,6
TOTAAL C	6 655,5	80,5	6 765,4	79,6
D. INVESTERINGEN EN AANKOPEN				
Gebouwen	0,0		0,0	
Meubelen, machines, materieel en bibliotheek	8,3		50,6	
Rollend materieel	0,8		0,9	
Informatica: hard- en software	32,5		92,3	
TOTAAL D	41,6	0,5	143,8	1,7
ALGEMEEN TOTAAL UITGAVEN	8 267,7	100,0	8 503,8	100,0

8.2 Vergelijking van de uitgaven naar bestemming 1996 – 1997 (in miljoen frank)

Inkomsten

	1996		% 1997	%
A. OVERHEIDSDOTATIES				
Dotatie	5 260,8		5 759,2	
Andere dotaties	2,9		15,5	
Investeringsdotatie crèches	126,7		66,7	
Premies gesco's, IBF en EWE	78,4		83,8	
Inkomsten m.b.t. Europese e.a. projecten	0,5		0,0	
TOTAAL A	5 469,3	66,7	5 925,2	68,6
B. FUNCTIONELE ONTVANGSTEN				
Ouderbijdragen die in de kinderdagverblijven blijven	721,1		742,6	
Naar Kind en Gezin gestort saldo op ouderbijdragen	244,1		257,2	
Ouderbijdragen diensten voor opvanggezinnen	1 540,4		1 628,7	
TOTAAL B	2 505,5	30,6	2 628,5	30,4
C. FONDSSEN MET BIJZONDERE AANWENDING: AANWENDING BINNEN DE BEGROTING				
Nationale Loterij	120,0		65,5	
Bonussen ouderbijdragen	40,6		0,0	
Gereserveerd jobkrediet	52,4		0,0	
Gereserveerd krediet "actie jonge kind"	0,0		1,0	
TOTAAL C	213,0	2,6	66,5	0,8
D. VARIA				
Recuperatie van kosten en variaontvangsten	12,9		22,7	
TOTAAL D	12,9	0,2	22,7	0,3
ALGEMEEN TOTAAL INKOMSTEN	8 200,7	100,0	8 643,0	100,0

8.3 Vergelijking van de inkomsten 1996 – 1997 (in miljoen frank)

2. Financiële toestand van de instelling op 31 december 1997

2.1. Kassaldo per 31 december 1997

Op 31 december 1997 was er een beschikbaar kassaldo van 353,5 miljoen frank. Dit saldo fluctueert in de loop van het jaar ten gevolge van de werking van het Centraal Financieringsorgaan (CFO). Kind en Gezin heeft hierop geen invloed.

Theoretisch zou het kassaldo de samenstelling van het gecumuleerd begrotingsresultaat en de “gereserveerde” kredieten moeten bedragen.

2.2. Gecumuleerd begrotingsresultaat

Rekening houdend met het positieve begrotingsresultaat 1997 en met de vroeger afzonderlijk gereserveerde kredieten voor jobs in de bijzondere opvang, heeft Kind en Gezin per 31 december 1997 een gecumuleerd begrotingsresultaat van 134,7 miljoen frank. Zoals hierboven beschreven, is een groot gedeelte hiervan belast met uitgaven ter uitvoering van beleids- of beheersbeslissingen, die oorspronkelijk voor 1997 waren gepland, maar door vertragingen pas in 1998 zullen worden gerealiseerd.

2.3. Kredieten met bijzondere aanwending

Eind 1997 en rekening houdend met de inbreng binnen de begroting in 1997, beschikt Kind en Gezin over een aantal kredieten die bestemd zijn voor bijzondere aanwending. Het betreft gereserveerde kredieten Nationale Loterij (73,8 miljoen frank) en bonussen ouderbijdragen ontvangen vóór 1995 (83,7 miljoen frank). Na de geplande inbreng binnen de begroting 1998 zal de reserve uit bonussen ouderbijdragen uitgeput zijn.

De vroeger opgebouwde reserve voor de « actie voor het jonge kind » werd in 1997 volledig besteed en is dus uitgeput.

2.4. Eigen fondsen en voor-order-rekeningen

Als openbare instelling en ingevolge het oprichtingsdecreet heeft Kind en Gezin eigen bezit (roerend en onroerend) dat afzonderlijk wordt beheerd. Verrichtingen op eigen middelen worden weliswaar binnen eenzelfde boekhouding geboekt, maar worden afzonderlijk gerapporteerd en hebben geen invloed op uitgaven en inkomsten met betrekking tot de uitvoering van de decretale opdrachten, tenzij de eigen middelen expliciet worden ingebracht in de begroting.

Eind 1997 heeft Kind en Gezin 2,1 miljoen frank aan eigen middelen.

Aan de consultatiebureaus voor het jonge kind « oude stijl » werden bij het opstarten provisionele voorschotten verleend. Het totale fonds bedraagt 21,5 miljoen frank. Bij overgang naar de preventieve zorg « nieuwe stijl » dienden deze provisionele voorschotten aan Kind en Gezin te worden terugbetaald. Eind 1997 was al een bedrag van 18,19 miljoen frank teruggestort aan Kind en Gezin.

Op de “voor-order-rekeningen” beheert Kind en Gezin een legaat, waarvan de opbrengsten jaarlijks aan een aantal consultatiebureaus in Gent moeten worden uitbetaald. Eind 1997 vertegenwoordigde dit legaat een bedrag van 1,5 miljoen frank. Het komt niet voor in de uitgaven of opbrengsten met betrekking tot de Gemeenschapsbegroting, maar vormt wel een deel van het kassaldo van de instelling.

3. Financieel management in 1997

3.1. Invoering economische boekhouding met budgettaire rapportering

Op 21 mei 1997 nam de Vlaamse regering het “Besluit betreffende een geïntegreerde economische boekhouding en budgettaire rapportering voor de Vlaamse openbare instellingen (VOI)”. Ook het financiële gebeuren binnen Kind en Gezin zal ten gevolge van dit besluit met ingang van 1 januari 1998 grondig worden gewijzigd.

Om deze deadline te kunnen realiseren, werden in 1997 alle nodige voorbereidingen getroffen, zowel inhoudelijk als materieel. De voorbereidingen gebeurden in nauw overleg met het ministerie van de Vlaamse Gemeenschap.

Inhoudelijk zal het financiële gebeuren uit drie grote pijlers bestaan.

Eenzijds is er de budgettering: op basis van de ESER-classificatie* moeten de begroting en de uitvoering ervan worden opgesteld. Binnen de vastgelegde basisindeling van de ESER-classificatie werden in 1997 waar nodig verdere opsplitsingen aangebracht overeenkomstig de reële activiteiten van de instelling. De initiële begroting voor 1998 werd in 1997 al in ESER opgesteld.

Daarnaast moet de eigenlijke boekhouding worden gevoerd overeenkomstig de regels zoals beschreven in het besluit van de Vlaamse regering en die grotendeels overeenkomen met de dubbele boekhouding die in de bedrijfswereld gebruikelijk is. Ter voorbereiding op de implementatie in 1998 werd ook voor deze pijler een rekeningstelsel opgesteld. Bovendien moest een structuur voor de balans en de overige vereiste rapporten met betrekking tot de financiële toestand van de instelling worden uitgewerkt. Vaste linken tussen de economische boekhouding en de begroting werden gedefinieerd.

Voor de analytische boekhouding werd een volledig schema uitgewerkt om de uitgaven te kunnen ventileren naar zinnige entiteiten (geografische of organisatorische eenheden en doelgroepen). Hier laat het besluit de instellingen volledig vrij in het uitwerken van een boekingschema.

Op materieel vlak werd er voor de implementatie van de vernieuwde werking een nieuw informaticasysteem aangekocht (SAP). Voor de technische parametrisering van het systeem overeenkomstig de noden van de instelling en rekening houdend met het besluit van de Vlaamse regering, werden externe consultants aangetrokken.

* ESER: Europees Stelsel van Economische Rekeningen

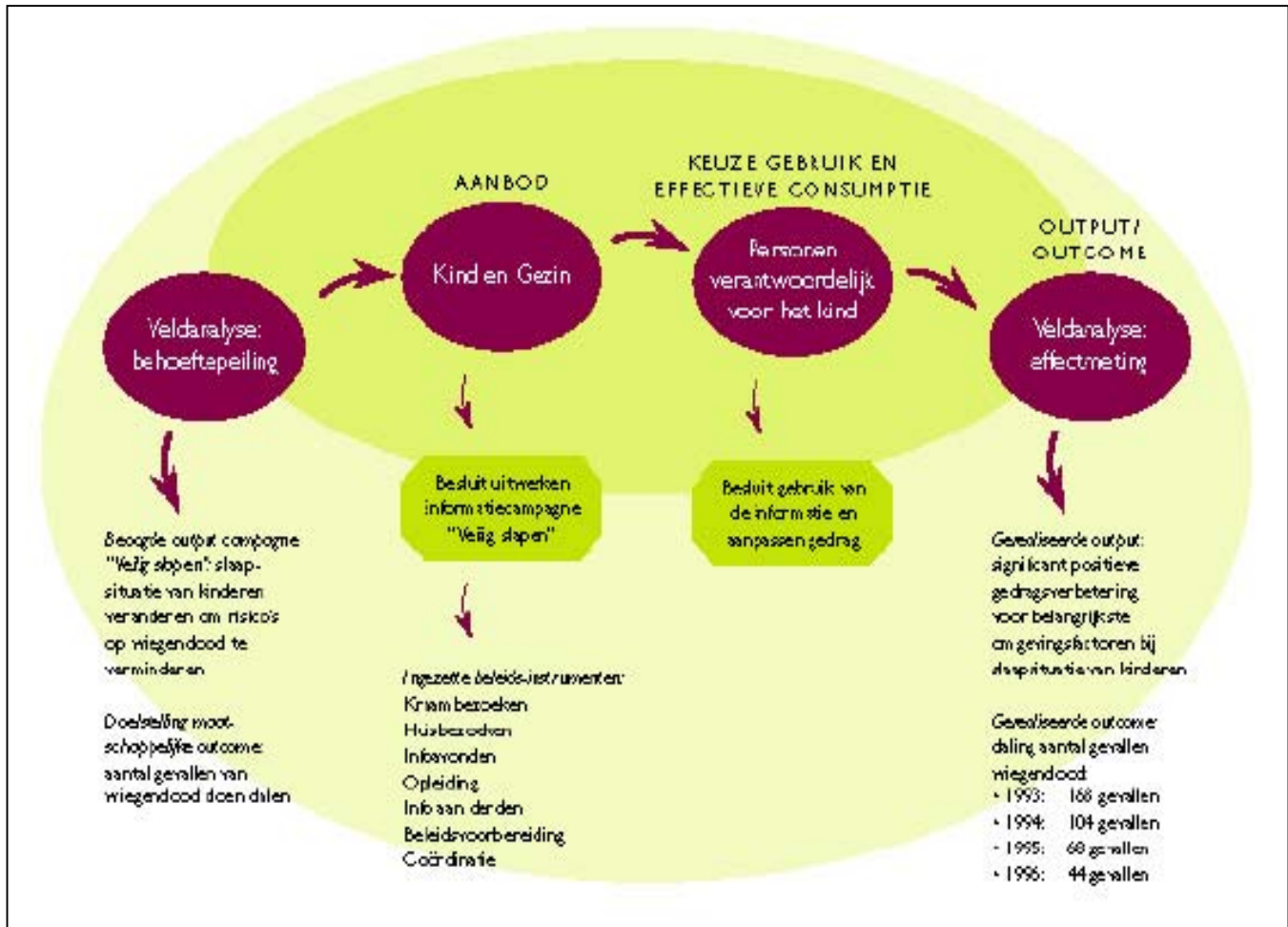
3.2. Beheerscontrole: doelmatigheidsanalyse en prestatiebegroting

Project doelmatigheidsanalyse: case wiegendood

In 1997 werd een eerste proefproject rond doelmatigheidsanalyse uitgewerkt en gepresenteerd aan het Vlaams Parlement.

Op basis van de inhoudelijk grondig onderbouwde GVO-campagne “Actie veilig slapen”, ter preventie van wiegendood, werd een analyse gemaakt van de vooropgestelde doelstellingen en de behaalde resultaten, zowel naar concrete output als naar maatschappelijke outcome, en dit in relatie tot de ingezette middelen (zie schema 8.1).

Doelmatigheidsschema

8.1 Flow chart van de doelmatigheidsanalyse omtrent de GVO-campagne "Actie veilig slapen"

Prestatiebegroting

In 1997 werden zowel voor het beleidsveld kinderopvang als voor het beleidsveld maatschappelijke positie van het kind de voorbereidingen voor een strategisch plan aangevat. De definiëringen van doelstellingen en normeringen waren echter nog niet concreet genoeg om bij het opmaken van de traditionele begroting 1998 een prestatiebegroting voor deze beleidsvelden te kunnen uitwerken.

De prestatiebegrotingen die Kind en Gezin in de voorbije jaren presenteerde, werden als basisvoorbeeld opgenomen in een publicatie* van het Vervolmakingscentrum Overheidsmanagement en Beleid (VCOB).

* Bouckaert G., Van Reeth W., Auwers T., Verhoest K., Doelmatigheidsanalyse. Prestaties begroten, VCOB, KU Leuven, Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap, 1997, 271 pp

3.3. Verslag van de revisor

Begin 1997 werd het verslag van de revisor met betrekking tot de rekeningen 1996 ontvangen. De revisor concludeerde dat de boekhouding conform de regels werd gevoerd en dat er geen fundamentele opmerkingen over het boekjaar 1996 moesten worden gemaakt.

Colofon

Eindredactie

Bea Buysse, Kind en Gezin

Redactie

Kind en Gezin gaat voorop in vernieuwing en verandering,
Lieven Vandenbergh, Kind en Gezin

Het kind in Vlaanderen,
Bea Buysse, Kind en Gezin

Preventieve zorg,
Bea Buysse, Katleen Van Der Biest, Kind en Gezin

Kinderopvang,
Katrien Gerard, Katrien Verhegge, Kind en Gezin

Maatschappelijke positie van het kind,
Anne Vanden Berge, Kind en Gezin

Ondersteunende diensten,
Wim De Bruyne, Kind en Gezin

Sociaal verslag,
Koen Vanheule, Kind en Gezin

Financieel verslag,
Ingrid Bombay, Kind en Gezin

Redactie vormgeving
Carla De Vlieghe

Tekstverwerking

Marinelle Sunnaert, Kind en Gezin

Taaladvies

Rik Demol, Kind en Gezin

Illustraties

Katelijne De Winter,
Perplex I Aalst

Concept en realisatie

Bart Van de Velde,
Perplex I Aalst

Druk en afwerking

Drukkerij L. Vanmelle n.v.,
Mariakerke-Gent